

EVALUATIESTUDIE VAN DE IMPACT VAN 20 JAAR EUROPESE STEUN VOOR ECONOMIE IN DE WESTHOEK

EINDRAPPORT

DECEMBER 2008

IN OPDRACHT VAN DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

INHOUDSTAFEL

HOOFDSTUK 1: SITUERING	5
HOOFDSTUK 2: AFBAKENING STUDIEGEBIED EN WIJZE VAN AANPAK	7
1. Afbakening evaluatieopdracht	7
2. Toelichting bij de basismethodiek.....	8
3. Overzicht onderzoeksdelen	9
3.1. Overzicht van de Europese programma's in de Westhoek.....	9
3.2. Evaluatie van de beleidscontext en de evolutie hierin	9
3.3. Evaluatie van de effectiviteit van de projecten.....	9
3.4. Evaluatie op geografisch niveau	10
3.5. Evaluatie via categorische verdeling	10
3.6. Evaluatie van de verdeling naar aard van de promotor.....	10
3.7. Evaluatie op het niveau van de globale programma-indicatoren (resultaat- en impactindicatoren)	11
3.8. Conclusies en aanbevelingen	11
HOOFDSTUK 3: OVERZICHT VAN DE EUROPESE PROGRAMMA'S IN DE WESTHOEK	13
1. Programmaduur en geografische afbakening van de steungebieden per programma.....	13
2. Aantal projecten en budget per programma	19
3. Aantal projecten en budget structuurfonds	22
HOOFDSTUK 4: EVALUATIE VAN DE BELEIDSCONTEXT EN DE EVOLUTIE HIERIN	25
1. Periode 1964-1973: de twee nationale vijfjarenplannen voor de Westhoek	25
2. Postrecessieperiode 1974-86: overgangs-periode zonder structureel gebiedsprogramma	27
3. 1987-1991: eerste Europese programma's (zonder volwaardige geïntegreerde aanpak)	27
4. 1994-99: Geïntegreerde aanpak wordt een feit (of toch niet?)	30
5. 2000-07: een uitdovingsperiode met degressieve steunverlening	34

HOOFDSTUK 5: EVALUATIE VAN DE EFFECTIVITEIT VAN DE PROJECTEN	37
1. Mate waarin de beoogde resultaten werden bereikt.....	37
2. Mate waarin werd gezorgd voor een effectieve continuering van het project	39
3. Besluit effectiviteit van de projecten	41
 HOOFDSTUK 6: EVALUATIE OP GEOGRA-FISCH NIVEAU	 43
1. Geografische verdeling	43
1.1. Geografische verdeling van de Europese projecten (per structuurfonds) ...	43
1.2. Geografische verdeling van de Europese projecten (per programma)	45
1.3. Geografische verdeling van de Europese projecten, met verdeling naar mate van continuering van het project.....	47
2. Geografische impact van de Europese projecten.....	47
2.1. Geografische impact met verdeling naar mate van continuering van het project.....	47
3. Besluit evaluatie op geografisch niveau.....	48
 HOOFDSTUK 7: EVALUATIE VIA CATEGORISCHE VERDELING	 53
1. Categorische verdeling van de Europese projecten (per structuurfonds).....	53
2. Categorische verdeling van de Europese projecten (per programma).....	55
3. Categorische verdeling van de Europese projecten, met verdeling naarmate van continuering van het project	59
4. Besluit categorische verdeling	59
 HOOFDSTUK 8: EVALUATIE VAN DE VERDELING VAN DE PROJECTEN NAAR AARD VAN DE PROMOTOR	 61
1. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor (per structuurfonds).....	61
2. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor (per programma).....	61
3. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor, met verdeling naar mate van continuering van het project.....	64
4. Besluit verdeling projecten naar aard van promotor.....	64

HOOFDSTUK 9: GLOBALE PROGRAMMA-INDICATOREN (RESULTAAT- EN IMPACTINDICATOREN)	67
1. Traceren van het functionele opzet van de programma's	68
1.1. Geïntegreerd Actieprogramma voor de Westhoek	68
1.2. Doelstelling 5b-programma Westhoek-Middenkust	69
1.3. 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	70
1.4. CI Retex Westhoek-Middenkust	71
1.5. CI Leader II Westhoek	71
1.6. CI Interreg I	72
1.7. CI Interreg II	72
1.8. CI Interreg IIIA	73
2. Selectie van de resultaat- en impactindicatoren	74
3. Kwantificering van de resultaat- en impactindicatoren, met beoordeling	75
3.1. Totale bevolking	75
3.2. Werkgelegenheid	79
3.3. Industrialiserings- en tertiairiseringsgraad	95
3.4. Welvaart	99
3.5. Migratiesaldo	102
3.6. Pendel	104
3.7. Landbouw	109
3.8. Investerings	112
3.9. Bedrijvencentra en doorgangsgebouwen	112
3.10. Bedrijventerreinen	116
HOOFDSTUK 10: CONCLUSIES EN BELEIDSAANBEVELINGEN	117
1. Conclusies uit de kwantitatieve evaluatie	118
1.1. Bottom-upbenadering: financiële kenmerken van de programma's	118
1.2. Bottom-upbenadering: karakteristieken van de projecten	119
1.3. Top-downbenadering: evaluatie van de impactindicatoren	121
2. Kwalitatieve evaluatie	126
2.1. Gebiedsgerichte strategische planning: van top-down naar bottom-up	126
2.2. Incubatieregio voor vernieuwende acties op het platteland	127

2.3.	Planningsprincipes die de tand des tijds hebben doorstaan	128
2.4.	Opleidingen in de Westhoek: van experimenteren en diversifiëren naar specialiseren en rationaliseren	128
2.5.	Kwalitatieve evaluatie-elementen bij de communautaire initiatieven	129
3.	Beleidsaanbevelingen	130
3.1.	Een geïntegreerd plattelandsprogramma uitwerken op maat van de Westhoek.....	130
3.2.	De troeven van de nieuwe geografische positionering uitspelen.....	131
3.3.	Een eigentijds ruimtelijk-economisch beleid ontwikkelen	133
3.4.	Anticiperen op nieuwe evoluties in de landbouw	135
3.5.	Toegankelijk(er) maken van een opleidingsaanbod dat afgestemd is op de vraag en noden van de regio	136
3.6.	Tot slot: enkele aanbevelingen voor de toekomstige sociaaleconomische plannen	136

HOOFDSTUK 1: SITUERING

Sinds decennia kan de Westhoek - als landelijk randgewest - rekenen op regionaal-economische steun van diverse overheden, zowel nationaal, Europees, Vlaams, als provinciaal¹.

Met de uitvoering van twee vijfjarenplannen (1964-68 en 1969-73) werd in een eerste periode nationale steun verkregen waarbij een exogene impuls werd gegeven tot industriële ontwikkeling van de regio. Deze vijfjarenplannen moesten de basis vormen om een verdere endogene industriële ontwikkeling te bewerkstelligen. De hoofddoelstelling bestond erin een sociaaleconomische reconversie te stimuleren van een sterk agrarisch gebied (met belangrijk werkgelegenheidstekort met als resultante een aanzienlijke tewerkstelling in de Noord-Franse industrie) naar een gebied met een voldoende industriële onderbouw, dat op zijn beurt het financieringsdraagvlak moest worden voor handel en dienstverlening.

Het aanbod aan bouwrijpe industriegronden in een aantal kernen (volgens het principe van gedeconcentreerde bundeling), de inspanningen tot verbetering van het menselijke kapitaal (herscholing seizoenarbeiders, ...) en diverse noodzakelijke nutsvoorzieningen (zoals drinkwaterleiding) waren de bouwstenen die het economisch vestigingsklimaat in de Westhoek ingrijpend hebben aangepast. De tewerkstellingsfocus op de Noord-Franse industrie verzwakte ten gunste van werk in eigen streek.

Als gevolg van de recessie van 1973-74 kon de nationale overheid geen verder financieel vervolg geven aan het 'ontwikkelingsprogramma' voor de Westhoek. Buiten de expansiewetten (van 1959 en 1970) met specifieke aandacht voor de erkende ontwikkelingszones (waaronder de Westhoek) moest er tot 1987 worden gewacht om een structureel verlengstuk te kunnen maken aan de diverse ontwikkelingsinitiatieven uit de twee vijfjarenprogramma's. Enkel een aantal solitaire projecten konden voorafgaand aan de globale ontwikkelingsprogramma's Europese steun ontvangen.

Met de Europese structuurfondsprogramma's Nationaal Programma van Communautair Belang (nadien opgenomen in het Geïntegreerd Actieprogramma), Doelstelling 5b, 5b Phasing Out, Leader, Interreg en Retex heeft de Westhoek vanaf 1987 bijna 20 jaar van Europese steun kunnen genieten. Het ging immers om een kwetsbaar plattelandsg gebied (tevens grensregio) dat nieuwe impulsen nodig had. Sinds het eind van de jaren tachtig hecht de Europese Commissie immers structureel veel belang aan de versterking van de economische en sociale samenhang in de Europese Unie. Via haar cohesiebeleid bevordert ze de ontwikkeling van achtergebleven regio's om een gelijkmatige evolutie binnen de hele unie te realiseren.

In deze programma's werd steun voorzien aan initiatieven ter versterking van het economisch weefsel, het behoud en diversificatie van de land- en tuinbouw, opleiding en vorming, toerisme, recreatie en cultuur, leefbaarheid, nieuwe economische activiteiten, ...

¹ Vanneste O., "De Westhoek, een economische evaluatie", 1 oktober 1991, rede voor de opening van de provincieraad.

De provincie West-Vlaanderen wenst via een evaluatiestudie na te gaan welke impact deze Europese steun, die de voorbije 20 jaar in de Westhoek werd geïnvesteerd, had op de economische sector. De focus van dit onderzoek ligt dus op de economische maatregelen, en niet op toerisme en leefbaarheid. Deze laatste beleidsdomeinen werden reeds naar aanleiding van andere evaluatiestudies uitvoerig besproken.

HOOFDSTUK 2: AFBAKENING STUDIEGEBIED EN WIJZE VAN AANPAK

1. Afbakening evaluatieopdracht

Vooreerst is het belangrijk om het studiegebied van deze evaluatieopdracht zowel **thematisch** als **geografisch** af te bakenen.

Aangezien de geografische afbakening van de steungebieden varieert tussen de programma's wensen we het studiegebied pragmatisch af te bakenen, zijnde de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne (met klemtoon op het hinterlandgedeelte van de kustgemeenten). Enkel de Europese projecten die een impact hebben op de ontwikkeling van de Westhoek, maar gesitueerd zijn in de hinterlandgebieden van de Middenkust (Middelkerke, Oostende en Bredene), worden opgenomen in deze evaluatie.

Vervolgens worden enkel die Europese programma's in de evaluatie opgenomen die een **gebiedsgerichte steunverlening** vooropstelden en waartoe de voormelde drie arrondissementen geheel of gedeeltelijk behoorden, zijnde:

- het Nationaal Programma van Communautair Belang (nadien opgenomen in het Geïntegreerd Actieprogramma) voor de Westhoek;
- Doelstelling 5b Westhoek (exclusief het Middenkustgedeelte: zie opmerking hierboven);
- 5b Phasing Out (exclusief het Middenkustgedeelte: zie opmerking hierboven);
- CI Interreg I, II en IIIA;
- CI Leader II;
- CI Retex.

De evaluatieopdracht focust zich op de Europese steun die binnen voormelde programma's werd verkregen vanuit het **EFRO** (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), het **EOGFL** (Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw - luik oriëntatie) en het **ESF** (Europees Sociaal Fonds). Het ESF-luik en het EOGFL-luik van het GAP konden omwille van onvoldoende projectgegevens niet tot op projectniveau worden benaderd.

Horizontale steunprogramma's van Europa die in heel Vlaanderen van toepassing waren, zoals daar bijvoorbeeld waren doelstelling 3 (ESF) en doelstelling 5a (EOGFL-oriëntatie), worden niet opgenomen in deze evaluatie.

Binnen de in aanmerking komende gebiedsgerichte Europese programma's worden vervolgens die projecten in aanmerking genomen die categorisch onder het **thema economie** vallen, zijnde:

- projecten ter versterking van het economisch weefsel (bedrijfsomthaalinfrastructuur, bedrijfsondersteuning, opleidingsinfrastructuur, opleidingen, sociale economie, watervoorziening, verkeersinfrastructuur, ruimtelijke ordening, ...);
- projecten met het oog op het behoud van de werkgelegenheid in en ter diversificatie van de land- en tuinbouw (met inbegrip van verbredingsactiviteiten);
- projecten die omwille van subsidietechnische redenen ressorteerden onder leefbaarheid of toerisme maar de facto een economische finaliteit hebben.

De volgende projecten vallen buiten het bestek van deze evaluatieopdracht:

- toeristische projecten;
- projecten rond streekproducten;
- projecten die hoofdzakelijk tot doel hebben om op de boerderij een toeristische onthaalfunctie te creëren;
- leefbaarheidsprojecten die hoofdzakelijk tot doel hebben om de leefbaarheid op het platteland te verhogen.

2. Toelichting bij de basismethodiek

Op het vlak van methodologie zijn er voor programma-evaluaties twee basisbenaderingen mogelijk: top-down en bottom-up.

Top-downanalyses maken gebruik van sociaaleconomische indicatoren waarvan de verandering over de tijd gemeten wordt. Omwille van de hiernavolgende redenen is deze **top-downbenadering** voor een aantal onderzoeksstappen (zie bijvoorbeeld evaluatie op het niveau van impactindicatoren) aangewezen:

- met uitzondering van de recente Europese programma's (zoals 5b Phasing Out) zijn er geen indicatorensets op projectniveau beschikbaar, waardoor een volledige bottom-upbenadering (projectniveau, maatregeleniveau, prioriteitsniveau, programma-niveau) voor de hele set aan programma's praktisch niet haalbaar is;
- door het feit dat alle voornoemde programma's steun verstrekten aan de meeste sociaaleconomische ontwikkelingsinitiatieven in de Westhoek, mogen we via een top-downanalyse algemene impactindicatoren hanteren die een indicatie geven van de wijziging in de regionale economie van de Westhoek. Een nuancerende benadering is hierbij wel nodig, aangezien er geen sluitende evaluatiemethodiek bestaat die kan aangeven hoe de Westhoek zou zijn geëvolueerd zonder de diverse Europese programma's.

De **bottom-upbenadering** vertrekt van gegevens van individuele projecten die samen een bepaalde (sub)maatregel en uiteindelijk het volledige programma opbouwen. Deze gegevens worden in principe verzameld tijdens de projectuitvoering of via enquêtes (tussentijds en ex post) met projectpromotoren en sleutelfiguren in het programmabeheer. In het kader van deze opdracht werd geopteerd om deze projectinformatie op een pragmatische wijze te verzamelen via de programmasecretariaten (projectfiches, eindrapporten, tussentijdse en ex post evaluaties), aangevuld met een bevraging bij enkele structurele projectpromotoren. Bovendien werden interviews afgenomen met enkele bevoorrechte getuigen (projectpromotoren die een fundamentele rol hebben gespeeld in de programma's, programmabeheerders of intermediaire organisaties) die bijvoorbeeld de nodige kwalitatieve duiding kunnen geven bij het effect van de Europese projecten op de sociaaleconomische ontwikkeling in de Westhoek en de duurzaamheid van de projecten.

3. Overzicht onderzoeksdelen

Hierna geven we een overzicht van de diverse onderzoeksdelen die in de volgende hoofdstukken verder worden uitgediept.

3.1. Overzicht van de Europese programma's in de Westhoek

Vooreerst wordt een beknopt **overzicht** gegeven van de betrokken Europese programma's. Hierbij wordt opgave gegeven van:

- de **programmaduur** en **afbakening** van de gebieden (met de nodige duiding) per programma;
- het aantal projecten en budget **per programma** (voor alle projecten en de economische projecten afzonderlijk);
- het aantal projecten en budget **per fonds**.

3.2. Evaluatie van de beleidscontext en de evolutie hierin

Voor de evaluatie van de beleidscontext en de evolutie hierin, wordt een beschrijving gegeven van (de evolutie in) de gevolgde strategieën binnen de Europese programma's en de strategische uitgangspunten of principes (gedeconcentreerde bundeling, duurzaamheid, werkgelegenheidscreatie, ...). Hierbij zal duiding worden gegeven bij de wijzigende beleidscontext die tevens een impact heeft gehad op de uitgangspunten, principes, doelstellingen en beoogde resultaten.

Methodiek: desk research met analyse van de programmadocumenten (en de onderzoeksanalyses ter voorbereiding van de programmaopmaak), (tussentijdse) evaluatierapporten op programmaniveau, eigen expertise en ervaringen, aangevuld met gesprekken met andere bevoorrechte getuigen.

3.3. Evaluatie van de effectiviteit van de projecten

In dit hoofdstuk zal een analyse gebeuren van:

- de mate waarin de projecten de beoogde **resultaten** geheel, gedeeltelijk of niet hebben **gehaald**;
- de redenen hiervoor;
- de mate waarin de projectpromotor heeft ingestaan voor de **continuering na afloop**.

Het aspect continuering wordt tevens in andere aspecten van de evaluatie (zoals bijvoorbeeld de geografische en categorische evaluatie) in kruistabellen opgenomen.

Methodiek: desk research met analyse van de projectfiches, eindrapporten van projecten en van (tussentijdse) evaluatierapporten op programmaniveau, eigen expertise en ervaringen, aangevuld met gesprekken met de programmasecretariaten en bevoorrechte getuigen.

3.4. Evaluatie op geografisch niveau

In de evaluatie op geografisch niveau zal een verdeling van de toegewezen middelen over de verschillende gemeenten/subregio's worden gemaakt, waaruit kan worden afgeleid in welke mate de Europese middelen met een zekere spreiding werden verdeeld en welke geografische impact deze projecten hebben gehad.

Bij deze analyse zal concreet een onderscheid worden gemaakt tussen:

- projecten toewijsbaar aan gemeenten (wordt geclusterd per arrondissement) en deze toewijsbaar aan heel de Westhoek;
- projecten met een lokale, bovenlokale of subregionale impact of uitstraling;
- projecten die na de Europese steun al dan niet voor de nodige continuïteit hebben gezorgd, nog operationeel zijn of een blijvende uitwerking in de tijd hebben gehad.

Dit deelonderzoek omvat ook de analyse van de wijziging in de tijd van voormelde geografische verdeling (via een analyse per programma).

Methodiek: desk research met analyse van de noodzakelijke gegevens die zullen worden verstrekt door de programmasecretariaten en evaluatierapporten op programmaniveau.

3.5. Evaluatie via categorische verdeling

In de evaluatie op categorisch niveau zal een verdeling gebeuren van het aantal projecten en van de toegewezen Europese middelen over de verschillende categorieën van projecten (onder andere bedrijfshuisvesting, bedrijfsondersteuning, opleidingsinfrastructuur, sociale economie, landbouw, ...).

Ook hier zal een onderscheid worden gemaakt in functie van de mate van continuïteit na afloop van het project.

Dit deelonderzoek omvat ook de analyse van de wijziging in de tijd van voormelde categorische verdeling (via een analyse per programma).

Methodiek: desk research met analyse van de noodzakelijke gegevens die zullen worden verstrekt door de programmasecretariaten en evaluatierapporten op programmaniveau.

3.6. Evaluatie van de verdeling naar aard van de promotor

Gedurende de looptijd van de diverse Europese programma's konden diverse promotoren vanuit een verscheidenheid van sectoren intekenen op de Europese steunregeling. Voor de diverse structuurfondsen en (deel)programma's zal een analyse worden gemaakt in welke mate de publieke actoren, het middenveld en de private sector een Europees dossier hebben kunnen uitvoeren.

Methodiek: desk research met analyse van de noodzakelijke gegevens die zullen worden verstrekt door de programmasecretariaten en evaluatierapporten op programmaniveau.

3.7. Evaluatie op het niveau van de globale programma-indicatoren (resultaat- en impactindicatoren)

Naar aanleiding van de opmaak van de projectdatabank werd bij de verzameling van de diverse projectinformatie vastgesteld dat het onmogelijk was om voor alle projecten bottom-up een analyse te laten gebeuren van de effectieve projectresultaten. Het is pas tijdens de laatste programmeringsperiode dat er grote aandacht werd besteed aan de opmaak van een indicatorenset op projectniveau. Bijgevolg zijn we genooddaakt om de resultatenmeting vooral op programmaniveau uit te voeren en dit gecombineerd met de impactmeting waarbij vooral de top-downbenadering wordt gevolgd.

Bij de opmaak van het programmeringsdocument en naar aanleiding van de tussentijdse evaluaties werd voor de diverse programma's een set van indicatoren opgesteld, bestaande uit input-, output-, resultaat- en impactindicatoren. Zeker voor de programma's uit de voorbije programmaperiode is zo'n indicatorenset beschikbaar. Voor de oudere programma's is deze set eerder summier en meestal beperkt tot globale impactindicatoren.

Door het feit dat alle voornoemde programma's steun verstrekten aan de meeste sociaaleconomische ontwikkelingsinitiatieven in de Westhoek, mogen we via een top-downanalyse algemene impactindicatoren hanteren die een indicatie geven van de wijziging in de regionale economie van de Westhoek. Een nuancerende benadering is hierbij wel nodig, aangezien er geen sluitende evaluatiemethodiek bestaat die kan aangeven hoe de Westhoek zou zijn geëvolueerd zonder de diverse Europese programma's.

De impact zal worden gemeten door de evolutie te beschrijven van de globale impactindicatoren, zoals onder meer: werkgelegenheid, werkgelegenheidsgraad, werkloosheidsgraad, industrialiseringsgraad, tertiäriseringsgraad, gecreëerde arbeidsplaatsen, ...

3.8. Conclusies en aanbevelingen

Uit de resultaten van de evaluatie zullen conclusies worden getrokken, aangevuld met concrete aanbevelingen voor het toekomstige beleid in de Westhoek.

HOOFDSTUK 3: OVERZICHT VAN DE EUROPESE PROGRAMMA'S IN DE WESTHOEK

We herhalen dat voor deze evaluatieopdracht enkel die Europese programma's in de evaluatie worden opgenomen die een **gebiedsgerichte steunverlening** vooropstelden en waartoe de voormelde drie arrondissementen geheel of gedeeltelijk behoorden, zijnde:

- het Nationaal Programma van Communautair Belang (nadien opgenomen in het Geïntegreerd Actieprogramma) voor de Westhoek;
- Doelstelling 5b Westhoek (exclusief het Middenkustgedeelte);
- 5b Phasing Out (exclusief het Middenkustgedeelte);
- CI Interreg I, II en IIIA;
- CI Leader II;
- CI Retex.

De evaluatieopdracht focust zich op de Europese steun die binnen voormelde programma's werd verkregen vanuit het **EFRO**, het **EOGFL** en het **ESF**.

Binnen de in aanmerking komende gebiedsgerichte Europese programma's worden vervolgens die projecten in aanmerking genomen die categorisch onder het thema economie vallen.

Binnen dit hoofdstuk wordt een beknopt overzicht gegeven van de betrokken Europese programma's. Hierbij wordt opgave gegeven van:

- de programmaduur en afbakening van de gebieden (met de nodige duiding) per programma;
- het aantal projecten en budget per programma (voor alle projecten en de economische projecten afzonderlijk);
- het aantal projecten en budget per fonds.

1. Programmaduur en geografische afbakening van de steungebieden per programma

Tabel 3.1 geeft schematisch weer wat de afbakening en programmaduur was van de diverse Europese steunprogramma's in de Westhoek.

Tabel 3.1
Geografische afbakening en programmaduur van de Europese steunprogramma's in de Westhoek

Programma	Programma-periode	Geografische afbakening	Structuurfonds EU	Opname in evaluatieopdracht
■ Geïntegreerd Actieprogramma (GAP) voor de Westhoek	1989-1991 (1993)	Arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne	EFRO - EOGFL - ESF	Gedeeltelijk (zie programma-onderdelen hieronder)
□ Kapitaalfonds - deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG	1990-2000	Arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne	Algemene begroting EU	Ja
□ Nationaal Programma van Communautair Belang (NPCB)	1987-1993	Arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne	EFRO	Ja
□ ESF-luik	1990-1993	Arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne	ESF	Niet op project-niveau
□ EOGFL-luik (deel steun aan landbouw- en visverwerkende bedrijven)	1987-1993	Arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne	EOGFL	Niet op projectniveau
□ EOGFL-luik (deel steun nieuwbouw en modernisering in de visserijsector)	1987-1993	Nieuwpoort	EOGFL	Neen
■ CI Interreg I	1991-1994	Grensarrondissementen Veurne, Ieper en Kortrijk	EFRO - EOGFL - ESF	Enkel de Westhoek-arrondissementen
■ Doelstelling 5b Westhoek-Middenkust	1994-1999	Delen van arrondissementen Diksmuide, Ieper, Oostende en Veurne	EFRO - EOGFL - ESF	Ja, met uitzondering van het arrondissement Oostende
■ CI Leader II	1998-1999	Plattelandskernen in de Westhoek ¹	EFRO - EOGFL	Ja
■ CI Retex	1995-1999	Delen van arrondissementen Diksmuide, Ieper, Oostende en Veurne	EFRO - ESF	Ja, met uitzondering van het arrondissement Oostende
■ CI Interreg II	1995-1999	Grensarrondissementen Veurne, Ieper en Kortrijk en de aangrenzende gebieden	EFRO - EOGFL - (ESF) ²	Enkel de Westhoek-arrondissementen
■ Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	2000-2005	Delen van arrondissementen Diksmuide, Ieper, Oostende en Veurne	EFRO	Enkel de Westhoek-arrondissementen
■ CI Interreg IIIA	2000-2006	Primair gebied: arrondissementen Veurne, Ieper en Kortrijk Aangrenzend gebied: arrondissementen Oostende, Diksmuide, Roeselare en Tielt	EFRO	Enkel de Westhoek-arrondissementen

¹ Volledige gemeenten Alveringem, Mesen, Heuvelland, Vleteren, Lo-Reninge, aangevuld met kernen van Langemark-Poelkapelle, Zonnebeke, Houthulst, Veurne, Diksmuide, Poperinge en Ieper.

² ESF-steun was voorzien, maar de gelden werden nooit opgebruikt (wegens onvoldoende cofinanciering en cursisten).

De eerste Europese (deel)programma's voor de Westhoek zijn van start gegaan in 1987 via het **Nationaal Programma van Communautair Belang (NPCB)**, dat later werd opgenomen in het **Geïntegreerd Actieprogramma (GAP)**.

Voor de Westhoek (zijnde de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne) konden drie fondsen structureel worden ingezet:

- het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), dat kan worden ingezet voor investeringen die betrekking hebben op industriële, ambachtelijke en dienstverlenende activiteiten of op infrastructuur (inzetbaar in de Westhoek via het Nationaal Programma van Communautair Belang - NPCB bij EG-beschikking van 22 oktober 1987);
- het Europees Sociaal Fonds (ESF), met het oog op het cofinancieren van beroepsopleidingen en het bevorderen van de geografische en beroepsmobiliteit van de werknemers (inzetbaar in de Westhoek via toekenning van prioriteit **zonder geografische beperking** door de goedkeuring van het GAP via EG-beschikking van 20 juli 1989);
- het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL), ter verbetering van de voorwaarden met betrekking tot de verwerking en afzet van landbouw- en visserijproducten (inzetbaar in de Westhoek via toekenning van prioriteit **zonder geografische beperking** door de goedkeuring van het GAP via EG-beschikking van 20 juli 1989).

Daarnaast kon de Westhoek via dezelfde EG-beschikking van 20 juli 1989 een beroep doen op **Post 554 van de algemene begroting van de EG** (financiering van de proefmaatregelen in het raam van geïntegreerde ontwikkelingsacties) via de goedkeuring van het **Kapitaalfonds Westhoek**.

Tezelfdertijd lanceerde de EG-Commissie een eigen Communautair Initiatief (CI), namelijk **Interreg**, met als doel de grensregio's in de EG te helpen bij het overwinnen van ontwikkelingsproblemen die te wijten zijn aan hun relatieve afzondering binnen de nationale economieën, waarbij tevens stimulansen moesten worden gegeven aan gemeenschappelijke initiatieven aan weerszijden van de grens (netwerkontwikkeling). De lange gemeenschappelijke geschiedenis en de grensarbeid hadden er wel al voor gezorgd dat er reeds lang vóór het bestaan van Interreg nauwe contacten bestonden tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk. Dit leidde in 1989 tot een samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie West-Vlaanderen en het Département du Nord met als doel het overleg te bevorderen en initiatieven te ontplooien op verschillende domeinen. Een jaar later tekenden Vlaanderen en Région Nord - Pas de Calais een gemeenschappelijke verklaring tot samenwerking.

Het Interreg I-programma Nord - Pas de Calais/West-Vlaanderen liep concreet van 1991 tot 1994. Het operationele programma werd door de Franse en Vlaamse partners uitgewerkt en door de Commissie goedgekeurd op 3 april 1992.

Omwille van het grote succes van Interreg I besloten Nord - Pas de Calais en West-Vlaanderen tot een verlenging van het initiatief in een Interreg II-programma. In 1995 ging dit programma van start om af te lopen eind 1999. De projecten zelf hadden een looptijd tot eind 2001.

Een volgende programmeringsperiode liep van 2000-2006, met als doel het versterken van de economische en sociale cohesie binnen de Europese Unie, door de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking te stimuleren en door de evenwichtige ontwikkeling van het grondgebied te bevorderen.

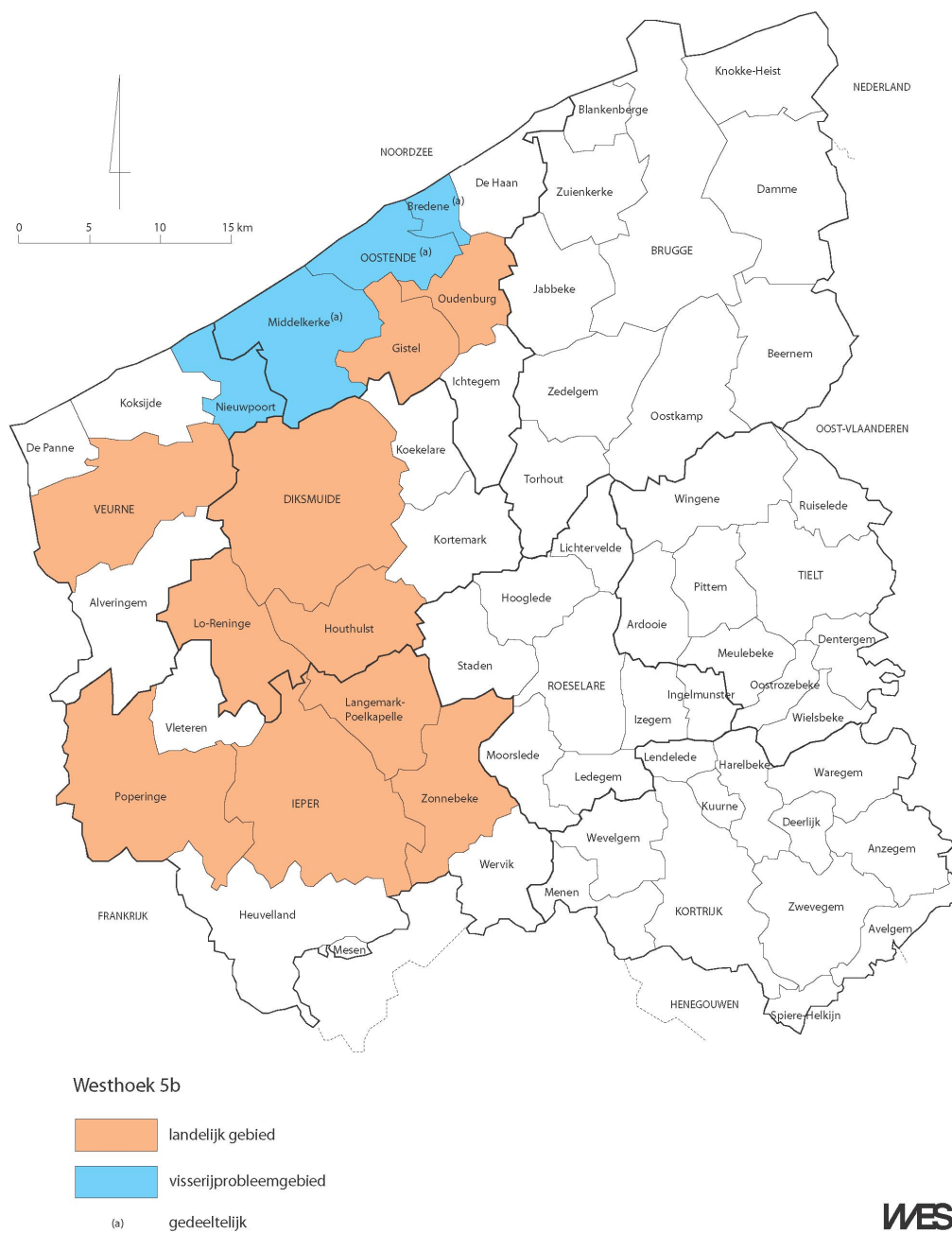
Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de betrokkenheid van de perifere gebieden en van de gebieden aan de buitengrenzen van de Unie, palend aan kandidaat-lidstaten. Concreet werd aandacht besteed aan de grensoverschrijdende samenwerking (programmaonderdeel IIIA), transnationale samenwerking (programmaonderdeel IIIB) en interregionale samenwerking (programmaonderdeel IIIC). Interreg IIIA valt binnen het bestek van deze evaluatieopdracht.

De doelmatige uitwerking van het GAP heeft de Europese Commissie ertoe aangezet om op voorstel van de Vlaamse regering (een deel van) de Westhoek te erkennen als **Doelstelling 5b-gebied** voor de programmeringsperiode 1994-1999. Het structuurfondsenbeleid van de EC was inmiddels omgevormd, waarbij diverse doelstellingen werden afgebakend, waaronder 'Doelstelling 5b' met als finaliteit de sociaaleconomische herstructurering van agrarische gebieden. Ondanks de ingezette beweging uit de vorige programmeringsperiode scoorde de Westhoek als landelijk gebied op tal van criteria immers nog slecht, waardoor het verder zetten van het reconversieprogramma wenselijk was.

In het kader van de opmaak van het programmeringsdocument had de EC evenwel een bevolkingscontingent vastgelegd waarbinnen de lidstaat (in casu de Vlaamse Regering) de 5b-gebieden moest afbakenen. Deze afbakening gebeurde vooral in functie van de locaties waar de reconversie- en ontwikkelingsmaatregelen waren voorzien, met name in de regionale kernen van de Westhoek, aangevuld met de Middenkust. De eigenlijke landelijke gemeenten (zoals Alveringem, Vleteren, Heuvelland en Mesen), die het landelijke en agrarische profiel van de Westhoek kenmerk(t)en en voor een deel bepalend waren voor de globale erkenning van de Westhoek als 5b-gebied, werden dus niet opgenomen in het eigenlijke programmeergebied.

Kaart 3.1 (aflijning Westhoek 5b-gebied) geeft de exacte omlijning weer van het 5b-gebied. Het landelijke 5b-gebied bestond uit de gemeenten Veurne, Diksmuide, Loozele, Reninge, Houthulst, Langemark-Poelkapelle, Poperinge, Ieper en Zonnebeke. De kustgemeente Nieuwpoort was er (net zoals een gedeelte van Middelkerke, Oostende en Bredene) bijgevoegd vanuit de reconversieproblematiek in de visserijsector.

Kaart 3.1
Afbakening Doelstelling 5b Westhoek-Middenkust (1994-1999)

Dit programma was - in tegenstelling tot het GAP - een echt geïntegreerd programma waarbij de drie structuurfondsen gezamenlijk in één programmeringsdocument werden ingezet.

De erkenning van de Westhoek als 5b-gebied opende tevens de deuren om bijkomende Europese gelden te bekomen via communautaire initiatieven zoals CI Retex en CI Leader II.

Het **CI Retex** werd door de EC geïnitieerd vanuit de vastgestelde herstructurering van de textiel- en confectiesector in diverse regio's. Enkel 5b-gebieden konden in aanmerking komen voor dergelijke subsidies, met als gevolg dat de Westhoek-Middenkust (als gevolg van de sluiting van Levi's en Lee Europe) deze erkenning heeft gekregen en bijvoorbeeld niet de Kortrijkse regio. Basisdoelstelling van het Retexprogramma (1995-1999) was het versterken en diversifiëren van het economisch weefsel van de Westhoek teneinde de gevolgen van de herstructurering in de textiel- en confectiesector te kunnen opvangen. Ook de textiel- en confectiesector zelf kon nog steun verkrijgen, maar dan enkel in functie van investeringen, onderzoek en opleidingen in 'levensvatbare en toekomstgerichte' activiteiten.

Tijdens de voorbije 20 jaar heeft de Westhoek in één programmeringsperiode (1994-1999) een beroep kunnen doen op **Leadergelden**. Dit plattelandsprogramma had een specifieke gebiedsafbakening waardoor gemeenten die niet onder het 5b-programma ressorteerden wel op Leadersteun konden rekenen¹. De volledige gemeenten Alveringem, Mesen, Heuvelland, Vleteren en Lo-Reninge behoorden tot dit Leader II-gebied, aangevuld met kernen van Langemark-Poelkapelle, Zonnebeke, Houthulst, Veurne, Diksmuide, Poperinge en Ieper. In de daaropvolgende programmeringsperiode (2000-2006) is de Leader-erkenning in West-Vlaanderen gegaan naar het Brugs Ommeland, terwijl de Westhoek een alternatief programma heeft gekregen, gefinancierd door de provincie West-Vlaanderen. Aangezien bij dit laatste geen Europese middelen betrokken waren, wordt dit programma niet opgenomen in onderhavige evaluatieopdracht.

Op basis van de diverse erkenningscriteria werd vastgesteld dat de Westhoek, dankzij de doelmatige uitvoering van de voorgaande programma's, niet meer in aanmerking kon komen voor een volwaardige erkenning als doelstellingsgebied. De EU was ondertussen ook geografisch uitgebreid, waardoor de aandacht van de EC vooral ging naar grotere plattelandsgebieden die inzake ontwikkelingsniveau structureel lager scoorden dan de Westhoek.

¹ De beschikking over het (Leader-)programma bepaalde dat maximaal 10% van de Europese middelen mocht worden besteed in de vier niet-5b-Leader II-gemeenten (Heuvelland, Vleteren, Alveringem en Mesen). Er werd wel een herverdeling van de overheidsmiddelen doorgevoerd tussen de 5b- en niet-5b-Leadergemeenten door een verschuiving van 20 miljoen Vlaamse cofinanciering van de 5b-Leadergemeenten naar de niet-5b-Leadergemeenten. Met de Europese middelen kan niet geschoven worden, aangezien dat bedrag voor de niet-5b-gemeenten geplafonneerd is.

- Verdeelsleutel voor de 5b-Leadergemeenten: in plaats van 20/15 werd het 28,5% Europees en 6,5% Vlaams.
- Verdeelsleutel voor niet-5b-Leadergemeenten: in plaats van 20/15 werd het 5,5% Europees en 29,5% Vlaams.

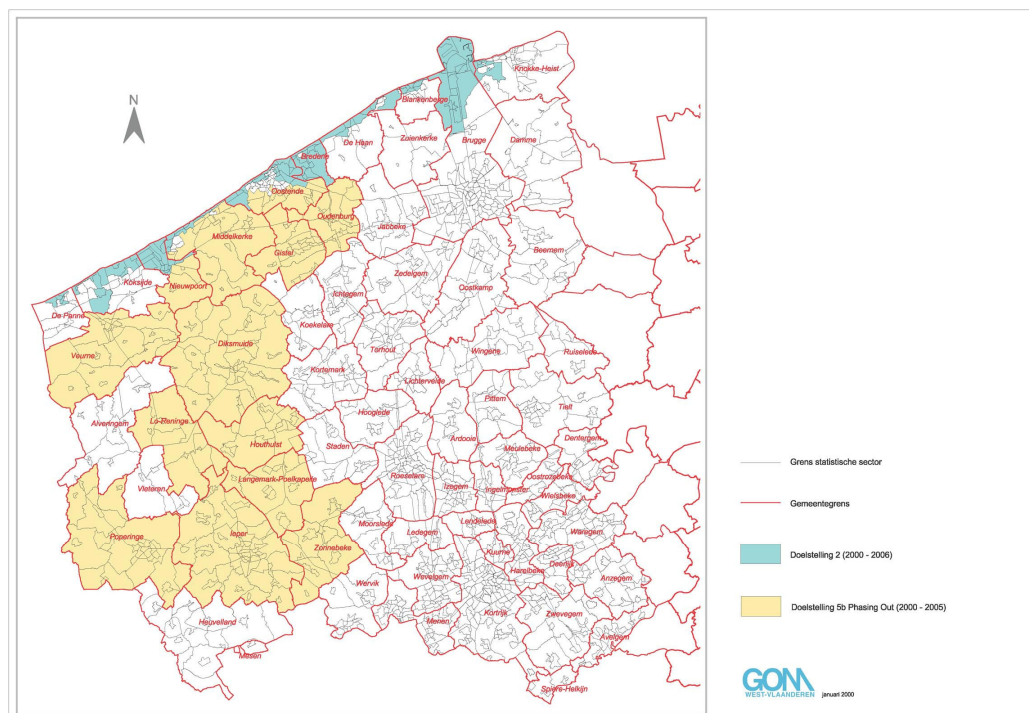
Op deze manier konden er voor de vier niet-5b-Leadergemeenten meer projecten gerealiseerd worden.

Voor dergelijke gebieden, die voorheen wel een doelstellingserkenning hebben gehad en vervolgens geen nieuwe volwaardige erkenning meer konden krijgen, voorzag de Europese Commissie in een uitdooftregeling (Phasing Out), waardoor het gebied in een volgende (verkorte) programmeringsperiode in beperkte mate nog een beroep kon doen op Europese middelen. Deze beperking was er in die mate dat enkel nog een beroep kon worden gedaan op EFRO-middelen.

De **5b Phasing Out**-afbakening was identiek als van het 5b-gebied, maar met uitzondering van de kustgebieden die wel een volwaardige Doelstelling 2-erkenning hadden gekregen (zie kaart 3.2).

Kaart 3.2

Afbakening Doelstelling 2 - kustvisserijgebied (2000-2006) en 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust (2000-2005)

5b Phasing Out (hierna afgekort als 5BPO) beoogde vooral de acties verder te zetten die eerder via 5b werden geïnitieerd.

2. Aantal projecten en budget per programma

In tabel 3.2 wordt voor voormelde Europese programma's een overzicht gegeven van het aantal projecten per programma en per structuurfonds.

Sinds 1987 zijn er in de Westhoek via de Europese programma's maar liefst 381 economische projecten goedgekeurd en uitgevoerd. Deze projecten hadden gezamenlijk een totale kostprijs van bijna 135 miljoen EUR, waarop 28,3% Europese steun werd verleend uit de drie structuurfondsen voor een bedrag van circa 38,1 miljoen EUR.

Tabel 3.2

Verdeling aantal economische projecten (met financiering), totale Europese steun per programma en aandeel van de economische projecten, per programma (1987-2007)

	Economische projecten in functie van de Westhoek				Totale Europese steun per programma		Aandeel economische projecten (in functie van de Westhoek) in het globale programma (%)
	Aantal projecten	Europese middelen	Totaal kostprijs	Aandeel in totale EU-steun	% steun/ totale kostprijs	(Economie, toerisme en leefbaarheid)	
GAP WESTHOEK (EFRO)	43	11.315.988,20	36.307.149,13	29,7	31,2	40.898.306,46	27,7
Doelstelling 5b	130	16.066.377,07	57.609.687,08	42,1	27,9	23.485.179,00	68,4
CI Retex	29	1.905.246,00	9.638.129,50	5,0	19,8	2.344.272,00	81,3
CI Interreg I	19	592.066,15	1.194.783,08	1,6	49,6	3.856.900,00	15,4
CI Interreg II	46	1.413.848,53	5.048.974,23	3,7	28,0	4.239.944,38	33,3
CI Interreg IIIA	20	2.348.184,16	5.283.816,18	6,2	44,4	8.276.735,31	28,4
CI Leader II	64	637.293,59	3.048.490,23	1,7	20,9	2.381.151,90	26,8
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	30	3.865.061,07	16.807.425,71	10,1	23,0	7.758.406,92	49,8
Totaal	381	38.144.064,77	134.938.455,14	100,0	28,3	93.240.895,97	40,9

Het grootste programma inzake Europese steun aan economische projecten was het 5b-programma (130 projecten waaraan meer dan 16 miljoen EUR Europese steun werd verleend). Zoals verder zal blijken, is dit het enige programma geweest waar de drie structuurfondsen gezamenlijk zwaar werden ingezet in één geïntegreerd programma.

Het GAP was inzake Europese steun aan de economie in de Westhoek het tweede grootste programma (11,3 miljoen EUR, toegewezen aan 43 projecten). Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat de individuele ESF-dossiers uit het GAP niet meer konden worden achterhaald, waardoor bij de analyse enkel kon worden gewerkt met de drie clusters van ESF-projecten (VDAB, ministerie van Onderwijs en derden). De facto kende het GAP dus meer projecten dan de 43 projecten.

Het 'overgangsprogramma' 5BPO kon enkel nog een beroep doen op EFRO-steun en telde nog 30 economische projecten voor een totaal bedrag van bijna 3,9 miljoen EUR aan Europese middelen.

Wat de communautaire initiatieven betreft, waren CI Interreg II (1,4 miljoen EUR) en zeker CI Interreg IIIA (ruim 2,3 miljoen EUR) de grootste programma's. Belangrijke vaststelling hierbij is het feit dat het hoger budget aan Europese middelen in Interreg IIIA in vergelijking met Interreg II werd verdeeld over ruim de helft minder projecten. De economische projecten kregen dus een grotere omvang. Een duidelijke professionalisering van het programma, meer netwerkprojecten en meer investeringsprojecten zijn hier ook mee verantwoordelijk voor.

Het Europese budget voor het economische deel van de Interregprogramma's in de Westhoek is ook stelselmatig gestegen (van 592.000 EUR in Interreg I tot 2.348.000 EUR in Interreg IIIA). Alhoewel het Europese budget voor economie in Interreg IIIA was gestegen met bijna 900.000 EUR (ten opzichte van Interreg II), was de totale kostprijs van de projecten nauwelijks gestegen. Het Europese steunpercentage was dan ook gestegen van 28% naar 44%. In Interreg I lag dit steunpercentage nog hoger, namelijk 50%.

Het CI Retex telde 29 projecten in de economische sfeer én toewijsbaar aan de Westhoek, die globaal 1,9 miljoen EUR ontvingen.

Na Interreg I (592.000 EUR Europese middelen), was Leader II het programma met de minste middelen die werden toegewezen aan de economie in de Westhoek (637.000 EUR), maar had na het 5b-programma de meeste projecten. Leader II kenmerkte zich immers als een bottom-upprogramma dat veel kleinschalige projecten omvatte, meestal van particulieren.

Al deze Europese programma's gaven ook steun aan andere dan economische projecten, zoals toerisme en leefbaarheid (die buiten het bestek van deze evaluatieopdracht vallen). Sinds 1987 heeft de regio Westhoek-Middenkust ruim 93,2 miljoen EUR Europese middelen ontvangen, waarvan 41% van de middelen een **economische** finaliteit had in de **Westhoek** zelf. Vooral het 5b-programma (68,4%), het Retexprogramma (81,3%) en het 5BPO-programma (49,8%) hadden een grote economische finaliteit.

Bijlagentabel 1 geeft een verdere verdeling van het aantal projecten en budget naar de diverse subprogramma's.

3. Aantal projecten en budget structuurfonds

Tabel 3.3 geeft een verdeling van de economische projecten over de diverse structuurfondsen. Aangezien het aantal programma's in de Westhoek met een geïntegreerde inzet van de diverse structuurfondsen beperkt waren tot 5b, Retex, Inter-reg I en Leader II (zie tabel 3.4), zien we geen evenwichtige verdeling van de Europese middelen over de diverse structuurfondsen.

Zoals te verwachten, is het belangrijkste fonds het EFRO. Van de 381 projecten (38,1 miljoen EUR Europese middelen) zijn er 208 projecten of 55% (of 30,3 miljoen EUR of 79%) gefinancierd vanuit het EFRO.

De analyse op projectniveau leert ons verder dat er 91 ESF-projecten werden betoelaagd (2,4 miljoen EUR aan Europese middelen) en 82 EOGFL-projecten (5,5 miljoen EUR).

Zoals reeds gemeld, financiert het EFRO voornamelijk infrastructuurdossiers (naast onderzoek en begeleidingsprojecten), waardoor de gemiddelde kostprijs per project bij EFRO (533.000 EUR) dan ook gevoelig hoger ligt dan bij EOGFL (174.000 EUR) en ESF (100.000 EUR). EOGFL-projecten die via hoger vermelde programma's werden ingezet in de Westhoek betroffen voornamelijk onderzoeks- en begeleidingsprojecten, en in mindere mate investeringsprojecten. Het ESF zet zich per definitie in op de opleidingen zelf en niet op de opleidingsinfrastructuur (EFRO).

Tabel 3.3

Verdeling van de kostprijs en toegekende steun aan economische projecten in de Westhoek (1987-2007)

	Aantal	%	Totale kostprijs	Europese steun	%	% Eu-steun
EFRO	208	54,6	111.625.638,58	30.274.040,93	79,4	27,12
EOGFL	82	21,5	14.247.869,44	5.476.121,61	14,4	38,43
ESF	91	23,9	9.064.947,12	2.393.902,22	6,3	26,41
Totaal	381	100,0	134.938.455,14	38.144.064,77	100,0	28,27

Tabel 3.4**Verdeling economische projecten naar structuurfonds (1987-2007)**

	EFRO	EOGFL	ESF	Totaal
GAP WESTHOEK (EFRO)	43	0	0	43
Doelstelling 5b	25	37	68	130
CI Retex	7	0	22	29
CI Interreg I	18	0	1	19
CI Interreg II	46	0	0	46
CI Interreg IIIA	20	0	0	20
CI Leader II	19	45	0	64
Doelstelling 5b Phasing				
Out Westhoek-Middenkust	30	0	0	30
Totaal	208	82	91	381

HOOFDSTUK 4: EVALUATIE VAN DE BELEIDSCONTEXT EN DE EVOLUTIE HIERIN

Voor de evaluatie van de beleidscontext en de evolutie hierin, wordt een beschrijving gegeven van (de evolutie in) de gevolgde strategieën binnen de Europese programma's, de strategische uitgangspunten of principes (gedeconcentreerde bundeling, duurzaamheid, werkgelegenheidscreatie, ...), en de diverse beleidsniveaus die verantwoordelijk waren als beheersautoriteit. Hierbij zal duiding worden gegeven bij de wijzigende beleidscontext die tevens een impact heeft gehad op de uitgangspunten, principes en globale doelstellingen.

Een gedetailleerde beschrijving van de functionele opzet per specifiek programma wordt in hoofdstuk 9 verder uitgewerkt, aangevuld met de strategische doelstellingen en beoogde resultaten op programmaniveau.

Dit hoofdstuk wordt chronologisch onderverdeeld in functie van de diverse programmeringsperiodes, voorafgegaan door een beschrijving van de beleidscontext in de 'pre-Europese' periode.

1. Periode 1964-1973: de twee nationale vijfjarenplannen voor de Westhoek¹

In de jaren 50 concentreerden de economische structuren en activiteiten zich in bepaalde agglomeraties en assen tussen agglomeraties, en niet in een perifeer gelegen gebied als de Westhoek. De economische crisis op het einde van de jaren 50 zorgde voor een hoge structurele werkloosheid in een aantal regio's waaronder West-Vlaanderen en meer specifiek de Westhoek als grensregio. Kenmerkend voor de Westhoek in deze periode van hoge structurele werkloosheid was de seizoen- en grensarbeid. Dit dwong de toenmalige beleidsverantwoordelijken ertoe deze 'economische wetmatigheid' regionaal op te vangen via een defensief regionaal beleid dat zijn vertaling kreeg in de economische expansiewetgeving (1959) waarbij specifieke aandacht werd besteed aan ontwikkelingszones, waaronder de Westhoek.

Ondertussen had de nationale regering tevens beslist om voor specifieke gebieden (zoals Borinage-Centrum en Zuiderkempen) een specifiek ontwikkelingsprogramma uit te werken.

Op uitdrukkelijk aandringen van de West-Vlaamse Economische Raad (WER) verkreeg West-Vlaanderen dat er ook voor de Westhoek een ontwikkelingsplan zou worden opgesteld. In opdracht van het toenmalige Ministerieel Comité voor Economische en Sociale Coördinatie (MCESC) heeft WES een ontwerp van ontwikkelingsprogramma opgesteld, dat na advies van het Adviserend Regionaal Comité voor de Westhoek (ARC) werd goedgekeurd door de minister van Economische Zaken en Energie.

¹ Vanneste O., "De Westhoek, een economische evaluatie", 1 oktober 1991, rede voor de opening van de provincieraad.

Opmerkelijk was wel de afbakening van de Westhoek, die ruimer was dan de latere 'klassieke' afbakening van de Westhoek. Naast de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne (exclusief de kustgemeenten), behoorden ook de hinterlandgemeenten van het arrondissement Oostende, de gemeenten Dadizele, Ledegem en Moorslede (arrondissement Roeselare), en ook de stad Menen (arrondissement Kortrijk) tot de afbakening. Deze afbakening was er primair op gericht om een wezenlijk gedeelte van de seizoen- en grensarbeid in het ontwikkelingsplan te betrekken doch de investeringen te beperken tot de Westhoek stricto sensu. Menen werd gezien als een noodzakelijk steunpunt voor de reconversie van het grensarbeidersgebied.

Aandachtspunten van het toenmalige beleid voor de Westhoek waren:

- structurele maatregelen teneinde het aanwezige arbeidspotentieel (dat fors was gegroeid als gevolg van de afvloeiing uit de landbouw) volledig te kunnen benutten, met als streefdoel de werkgelegenheid te concentreren op de industriële sector. Dit werkgelegenheidsgegeven moest worden nagestreefd in het raam van een beperkte mobiliteit van de arbeidskrachten;
- waterbeheersing (in functie van de landbouw) en drinkwatervoorziening;
- algemene infrastructuur en woningbouw, vanuit werkgelegenheidsobjectief, maar ook rekening houdend met een aantal sociale factoren (woningcomfort).

Uiteindelijk werd de uitvoering van twee vijfjarenplannen gerealiseerd (1964-68 en 1969-73) waarvoor nationale steun werd verkregen en waarbij een exogene impuls werd gegeven tot industriële ontwikkeling van de regio. Deze vijfjarenplannen moesten de basis vormen om een verdere endogene industriële ontwikkeling te bewerkstelligen. De hoofddoelstelling bestond erin een sociaaleconomische reconversie te stimuleren van een sterk agrarisch gebied (met belangrijk werkgelegenheidstekort met als resultante een aanzienlijke tewerkstelling in de Noord-Franse industrie) naar een gebied met een voldoende industriële onderbouw, dat op zijn beurt het financieringsdraagvlak moest worden voor handel en dienstverlening.

Dit regionaaleconomisch beleidsplan voorzag vijf industriële groeikernen (Ieper, Veurne, Diksmuide, Menen en Poperinge) met focus op de programmaonderdelen industrie(terreinen) (inclusief waterzuivering), landbouw, toerisme en recreatie, woningbouw en algemene infrastructuur (rioleringswerken, spoorwegbruggen, spoor aansluitingen op industrieterreinen, waterreservoir, alsook het menselijk kapitaal).

Uitgangspunt was dat er een concentratie van inspanningen moest gebeuren in een beperkt aantal kernen, maar dat de spreiding van de bevolking in de Westhoek, de verkeerstechnische ontsluiting en de economische structuur dusdanig waren dat de diverse deelgebieden een eigen steunpunt moesten kunnen ontwikkelen. Het ommeland van elk steunpunt - agrarisch van karakter - moest mee worden betrokken in de gehele ontwikkeling van de Westhoek. Deze nieuwe stelling van landelijke concentratie in de vijf verzorgingskernen van de Westhoek (later ook gedeconcentreerde bundeling genaamd) werd pas na diverse motiveringsnota's aanvaard door de voorstanders van één terrein (Ieper) en de voorstanders van negen terreinen.

Het aanbod van bouwrijpe industriegronden in een vijftal kernen (volgens het principe van gedeconcentreerde bundeling), de inspanningen tot verbetering van het menselijke kapitaal (herscholing seizoenarbeiders, ...) en diverse noodzakelijke nutsvoorzieningen (zoals drinkwaterleiding) waren de bouwstenen die het economische vestigingsklimaat ingrijpend hebben aangepast. De tewerkstellingsfocus op de Noord-Franse industrie verzwakte ten gunste van werk in eigen streek.

2. Postrecessieperiode 1974-86: overgangsperiode zonder structureel gebiedsprogramma

Als gevolg van de recessie van 1973-74 kon de nationale overheid geen verder financieel vervolg geven aan het ontwikkelingsprogramma voor de Westhoek.

Buiten de expansiewetten (van 1959 en 1970) met specifieke aandacht voor de (door de EG-Commissie) erkende ontwikkelingszones (waaronder de Westhoek) moest er tot 1987 worden gewacht om een structureel verlengstuk te kunnen maken aan de diverse ontwikkelingsinitiatieven uit de twee vijfjarenprogramma's. Enkel een aantal solitaire - weliswaar belangrijke - projecten konden voorafgaand aan de globale ontwikkelingsprogramma's Europese steun ontvangen. Via de GOM - West-Vlaanderen werden individuele projectvoorstellen rechtstreeks ter goedkeuring voorgelegd aan de EG-Commissie die dit vervolgens dossier per dossier behandelde en al dan niet goedkeurde. Onder meer de bouw van het bedrijvent centrum te Ieper en het doorgangsgebouw te Ieper, alsook diverse watervoorzieningswerken in Ieper, Poperinge, Wervik, Diksmuide, Lo-Reninge, De Panne, Veurne, Koksijde en Nieuwpoort, konden op deze manier EFRO-steun verkrijgen.

3. 1987-1991: eerste Europese programma's (zonder volwaardige geïntegreerde aanpak)

Teneinde voormelde omslachtige projectgewijze goedkeuringsprocedure, waarbij elke beslissingsbevoegdheid op projectniveau bij de EG-Commissie lag, te ontvetten, werd volgens het **subsidiariteitsprincipe** beslist om de beslissingsbevoegdheid op projectniveau door te schuiven naar de betrokken regio. Aan de regio werd gevraagd een programmadocument (met visie, strategie, doelstellingen en maatregelen) op te stellen, dat als kader moest dienen om de diverse projectvoorstellen te beoordelen. Eens de EG-Commissie dit programmadocument had goedgekeurd, was het aan het lokale comité om binnen de programmadoelstellingen specifieke projecten goed te keuren. In principe was er van de EG-Commissie enkel nog een beslissing nodig indien wijzigingen nodig waren in het programmadocument (zowel inhoudelijk als financieel). Hierdoor kon ook een grotere coherentie tussen diverse maatregelen worden bekomen.

Deze programmagewijze aanpak werd geregeld via Verordening nr. 1787/84 (19 juni 1984) inzake het EFRO, waarbij bij het beheer van deze EFRO-middelen voorrang kon worden verleend aan investeringen en acties die als een geïntegreerd ontwikkelingsproject (GAP) werden uitgevoerd, waarbij naast de nationale en lokale overheidsinbreng ook de diverse EG-fondsen konden bijdragen.

Op basis van een voorbereidende analyse van WES¹ heeft de GOM - West-Vlaanderen samen met de Vlaamse Regering op deze manier een voorstel van **Geïntegreerd Actieprogramma (GAP)** ingediend dat uiteindelijk op 20 juli 1989 werd goedgekeurd. Het Westhoekplan stond model voor een gelijkaardig plan voor Limburg en Turnhout.

¹ Studie ter voorbereiding van een geïntegreerde actie voor de Westhoek", WES, 1986, gepubliceerd in de reeks Facetten van West-Vlaanderen, nr. 26.

Voor de Westhoek konden de drie fondsen (EFRO, ESF en EOGFL) structureel worden ingezet. Gezien het feit dat elk directoraat-generaal van de EG (nog) sterk stond op de eigen autonomie en procedurele aanpak, gebeurde dit weliswaar niet op een volledig geïntegreerde manier. Dit had als gevolg dat het EFRO-luik van het GAP reeds inzetbaar was in de Westhoek vanaf 1987 via de goedkeuring van het **Nationaal Programma van Communautair Belang (NPCB)**, en het ESF- en EOGFL-luik pas in 1989 werden goedgekeurd. Deze laatste twee fondsen hadden geen specifiek budget gereserveerd voor de Westhoek, maar verleenden wel enige 'geografische prioriteit' aan de Westhoek. Het GAP betrof dus één programma met drie finaliteiten.

De aandacht voor landbouw in de Westhoek in deze programmeringsperiode gebeurde dus enkel door enige prioriteitsstelling in het kader van de EOGFL-steun.

De economische beleidscontext was zodanig dat er prioritaire aandacht werd besteed aan volgende principes:

- het principe van de gedeconcentreerde bundeling;
- de kwantitatieve uitrusting van - vooral regionale - bedrijventerreinen. De meerwaarde van de EFRO-steun lag vooral in het versneld en prijsvriendelijk vermarkten van kwantitatief voldoende bouwrijpe percelen op bedrijventerreinen;
- aanleg van een basisinfrastructuur inzake watervoorziening én waterzuivering;
- ondersteuning van het menselijk kapitaal via opleiding en bouw en aanpassing van de opleidingsinfrastructuur.

Volledigheidshalve kan nog worden vermeld dat inzake toerisme de aandacht vooral ging naar eerder kleinschalige projecten (musea), fiets- en autoroutes, met reeds een eerste aandacht voor hoevetoerisme. Van initiatieven ter verhoging van de leefbaarheid van de kleine kernen was er in deze periode totaal nog geen sprake. Het GAP had vooral een economische finaliteit.

Opmerkelijk voor het GAP was het feit dat in het programma de concrete projecten reeds quasi nominatief werden opgesomd en ook integraal werden uitgevoerd.

Daarnaast kon de Westhoek via dezelfde EG-beschikking van 20 juli 1989 een beroep doen op Post 554 van de algemene begroting van de EG (financiering van de proefmaatregelen in het raam van geïntegreerde ontwikkelingsacties) via de goedkeuring van het Kapitaalfonds Westhoek, waardoor nieuwe bedrijven in de Westhoek een kapitaalinjectie konden krijgen. Dit Kapitaalfonds kreeg een uitvoering tot in 2000.

Voormelde drie finaliteiten (volgens de structuurfondsen) weerspiegelen zich ook in de beslissingsorganen. Elk luik werd via een lokaal beslissingscomité opgevolgd (EFRO-comité, ESF-comité en EOGFL-comité) waar de individuele dossiers werden behandeld. De overkoepelende opvolging van de uitvoering van het GAP werd waargenomen door het stuurcomité.

De EG zetelde als waarnemer in alle comités maar had de facto wel een belangrijke beslissingsrol; niet alleen op het niveau van de opvolging van het globale programma, maar tevens bij de comitering van individuele dossiers, en vooral de EFRO-dossiers. Dit laatste gaf aan dat het subsidiariteitsprincipe nog niet in alle geledingen van de Europese Commissie volledig werd toegepast.

Het programmasecretariaat werd - in opdracht van de Vlaamse Regering - waargenomen door de GOM - West-Vlaanderen, die vooral de EFRO-projecten initieerde en opvolgde (zowel inhoudelijk als administratie). Het EOGFL- en ESF-luik werd hoofdzakelijk opgevolgd door het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. In deze programmeringsperiode was er nog geen sprake van een programmasecretariaat gevestigd in de regio.

Ook het subregionale streekoverleg bestond formeel nog niet. Er was wel al informeel overleg op streekniveau dat pas in 1994 een structureel kader kreeg. Ook waren lokale werkgevers- en werknemersorganisaties, ambtenaren, en lokale en provinciale mandatarissen vertegenwoordigd in de comités.

Tezelfdertijd lanceerde de EG-Commissie een eigen Communautair Initiatief (CI), namelijk **Interreg (IR)**, met als doel de grensregio's in de EG te helpen bij het overwinnen van ontwikkelingsproblemen die te wijten zijn aan hun relatieve afzondering binnen de nationale economieën, waarbij tevens stimulansen moesten worden gegeven aan gemeenschappelijke initiatieven aan weerszijden van de grens (netwerk-ontwikkeling).

De lange gemeenschappelijke geschiedenis en de grensarbeid hadden ervoor gezorgd dat er reeds lang vóór het bestaan van Interreg nauwe contacten bestonden tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk. Dit leidde in 1989 tot een samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie West-Vlaanderen en het Département du Nord met als doel het overleg te bevorderen en initiatieven te ontplooiën op verschillende domeinen. Een jaar later tekenden Vlaanderen en Région Nord - Pas de Calais een gemeenschappelijke verklaring tot samenwerking.

Het Interreg I-programma Nord - Pas de Calais/West-Vlaanderen liep concreet van 1991 tot 1994. Het operationele programma werd door de Franse en Vlaamse partners uitgewerkt en door de Commissie goedgekeurd op 3 april 1992. Het Interreg I-programma was een kleinschalig programma, met als doel de grensgebieden als achtergestelde gebieden economisch op te waarderen. Het eerste Interregprogramma betrof vooral het bekendmaken van het Interreginitiatief.

Het programmasecretariaat van Interreg I (en de daaropvolgende) in West-Vlaanderen werd opgestart door de provincie West-Vlaanderen als beheersautoriteit. Het Noord-Franse programmasecretariaat werd georganiseerd door de Préfecture in Nord - Pas de Calais (Franse staat) (volgens de top-downbenadering).

Het Interregbudget werd verdeeld over West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk.

Medewerkers van de GOM - West-Vlaanderen droegen bij tot het initiëren van economische projecten, waardoor enige - zij het beperkte - afstemming met het GAP kon gebeuren.

4. 1994-99: Geïntegreerde aanpak wordt een feit (of toch niet?)

De doelmatige uitwerking van het GAP heeft de Europese Commissie ertoe aangezet om op voorstel van de Vlaamse Regering (een deel van) de Westhoek te erkennen als Doelstelling 5b voor de programmeringsperiode 1994-1999. Het structuurfondsenbeleid van de EC was inmiddels omgevormd, waarbij diverse doelstellingen werden afgebakend, waaronder 'Doelstelling 5b' met als finaliteit de sociaaleconomische herstructurering van agrarische gebieden. Ondanks de ingezette beweging uit de vorige programmeringsperiode scoorde de Westhoek als landelijk gebied op tal van criteria nog slecht, waardoor het verder zetten van het reconversieprogramma wenselijk was.

In het kader van de opmaak van het programmeringsdocument had de EC evenwel een bevolkingscontingent vastgelegd waarbinnen de lidstaat (in casu de Vlaamse Regering) de 5b-gebieden heel strikt moest afbakenen. Deze afbakening gebeurde vooral in functie van de locaties waar de reconversie- en ontwikkelingsmaatregelen waren voorzien, met name in de regionale kernen van de Westhoek, aangevuld met de Middenkust. De eigenlijke landelijke gemeenten (zoals Alveringem, Vleteren, Heuvelland en Mesen), die het landelijke en agrarische profiel van de Westhoek kenmerk(t)en en voor een deel bepalend waren voor de globale erkenning van de Westhoek als 5b-gebied, werden dus niet opgenomen in het eigenlijke programmagebied.

Dit programma was - in tegenstelling tot het GAP - in zekere zin een echt geïntegreerd programma waarbij diverse beleidsdomeinen in één programma werden behandeld: economie, landbouw, toerisme, opleiding en leefbaarheid.

De drie structuurfondsen werden bovendien gezamenlijk in één programmeringsdocument ingezet. Deze middelen waren dus alle drie specifiek inzetbaar in het afgebakende 5b-gebied. Zowel het ESF-luik als het EOGFL-luik van het 5b-programma stonden volledig los van het sectorale subsidiëringsprogramma dat over heel Vlaanderen kon ingezet worden.

Opmerkelijk was ook dat in het oorspronkelijke programma de drie fondsen werden verdeeld over en binnen diverse programmaprioriteiten. Alhoewel dit een weergave was van een gedurfd beleid om geïntegreerd te werken, kwam dit al vlug in conflict met (vooral de stringente ESF-)reglementering waardoor het flexibel inzetten en verschuiven van de middelen over diverse werkingsjaren en maatregelen quasi onmogelijk was. Vandaar dat bij een programmawijziging al vlug werd beslist om de resterende ESF-middelen voor bedrijfsgerichte opleidingen en visserijopleidingen te bundelen en gezamenlijk in te zetten binnen de algemene ESF-maatregel 'opleiding, vorming en arbeidsmarktonderzoek'.

Ook binnen de prioriteit landbouw bleek het niet evident te zijn om twee fondsen te combineren binnen het strikte kader van de desbetreffende fondsen, namelijk EOGFL en EFRO. Alhoewel de EC het programmeringsdocument integraal bij aanvang van de programmeringsperiode had goedgekeurd, bleek nadien dat diverse vooropgestelde acties niet betoelaagbaar waren:

- mestverwerking kon nog niet worden betoelaagd binnen 5b (oorspronkelijk waren hiervoor EFRO-middelen voorzien). De talrijke discussies betroffen hier de interpretatie van het principe 'de vervuiler betaalt';
- waterbekkens voor land- en tuinbouw moesten uiteindelijk met EOGFL-steun in plaats van met EFRO-steun worden betoelaagd;
- de voorziene EOGFL-middelen voor steun aan agrovoedingsbedrijven moesten finaal overgedragen worden naar het Vlaamse sectorale 5a-programma.

Hiervoor moesten zware procedurele programmawijzigingen worden doorgevoerd met als eindresultaat dat binnen het landbouwluik enkel nog EOGFL-steun kon worden gebruikt.

De beheersautoriteit van het 5b-programma lag hoofdzakelijk op Vlaams niveau, waarbij het programmasecretariaat (uitgezonderd de eerste opstartmaanden) opnieuw werd toegewezen aan de GOM - West-Vlaanderen, die tevens belast werd met het nauw verwante Retexprogramma.

Op uitdrukkelijke vraag van de Vlaamse Regering werd gevraagd om dit programmasecretariaat in het steungebied te vestigen (eerst in Nieuwpoort, daarna in Veurne).

De gewijzigde beleidscontext resulteerde ook in specifieke klemtonen in de programmaprioriteit 'landbouw':

- ondersteuning van agrovoedingsbedrijven (weliswaar uiteindelijk via Doelstelling 5a Vlaanderen gerealiseerd);
- inzetten op onderzoek, demonstratie, bedrijfsbegeleiding en voorlichting op diverse teelt- en beleidsaspecten in de land- en tuinbouw;
- aanleg van spaarbekkens ten gunste van de tuinbouw;
- opstarten van afzetcoöperaties en bouw van specifieke infrastructuur voor naschoolse vorming voor de land- en tuinbouwers.

De diverse landbouwprojecten werden - vooraleer ze ter goedkeuring werden voorgelegd aan het managementcomité - grondig besproken en geadviseerd door de landbouwadvisiegroep (LAG), mede met inbreng van het 'landbouwcentrum 5b' die de projecten voorbereidde en inhoudelijk opvolgde.

Voor de economische prioriteiten was er weinig verschil met het GAP. De volgende principes bleven overeind:

- principe van gedeconcentreerde bundeling;
- de kwantitatieve uitrusting van - vooral regionale - bedrijventerreinen. De meerwaarde van de EFRO-steun lag vooral in het versneld en prijsvriendelijk vermarkten van kwantitatief voldoende bouwrijpe percelen op bedrijventerreinen;
- aanleg van een basisinfrastructuur inzake watervoorziening;
- ondersteuning van het menselijk kapitaal via opleiding en bouw en aanpassing van de opleidingsinfrastructuur.

Wel werd door de EC gesteld dat waterzuivering niet meer ondersteund kon worden (zie principe 'vervuiler betaalt').

Waren de eerste programma's geënt op de ontwikkeling van een industriële onderbouw (als enige basis voor de ontwikkeling van diensten en handel), dan was het in de volgende programmeringsperiode duidelijk dat zich een wijziging in de beleidscontext voordeed, in die zin dat een regionale ontwikkeling gewenst was waarin de diensten en handel een autonome groei kunnen realiseren (inclusief toerisme).

Het verschil met het GAP was ook de territoriale afbakening (5b-erkenning van een landelijk gebied en een kustgebied), waarbij de rol van en de dualiteit met Oostende naar voren kwam.

Ook hier kunnen we volledigheidshalve melding maken van specifieke evoluties in klemtonen op het vlak van toerisme en leefbaarheid. Op het vlak van toerisme werd er gewerkt met een 'strategisch beleidsplan' dat als toetssteen en kader diende voor de diverse toeristische 5b-projecten. 5b-steun ging uitsluitend naar primaire hefboomprojecten. Kenmerkend voor het 5b-programma was het feit dat dit plattelandsontwikkelingsprogramma ook een fundamenteel leefbaarheidsluik had, dat gestuurd werd door de resultaten van het leefbaarheidsonderzoek, dat een tweesporenbenadering volgde:

- territoriale benadering, waarbij de Westhoek als regionale woningmarkt werd beschouwd en er een differentiatie gebeurde naar type kern (dynamische en stagnerende kernen). Hierbij werd de woonfunctie van het platteland als economische drager vooropgesteld;
- categoriale en doelgroepenbenadering, met aandacht voor de kwetsbare groepen op de woningmarkt, vervoerafhankelijken en groepen in ruimtelijk isolement (senioren).

Typerend voor de geïntegreerde aanpak was ook het feit dat dit programma één besluitvormingsorgaan had, namelijk het managementcomité 5b en één overkoepelend toezichtcomité. Dit laatste volgde tevens het Retex- en Pescaprogramma op, maar niet het Leader II-programma. De comités hadden een gemengde samenstelling (middenveld, ambtenaren en politieke mandatarissen).

De erkenning van de Westhoek als 5b-gebied opende dus tevens de deuren om bijkomende Europese gelden te bekomen voor het gebied via communautaire initiatieven als CI Retex en CI Leader II.

Het CI Retex werd door de EC geïnitieerd vanuit de vastgestelde herstructurering van de textiel- en confectiesector in diverse regio's. Enkel 5b-gebieden konden in aanmerking komen voor dergelijke subsidies, met als gevolg dat de Westhoek (als gevolg van de sluiting van Levi's en Lee Europe) deze erkenning heeft gekregen en bijvoorbeeld niet de Kortrijkse regio die toch een grotere verbondenheid heeft met de textiel- en confectiesector. Basisdoelstelling van het Retexprogramma (1995-1999) was het versterken en diversifiëren van het economische weefsel van de Westhoek teneinde de gevolgen van de herstructurering in de textiel- en confectiesector te kunnen opvangen. Ook de textiel- en confectiesector zelf kon nog steun verkrijgen, maar dan enkel in functie van investeringen, onderzoek en opleidingen in 'levensvatbare en toekomstgerichte' activiteiten.

Dit programma had een afzonderlijk beslissingscomité (managementcomité Retex), maar viel onder hetzelfde stuurcomité als 5b (en CI Pesca voor de kustregio).

Omwille van het grote succes van Interreg I besloten Nord - Pas de Calais en West-Vlaanderen tot een verlenging van het grensoverschrijdende initiatief in een Interreg II-programma. In 1995 ging dit programma van start om af te lopen eind 1999. De projecten zelf hadden een uitlooptijd tot eind 2001.

Het programmasecretariaat van Interreg II in West-Vlaanderen werd nog altijd bemand door de provincie West-Vlaanderen als beheersautoriteit. Het Noord-Franse programmasecretariaat werd georganiseerd door de Préfecture in Nord - Pas de Calais (Franse staat) (top-downbenadering). Het Interregbudget werd nog altijd verdeeld over West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk, maar het Noord-Franse budget was wel ongeveer vijfmaal groter. Op het einde van het programma werd echter nog een transfer goedgekeurd, zodat in West-Vlaanderen in totaal 5 MECU werd besteed en in Noord-Frankrijk 13 MECU.

Net zoals in het IR I-programma was het niet evident om economische projecten te genereren, waardoor er ook geen te grote eisen werden gesteld om in aanmerking te komen voor IR-steun. Ook hier betrof het nog altijd kennis- en ervaringsuitwisseling (en elkaar leren kennen).

Vele IR I- en IR II-projecten waren weinig duurzaam (in termen van continuïteit), maar op organisatieniveau is er wel een samenwerking gerealiseerd (COPIT en de samenwerking tussen de kamers van koophandel). Het Euresnetwerk is een ander voorbeeld van duurzame samenwerking tussen Vlaanderen, Frankrijk en Wallonië (op het vlak van de arbeidsmarkt).

Tijdens de voorbije 20 jaar heeft de Westhoek in één programmeringsperiode (1994-1999) een beroep kunnen doen op Leadergeld. Dit plattelandsprogramma had een specifieke gebiedsafbakening waardoor gemeenten die niet onder het 5b-programma ressorteerden wel op Leadersteun konden rekenen. Volledige gemeenten, namelijk Alveringem, Mesen, Heuvelland, Vleteren en Lo-Reninge, behoorden tot dit gebied, aangevuld met kernen van Langemark-Poelkapelle, Zonnebeke, Houthulst, Veurne, Diksmuide, Poperinge en Ieper. In de daaropvolgende programmeringsperiode (2000-2006) is de Leadererkenning in West-Vlaanderen gegaan naar het Brugse Ommeland, terwijl de Westhoek een alternatief vervolgprogramma heeft gekregen, gefinancierd door de provincie West-Vlaanderen. Aangezien bij dit laatste geen Europese middelen betrokken waren, wordt dit programma niet opgenomen in onderhavige evaluatieopdracht.

Het Leader II-programma werd pas geschreven in 1997 en goedgekeurd in 1998. De uitvoeringsperiode was dus beperkt tot de jaren 1998 en 1999 (met twee extra jaren voor de uitvoering en verantwoording van de uitgaven).

Hoofddoelstelling van dit Leader II-programma Westhoek was het verhogen van de leefbaarheid van het platteland, door sociaaleconomische initiatieven te stimuleren. Projecten konden zich situeren binnen drie thema's:

- landbouwprojecten;
- toeristisch-recreatieve projecten;
- nieuwe plattelandsfuncties.

Kenmerkend voor dit programma waren de volgende aspecten:

- kleinschalige projecten;
- bottom-upbenadering: het programma werd geschreven en uitgevoerd door een 'plaatselijke groep', zijnde het Leaderteam, en niet door de hogere beheersautoriteit (zoals bijvoorbeeld met het 5b-programma);
- innovatieve projecten: innovatief voor de Westhoek, broeikast voor landbouwverbreding, introductie van nieuwe teelten (kleinfruit, ...);
- werkgelegenheidsbevorderend (eerder bij de toeristische projecten);
- inkomensverruimend (vooral bij de landbouw);
- aandacht voor continuïteit;
- eigenheid van de streek respecteren.

Leader II telde talrijke kleinschalige projecten. Hierbij ondervonden de diverse promotoren (in vele gevallen particulieren) een zware administratieve last, waarbij er bovendien naast de Europese steun toch een aanzienlijke eigen inbreng nodig was.

5. 2000-07: een uitdovingsperiode met degressieve steunverlening

Op basis van de diverse erkenningscriteria werd vastgesteld dat de Westhoek, dankzij de doelmatige uitvoering van de voorgaande programma's, niet meer in aanmerking kon komen voor een volwaardige erkenning als doelstellingsgebied. De EU was ondertussen ook uitgebreid, waardoor de aandacht van de EC vooral ging naar grotere plattelandsgebieden die inzake ontwikkelingsniveau structureel lager scoorden dan de Westhoek.

Voor dergelijke gebieden, die voorheen wel een doelstellingserkenning hadden, en vervolgens geen nieuwe volwaardige erkenning meer konden krijgen, voorzag de Europese Commissie in een uitdovingsregeling, waardoor het gebied in een volgende (verkorte) programmeringsperiode in beperkte mate nog een beroep kon doen op Europese middelen. Deze beperking was er in die mate dat enkel nog een beroep kon worden gedaan op EFRO-middelen.

Ook al was er maar één fonds ter beschikking, toch kon er nog worden gesproken van een geïntegreerd programma met één finaliteit, aangezien deze EFRO-middelen konden worden ingezet op maatregelen zowel ter versterking van het economische weefsel, voor het verder ontwikkelen van het toerisme als voor het verhogen van de leefbaarheid in de kleine plattelandskernen.

Daar enkel het EFRO inzetbaar was, konden nog investeringen in de opleidingsinfrastructuur worden betaald, maar niet meer de opleidingen zelf (ESF).

De regeling was ook uitdovend, in die zin dat de middelen - die strikt op jaarbasis werden beheerd - degressief inzetbaar waren.

Het 5b Phasing Out-programma (5BPO) werd samen met het Doelstelling 2-programma Kust geïntegreerd in één globaal West-Vlaams Doelstelling 2-programma.

De 5BPO-afbakening was identiek als van het 5b-gebied, met uitzondering van de kustgebieden die wel een volwaardige Doelstelling 2-erkenning hadden gekregen.

Inzake beheersautoriteit waren er ondertussen verschuivingen opgetreden. Vlaanderen bleef de financiële beheersautoriteit, terwijl de provincie West-Vlaanderen het programmasecretariaat uitbouwde in navolging van de GOM. Hiermee werd meteen bekomen dat dit programmasecretariaat fysiek (Diksmuide) en inhoudelijk werd geïntegreerd in de streekwerking van de provincie in de Westhoek. Hierdoor ontstond een vlotte afstemming tussen het programmasecretariaat en de gebiedswerking toerisme en welzijn, maar ook met andere actoren, als zijnde het streekplatform (later Resoc), Westhoekoverleg, ...

Teneinde deze subregionale afstemming en de afstemming met hogere niveaus (West-Vlaanderen en Vlaanderen) te optimaliseren, werd beslist om een technische werkgroep (samengesteld uit experts-ambtenaren) op te richten, dat de diverse projectvoorstelling inhoudelijk toetste en vervolgens met een gefundeerd advies doorverwees naar het managementcomité, dat werd samengesteld uit louter politieke mandatarissen en formeel besliste over de EFRO-dossiers. Een overkoepelend Vlaams monitoringscomité volgde alle Doelstelling 2- en 5BPO-programma's op en had beslissingsbevoegdheden onder meer inzake programmawijzigingen.

5BPO beoogde vooral de acties verder te zetten die eerder via 5b werden geïnitieerd. Een belangrijke wijziging in de beleidscontext was het belang dat werd gehecht aan de streekeigen toepassing van het concept 'duurzame ontwikkeling' en de aandacht voor de nodige continuïteit van de diverse acties (na 2005). De advisering van de projecten op de diverse aspecten van 'duurzame ontwikkeling' gebeurde door een expertengroep, genaamd Adviesgroep Duurzame Ontwikkeling (ADO).

Voor de economische prioriteiten was er inzake beleidsprioriteiten een grote gelijkenis met Doelstelling 5b. De volgende principes bleven overeind:

- het principe van gedeconcentreerde bundeling;
- de ondersteuning van het menselijk kapitaal via opleiding en bouw en aanpassing van de opleidingsinfrastructuur.

Wat bedrijfsonthaalinfrastructuur betreft, lag de klemtoon evenwel vooral op de kwalitatieve uitrusting van regionale én lokale bedrijventerreinen. De meerwaarde van de EFRO-steun lag vooral in het ontwikkelen van bedrijventerreinen met duurzame kwaliteit. Een onderzoek van wvi en WES lag aan de basis van de diverse principes ter zake.

In het 5BPO-programma werd - mede omwille van het relatief beperkte Europese budget - minder aandacht besteed aan de aanleg van een basisinfrastructuur inzake watervoorziening.

De klemtoon van de toeristische acties lag in de ontwikkeling van nieuwe secundaire hefboomprojecten, de kwaliteitsverbetering bij primaire hefboomprojecten, het uitwerken van een fietsroutenetwerk en het invoeren van integrale kwaliteitszorg in de privésector.

De leefbaarheidsmaatregelen volgden dezelfde klemtonen als in de vorige 5b-periode. Wel werd een evaluatieonderzoek uitgevoerd ten aanzien van de oorspronkelijke strategie en de diverse uitgevoerde acties.

In de programmeringsperiode 2000-2006 hechtte de EC tevens veel belang aan het stimuleren van de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking en de bevordering van de evenwichtige ontwikkeling van het grondgebied. Bijzondere aandacht werd geschonken aan de betrokkenheid van de perifere gebieden en van de gebieden aan de buitengrenzen van de Unie, palend aan kandidaat-lidstaten. Concreet werd aandacht besteed aan de grensoverschrijdende samenwerking (programmaonderdeel IIIA), transnationale samenwerking (programmaonderdeel IIIB) en aan de interregionale samenwerking (programmaonderdeel IIIC). Interreg IIIA valt binnen het bestek van deze evaluatieopdracht en was een vervolg op Interreg I en II.

Het Interregprogrammasecretariaat in West-Vlaanderen werd nog altijd georganiseerd door de provincie West-Vlaanderen. Het Noord-Franse programmasecretariaat werd sinds IR III niet meer georganiseerd door de Préfecture in Nord - Pas de Calais (Franse staat) (top-downbenadering), maar wel door het Département du Nord en betrof dus eerder een bottom-upbenadering. Sinds IR III bestaat er wel een gemeenschappelijk secretariaat (gevestigd in Namen), dat optreedt onder het gezag van de programmapartners en ondersteunend werkt voor de beheersautoriteit, het Waalse Gewest. De sturing van het programma gebeurt dus voor een groot deel top-down.

Het is ook moeilijk om IR II te vergelijken met IR III. In IR II waren er twee Interregantennes voor de Frans-Vlaamse samenwerking: één in Rijsel (Préfecture) en één in Brugge (provinciebestuur West-Vlaanderen). Sinds IR III zijn er acht Interregantennes (inclusief het gemeenschappelijk secretariaat) en is de zone uitgebreid tot de hele Frans-Belgische grenszone (met uitzondering van de provincie Luxemburg).

Het Interreg IIIA-budget betrof ook voor het eerst één enveloppe, verdeeld over een Frans-Waals budget, een Frans-Vlaams budget en (nieuw) een tripartitebudget. Aangezien het gebied veel groter is geworden, de enveloppe ook. Daardoor zijn de projectbudgetten ook erg gestegen. We vinden de trend terug van het evolueren van samenwerking op kleinschalig, projectmatig niveau (promotie, evenementen, beurzen, ...) naar meer gestructureerde samenwerking en bundeling van krachten (netwerkprojecten, investeringsprojecten, ...). Aangezien sinds IR III de N+2-regel van toepassing is, is het ook in het voordeel van de beheersautoriteit dat er aan het begin van het programma grote budgetten besteed worden. Mede daarom is - voornamelijk - het Waalse Gewest geïnteresseerd in grote infrastructuurdossiers of structurele dossiers. Daarbij komt nog de grotere (politieke) sturing van de diensten van het Waalse Gewest, met een grotere cofinanciering.

Van bij het begin van de Interregperiode was het onder meer wegens de minimisregel heel moeilijk om rechtstreekse steun te verlenen aan bedrijven. Dit was niet anders bij Interreg III, met als gevolg dat vooral overkoepelende organisaties als alternatieve promotoren fungeerden in de economische projecten. Toch was het niet altijd evident om voldoende economische projecten te vinden binnen de eerste IR-programma's. Het is pas sinds het IR III-programma dat er meer structurele grensoverschrijdende samenwerking is gekomen tussen economische actoren (bijvoorbeeld CCI en VOKA) en dat er een duidelijk kader met visie naar voren werd gebracht voor de economische projecten. Het aspect additionaliteit woog ook zwaar door bij de projectbeoordeling. Sinds IR III was er ook een grotere controle op projectniveau met striktere periodieke opvolging, waardoor bijsturing op het vlak van de grensoverschrijdende aspecten tijdig kon gebeuren.

Inzake de grotere structurele samenwerking (in vergelijking met de vorige programma's), dient wel te worden vermeld dat er een vlottere samenwerking was tussen Wallonië en Frankrijk dan tussen West-Vlaanderen en Frankrijk. Vanuit Wallonië was er een grotere (politieke) sturing van de diensten van het Waalse Gewest, met grotere cofinanciering.

HOOFDSTUK 5: EVALUATIE VAN DE EFFECTIVITEIT VAN DE PROJECTEN

In dit hoofdstuk wensen we na te gaan hoe effectief de diverse betoelaagde projecten zijn geweest. We willen in eerste instantie hiervoor nagaan in welke mate de resultaten behaald zijn en vervolgens in welke mate er voor een continuïteit is gezorgd na afloop van de betoelagingsperiode.

Teneinde de effectiviteit van de projecten te kennen, zullen dus twee deelanalyses gebeuren:

- de mate waarin de projecten de beoogde **resultaten geheel, gedeeltelijk of niet hebben gehaald** (en desgevallend de redenen hiervoor);
- de mate waarin de projectpromotor heeft ingestaan voor de **continuerend** na afloop.

Het aspect continuïteit zal tevens verder in de geografische en categorische evaluatie worden opgenomen.

1. Mate waarin de beoogde resultaten werden bereikt

Via analyse van de diverse projectfiches en aangevuld met gesprekken met bevoorrechte getuigen (programmasecretariaten en een aantal structurele promotoren) werd per project nagegaan in welke mate de uiteenlopende projectdoelstellingen geheel, gedeeltelijk of niet werden behaald.

Tabel 5.1 geeft eerst per structuurfonds weer in welke mate de projectresultaten werden bereikt. Hieruit blijkt dat 75% van alle projecten hun beoogde doelstellingen volledig hebben bereikt, 19% slechts gedeeltelijk en 6% totaal niet.

Een verfijnde analyse per fonds duidt aan dat de doelstellingen het meest bereikt werden binnen de EFRO-projecten (86,5% heeft de projectresultaten volledig bereikt), gevolgd door de EOGFL-projecten (80,5%) en ten slotte de ESF-projecten met slechts 45,1%. De interpretatie van de resultaten-effectiviteit bij ESF-projecten is gebeurd door te vergelijken in welke mate het aantal cursisten(uren) werd bereikt of gerealiseerd zoals oorspronkelijk vooropgesteld bij de projectaanvraag. Uit nadere analyse blijkt dat veel promotoren hun project (en ook het budget) overschat hebben bij aanvang, waardoor ze nadien het vooropgestelde doel niet hebben bereikt en vervolgens pro rata ook minder Europese steun hebben gekregen. De ESF-reglementering is in die zin streng.

De 21 projecten die hun projectresultaten totaal niet hebben bereikt, verkregen bijgevolg geen Europese steun. Vandaar dat in tabel 5.1 voor deze projecten de Europese steun nihil is.

Tabel 5.1
Verdeling van het aantal projecten naar de mate waarin de vooropgestelde projectresultaten werden bereikt (per structuurfonds)

	Geheel		Gedeeltelijk		Niet		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
EFRO	180	86,5	19	9,1	9	4,3	208	100,0
EOGFL	66	80,5	11	13,4	5	6,1	82	100,0
ESF	41	45,1	43	47,3	7	7,7	91	100,0
Totaal	287	75,3	73	19,2	21	5,5	381	100,0
%			85,7		14,3		0,0	100,0

Bij een gelijksoortige analyse (zie tabel 5.2), maar dan verdeeld volgens Europees programma, stellen we vast dat in de programma's GAP (91%), 5BPO (90%), Interreg II (87%), Interreg I (79%) en Leader II (80%) een relatief groot aantal projecten de projectresultaten volledig hebben bereikt. Wat Interreg betreft, dient hierbij te worden toegevoegd dat via Interreg II een aantal Interreg I-projecten een verdere financiering kregen en dat in het Interreg II-programma een grote nadruk werd gelegd op continuïteit. Daarnaast werd voor een aantal Interreg III-projecten vastgesteld dat de resultaten gedeeltelijk werden bereikt aangezien deze projecten op het moment van deze evaluatie nog niet waren afgerond.

Vooral in de programma's Retex (21%), Leader II (14%) en Interreg II (9%) zijn er relatief meer projecten die hun projectresultaten niet hebben bereikt.

Wat Retex betreft, werden een aantal projecten goedgekeurd - maar uiteindelijk nooit gerealiseerd - met het oog op de begeleiding van ex-werknemers uit de textiel- en confectiesector naar een nieuwe job of het organiseren van een individuele beroepsopleiding binnen bedrijven.

Andere redenen waarom de resultaten niet behaald zijn, zijn een zodanige heroriëntering van het project waardoor het niet meer in aanmerking komt voor steun, het laattijdig of niet toekennen van nodige vergunningen, de intrekking van de aanvraag door de promotor zelf of privéomstandigheden die de promotor verhinderen om het project uit te voeren.

In bijlagetabel 2 wordt dezelfde analyse nog meer verfijnd tot op het niveau van de subprogramma's.

2. Mate waarin werd gezorgd voor een effectieve continuering van het project

Via dezelfde methodiek als hiervoor werd tevens op projectniveau bekeken in welke mate de projectpromotoren of een andere instantie hebben gezorgd voor de continuering van het project buiten de projectperiode.

Deze continuering kon gebeuren door:

- het blijven bestaan van de gefinancierde infrastructuur, met behoud van bestemming als waarvoor Europese steun werd gegeven (al dan niet beheerd door de oorspronkelijke promotor);
- het overnemen van het project in een volgend (Europees) project of in de reguliere activiteiten van de promotor, met de Westhoek als werkingsgebied;
- het overnemen van het project in een ruimere geografische context (provinciaal of zelfs Vlaams) al dan niet door dezelfde promotor en desnoods buiten de Westhoek.

Tabel 5.2
Verdeling van het aantal projecten naar de mate waarin de vooropgestelde projectresultaten werden bereikt (per programma)

	Geheel		Gedeeltelijk		Niet		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
GAP WESTHOEK (EFRO)	39	90,7	4	9,3	0	0,0	43	100,0
CI Interreg I	15	78,9	4	21,1	0	0,0	19	100,0
CI Interreg II	40	87,0	2	4,3	4	8,7	46	100,0
CI Interreg IIIA	14	70,0	5	25,0	1	5,0	20	100,0
CI Leader II	51	79,7	4	6,3	9	14,1	64	100,0
CI Retex	19	65,5	4	13,8	6	20,7	29	100,0
Doelstelling 5b	82	63,1	47	36,2	1	0,8	130	100,0
Doelstelling 5b Phasing Out	27	90,0	3	10,0	0	0,0	30	100,0
Westhoek-Middenkust	287	75,3	73	19,2	21	5,5	381	100,0
Totaal								

Tabel 5.3 geeft een duidelijk beeld van de mate waarin deze continuïteit kon worden voorzien en dit met een onderverdeling per structuurfonds.

Van 73% van alle projecten konden we met zekerheid stellen dat het project op de een of andere manier kon worden verder gezet na de Europese projectfinanciering. Dit is een relatief hoog cijfer, waardoor kan worden gesteld dat de Europese structuurfondsen een belangrijke stimulans zijn geweest voor economische projectvorming die bovendien een blijvend karakter hebben gekregen in het economische weefsel en de bijhorende dynamiek. Slechts 15% kon zonder de Europese steun niet meer verder of had na de Europese financieringsperiode geen bestaansreden meer. Voor een 50-tal projecten kon niet worden vastgesteld of het project zich verdergezet heeft.

Voor de EFRO-projecten (76%) hebben een hoog continueringspercentage, gevolgd door EOGFL (71%) en ESF (67%). Het hoge percentage voor EFRO is nog maar eens te verklaren door de hoge inzet aldaar op de infrastructuurdossiers. EOGFL kende evenwel minder infrastructuurdossiers, maar heeft - misschien verrassend - toch kunnen zorgen voor een verdere (reguliere) werking binnen de Westhoek en in vele gevallen zelfs ruimer. Ondanks het feit dat sommige opleidingen worden georganiseerd binnen een heel concrete tijdscontext, konden de ESF-opleidingen toch nog voor twee derden worden verdergezet. Dat bepaalde opleidingen niet meer overal in de Westhoek of soms enkel buiten de Westhoek nog kunnen worden gevolgd (als gevolg van de herstructurerings binnen het opleidings- en vormingsaanbod), moet dit cijfer wel verder nuanceren.

Eenzelfde analyse op het niveau van de diverse programma's leert ons (zie tabel 5.4) dat de 'grote' programma's een hoog continueringspercentage (in functie van het aantal projecten) hebben: GAP (93%), 5b (79%), 5BPO (77%). De CI's daarentegen scoren toch wel lager: Retex (48%), Interreg IIIA (55%), Interreg II (65%), Leader II (67%) en Interreg I (68%).

In bijlagetabel 3 wordt dezelfde analyse nog meer verfijnd tot op het niveau van de subprogramma's.

3. Besluit effectiviteit van de projecten

Slechts 6% van de projecten heeft de resultaten in het geheel niet gehaald. Dit betekent dat 94% de resultaten minstens gedeeltelijk gehaald heeft. Meer specifiek stellen we vast drie op vier projecten zijn nagestreefde doelstellingen volledig behaald hebben. Projecten die hun resultaten slechts gedeeltelijk halen, zijn meestal ESF-projecten. Dit heeft zoals vermeld vooral te maken met het feit dat heel wat projecten in hun aanvraag de doelstellingen (aantal cursistenuren) hebben overschat en deze niet geheel hebben kunnen waarmaken en als gevolg van de strenge ESF-reglementering pro rata minder ESF-steun hebben ontvangen.

Globaal gezien kunnen we echter stellen dat de overgrote meerderheid van de projecten zijn vooropgestelde resultaten op een meer dan voldoende manier realiseert.

Verdeling van de projecten in de mate dat ze continuïteit hebben gevonden na afloop van de EU-steun (per structuurfonds)

	Gecontinueerd			Niet gecontinueerd			Onbekend			Totaal	
	Aantal	%		Aantal	EU-steun	%	Aantal	EU-steun	%	Aantal	%
EFRO	158	76,0	26.682.825,44	23	11,1	1.719.244,88	27	13,0	1.871.970,62	208	100,0
EOGFL	58	70,7	3.885.021,52	18	22,0	1.223.152,49	6	7,3	367.947,61	82	100,0
ESF	61	67,0	2.046.419,66	16	17,6	94.895,23	14	15,4	252.587,33	91	100,0
Totaal	277	72,7	32.614.266,62	57	15,0	3.037.292,59	47	12,3	2.492.505,56	381	100,0
In %			85,5			8,0			6,5		100,0

Verdeling van de projecten in de mate dat ze continuïteit hebben gevonden na afloop van de EU-steun (per programma)

[illegible]

HOOFDSTUK 6: EVALUATIE OP GEOGRAFISCH NIVEAU

In de hiernavolgende evaluatie op geografisch niveau wordt een verdeling gemaakt van de toegewezen middelen over de verschillende gemeenten/subregio's, waaruit kan worden afgeleid in welke mate de Europese middelen met een zekere spreiding werden verdeeld.

Door een gebrek aan informatie bij de programmasecretariaten omtrent de niet-goedgekeurde projectvoorstellen, kon geen vergelijking worden gemaakt tussen de oorspronkelijke ingediende projectvoorstellen (al dan niet goedgekeurd) en de uiteindelijk goedgekeurde projecten (met verdeling naar gemeente).

Bij deze analyse zal concreet een onderscheid worden gemaakt tussen:

- projecten toewijsbaar aan gemeenten (wordt geclusterd per arrondissement) en deze toewijsbaar aan heel de Westhoek of aan de provincie West-Vlaanderen;
- projecten met een lokale, bovenlokale of subregionale impact of uitstraling.

We maken een onderscheid tussen enerzijds de geografische verdeling van de middelen, met andere woorden in welke context zijn de middelen ingezet, en anderzijds de geografische impact van de inzet van de middelen.

1. Geografische verdeling

1.1. Geografische verdeling van de Europese projecten (per structuurfonds)

In tabel 6.1 worden de Europese projecten (zowel naar aantal als naar budget) verdeeld volgens de geografische entiteit die de projecten als toepassingsgebied of werkingsgebied hebben. Een verdere onderverdeling per structuurfonds wordt hierbij opgenomen.

De projecten die konden worden toegewezen aan één gemeente werden geclusterd per arrondissement. Daarnaast werden diverse projecten aangetroffen die de gehele Westhoek als toepassingsgebied hadden of zelfs de volledige provincie West-Vlaanderen.

Exact de helft van het aantal projecten (of 36,9% van de Europese middelen) werd toegewezen aan projecten die de volledige Westhoek als toepassingsgebied hadden. Dit geldt vooral voor de ESF-projecten (69,2% van het aantal projecten of 81,7% van de middelen) en de EOGFL-projecten (57,3% van het aantal of zelfs 86,3% van de steun). Opleidings- en landbouwbegeleidingsdossiers zijn per definitie van toepassing op de hele Westhoek, terwijl EFRO-projecten (meestal investeringen) eerder een specifiek lokaal of sublokaal werkingsgebied hadden (zie verdere analyse).

Tabel 6.1

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per structuurfonds)

	Arrondissement Diksmuide				Arrondissement Ieper				Arrondissement Veurne			
	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun
EFRO	12	5,8	3.230.838,31	10,7	68	32,7	15.264.908,53	50,4	22	10,6	3.611.331,40	11,9
EOGFL	9	11,0	65.646,94	1,2	18	22,0	605.779,59	11,1	8	9,8	76.324,46	1,4
ESF	1	1,1	20.272,22	0,8	22	24,2	374.729,19	15,7	5	5,5	43.098,31	1,8
Totaal	22	5,8	3.316.757,47	8,7	108	28,3	16.245.417,31	42,6	35	9,2	3.730.754,17	9,8

Tabel 6.1

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per structuurfonds) (vervolg)

	Westhoek				West-Vlaanderen				Totaal			
	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun	Aantal	%	Eu-steun	% EU-steun
EFRO	81	38,9	7.407.713,96	24,5	25	12,0	759.248,73	2,5	208	100,0	30.274.040,93	100,0
EOGFL	47	57,3	4.728.370,62	86,3	0	0,0	0,00	0,0	82	100,0	5.476.121,61	100,0
ESF	63	69,2	1.955.802,50	81,7	0	0,0	0,00	0,0	91	100,0	2.393.902,22	100,0
Total	191	50,1	14.091.887,08	36,9	25	6,6	759.248,73	2,0	381	100,0	38.144.064,76	100,0

1.2. Geografische verdeling van de Europese projecten (per programma)

Wordt deze analyse op het niveau van programma's uitgevoerd (zie tabel 6.2), dan stellen we vast dat voornamelijk in Doelstelling 5b, CI Retex, CI Interreg IIA en 5BPO meer dan de helft van de projecten een toepassingsgebied heeft dat overeenstemt met de hele Westhoek.

De projecten die eerder konden worden toegewezen aan een deelgebied van de Westhoek situeerden zich vooral in het arrondissement leper (28,3% van het aantal of 43,6% van de middelen) en in mindere mate in de arrondissementen Veurne (9,2% van het aantal of 9,8% van de middelen) en Diksmuide (5,8% van het aantal of 8,7% van de middelen). In de regio leper is er immers altijd al een grotere dynamiek en institutionele setting aanwezig geweest om economische projecten te genereren.

Slechts 2% van de middelen werden toegewezen aan (uitsluitend Interreg)projecten die de hele provincie als toepassingsgebied hadden.

Het GAP had voornamelijk (71,2% van de middelen) projecten in het arrondissement leper. De talrijke watervoorzieningswerken en de aanleg van een bedrijfsomhaalinfrastructuur zijn daar één van de redenen voor.

Zowel CI Interreg I (37,2%) als CI Interreg II (35,9%) zetten relatief veel middelen in op projecten die West-Vlaanderen als toepassingsgebied hadden. Dit heeft vooral te maken met het feit dat ook het arrondissement Kortrijk is opgenomen in dit programma en er projecten zijn die een samenwerking zijn van actoren uit zowel de Westhoek als het arrondissement Kortrijk langs West-Vlaamse zijde.

Het CI Leader II had een redelijk evenwichtige verdeling van de talrijke projecten: 35,8% van de middelen werd toegewezen aan projecten met de Westhoek als toepassingsgebied, gevolgd door het arrondissement leper als toepassingsgebied (29,8%), het arrondissement Diksmuide (21,4%) en Veurne (13%).

Bijlagentabel 4 heeft een verdere verfijning van deze analyse tot op het niveau van de subprogramma's.

Tabel 6.2

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per programma)

	Arrondissement Diksmuide			Arrondissement Ieper			Arrondissement Veurne		
	Aantal	%	Eu-steun	% Eu-steun	Aantal	%	Eu-steun	%	% Eu-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	3	7,0	562.414,62	5,0	28	65,1	8.052.317,93	71,2	5 11,6 1.516.798,23
Doelstelling 5b	4	3,1	1.665.486,84	10,4	33	25,4	5.342.428,78	33,3	9 6,9 1.394.052,96
CI Retex	0	0,0	0,00	0,0	7	24,1	1.137.278,00	59,7	1 3,4 99.990,00
CI Interreg I	0	0,0	0,00	0,0	2	10,5	17.185,99	2,9	2 10,5 198.442,42
CI Interreg II	1	2,2	151.937,81	10,7	8	17,4	301.409,26	21,3	5 10,9 111.458,88
CI Interreg IIIA	0	0,0	0,00	0,0	1	5,0	169.180,75	7,2	0 0,0
CI Leader II	10	15,6	136.211,02	21,4	22	34,4	190.158,87	29,8	10 15,6 82.937,47
Doelstelling 5b Phasing Out									
Westhoek-Middenkust	4	13,3	800.707,17	20,7	7	23,3	1.035.457,73	26,8	3 10,0 327.074,21
Totaal	22	5,8	3.316.757,47	8,7	108	28,3	16.245.417,31	42,6	35 9,2 3.730.754,17

Tabel 6.2

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per programma) (vervolg)

	Westhoek			West-Vlaanderen			Totaal		
	Aantal	%	Eu-steun	% Eu-steun	Aantal	%	Eu-steun	%	% Eu-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	7	16,3	1.184.457,41	10,5	0	0,0	0,00	0,0	43 100,0 11.315.988,20
Doelstelling 5b	84	64,6	7.664.408,48	47,7	0	0,0	0,00	0,0	130 100,0 16.066.377,07
CI Retex	21	72,4	667.978,00	35,1	0	0,0	0,00	0,0	29 100,0 1.905.246,00
CI Interreg I	8	42,1	155.977,65	26,3	7	36,8	220.460,09	37,2	19 100,0 592.066,15
CI Interreg II	15	32,6	341.697,94	24,2	17	37,0	507.344,64	35,9	46 100,0 1.413.848,53
CI Interreg IIIA	18	90,0	2.147.559,41	91,5	1	5,0	31.444,00	1,3	20 100,0 2.348.184,16
CI Leader II	22	34,4	227.986,23	35,8	0	0,0	0,00	0,0	64 100,0 637.293,59
Doelstelling 5b Phasing Out									
Westhoek-Middenkust	16	53,3	1.701.821,96	44,0	0	0,0	0,00	0,0	30 100,0 3.865.061,07
Totaal	191	50,1	14.091.887,08	36,9	25	6,6	759.248,73	2,0	381 100,0 38.144.064,77

1.3. Geografische verdeling van de Europese projecten, met verdeling naar mate van continuering van het project

De projecten die werden toegewezen aan een arrondissement zijn in grote mate gecontinueerd. In het arrondissement Ieper werd 80% van de projecten voortgezet na afloop van de EU-steun, in Diksmuide en Veurne ging het om respectievelijk 82% en zelfs 89% van de projecten. De projecten die in de Westhoek en in heel West-Vlaanderen werden uitgevoerd, liepen in respectievelijk 65% en 68% van de gevallen verder.

De Westhoek kent het hoogste percentage aan projecten die stopgezet zijn na afloop van de EU-ondersteuning (19%), het arrondissement Diksmuide volgt op de tweede plaats met 18%, wat gedeeltelijk verklaard kan worden doordat er voor dit arrondissement geen ontbrekende gegevens zijn (tabel 6.3). Voor de andere arrondissementen is er steeds een aandeel van projecten waarvan we niet weten of ze na afloop gecontinueerd zijn. Voor de hele provincie West-Vlaanderen geldt dit zelfs voor 20% van de projecten.

Tabel 6.3

Verdeling projecten naar toepassingsgebied van de middelen en mate waarin ze gecontinueerd zijn na afloop

	Gecontinueerd			Niet gecontinueerd			Onbekend			Totaal		
	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	EU-steun	%	Aantal	EU-steun	%
Diksmuide	18	3.264.570,47	81,8	4	52.187,00	18,2	0	0,00	0,0	22	3.316.757,47	100,0
Ieper	87	14.445.922,03	80,6	10	1.236.564,85	9,3	11	562.930,43	10,2	108	16.245.417,31	100,0
Veurne	31	3.612.976,16	88,6	3	101.797,48	8,6	1	15.980,54	2,9	35	3.730.754,18	100,0
Westhoek	124	10.643.803,33	64,9	37	1.557.995,33	19,4	30	1.890.088,43	15,7	191	14.091.887,09	100,0
West-Vlaanderen	17	646.994,64	68,0	3	88.747,93	12,0	5	23.506,16	20,0	25	759.248,73	100,0
Totaal	277	32.614.266,63	72,7	57	3.037.292,59	15,0	47	2.492.505,56	12,3	381	38.144.064,78	100,0

2. Geografische impact van de Europese projecten

2.1. Geografische impact met verdeling naar mate van continuering van het project

Naast een analyse van het geografische toepassingsgebied van de middelen, staan we ook stil bij het impactniveau van de projecten. We maken een onderscheid tussen projecten met een lokale impact, een bovenlokale impact en een subregionale impact of uitstraling. In het eerste geval gaat het om kleinschalige projecten waarvan de draagwijdte niet verder reikt dan de exacte locatie waar het zich afspeelt. Een bovenlokale impact geldt voor projecten die een uitstraling hebben die de directe omgeving van het project overstijgt. Projecten met een subregionale impact overstijgen de grenzen van het arrondissement.

We bekijken achtereenvolgens de geografische reikwijdte van de projecten per structuurfonds, per programma en naar de mate waarin ze na afloop gecontinueerd zijn.

Als we de verdeling van de geografische impact over de drie structuurfondsen bekijken dan valt op dat de projecten ondersteund vanuit EOGFL eerder een lokale impact hebben. 50% van de ondersteunde EOGFL-projecten heeft een lokale impact tegenover 35% ESF-projecten en 33% EFRO-projecten. EFRO- en ESF-projecten hebben beide voor meer dan 50% een subregionale impact. Het grote aantal infrastructuurdossiers bij EFRO en de brede scope van de opleidingsprojecten binnen ESF enerzijds en de eerder lokale onderzoeks- en begeleidingsactiviteiten bij EOGFL-projecten anderzijds, zijn de belangrijkste verklarende variabelen voor het verschil in impactniveau (tabel 6.4).

Tabel 6.4
Geografische impact van de Europese projecten naar structuurfonds

	Subregionale impact				Bovenlokale impact			
	Aantal	%	EU-steun	% EU steun	Aantal	%	EU-steun	% EU-steun
EFRO	118	56,7	9.614.815,78	25,21	22	10,6	7.181.701,95	18,8
EOGFL	37	45,1	4.718.427,51	12,37	4	4,9	156.909,41	0,4
ESF	49	53,8	1.462.251,69	3,83	10	11,0	412.054,44	1,1
Totaal	204	53,5	15.795.494,98	41,0	36	9,5	7.750.665,80	20,0

Tabel 6.4
Geografische impact van de Europese projecten naar structuurfonds (vervolg)

	Lokale impact				Totaal		
	Aantal	%	EU-steun	% EU-steun	Aantal	EU-steun	% EU-steun
EFRO	68	32,7	13.477.523,21	35,33	208	30.274.040,94	100,0
EOGFL	41	50,0	600.784,70	1,58	82	5.476.121,62	100,0
ESF	32	35,2	519.596,09	1,36	91	2.393.902,22	100,0
Totaal	141	37,0	14.597.904,00	38,0	381	38.144.064,78	100,0

Een uitdieping van de geografische impact op programmaniveau wordt weergegeven in tabel 6.5. Hierin valt op dat de Interreg I-, Interreg II- en Interreg III-projecten vaak een subregionale impact hebben. We hebben daarnet al gezien dat ze als toepassingsgebied vaak de hele provincie omvatten waardoor ook de impact eerder op subregionaal dan op lokaal of bovenlokaal niveau is te situeren. Verder valt op dat Leader II- en Retex-projecten in hoofdzaak een lokale impact hebben wat eveneens gelinkt kan worden aan de geografische gerichtheid van deze programma's die eerder lokaal is.

Wanneer we kijken naar de verdeling van de projecten naar geografische impact en naar continuering van de werking (tabel 6.6), dan stellen we vast dat projecten met een lokale impact iets minder vaak duurzaam zijn. 70% van de projecten met een lokale impact zijn gecontinueerd na het beëindigen van de Europese steun terwijl projecten met een bovenlokale en een subregionale impact voor meer dan 75% gecontinueerd zijn.

3. Besluit evaluatie op geografisch niveau

De helft van de projecten heeft een toepassingsgebied (lokalisatie van het project) dat de hele Westhoek omvat. Projecten die aan een arrondissement worden toegeschreven spelen zich voornamelijk af in Ieper en in mindere mate in Veurne en Diksmuide. In de regio Ieper is er immers altijd al een grotere dynamiek en institutionele setting aanwezig geweest om economische projecten te genereren.

Tabel 6.5

Geografische impact van de Europese projecten naar programma

	Subregionale impact				Bovenlokale impact			
	Aantal	%	EU-steun	% EU-steun	Aantal	%	EU-steun	% EU-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	4	9,3	344.988,82	0,90				
Doelstelling 5b	88	67,7	8.181.267,24	21,45	19	14,6	5.664.375,96	14,85
CI Retex	5	17,2	485.784,00	1,27	3	10,3	1.096.944,00	2,88
CI Interreg I	19	100,0	592.066,15	1,55				
CI Interreg II	46	100,0	1.413.848,53	3,71				
CI Interreg IIIA	19	95,0	2.348.184,16	6,16	1	5,0	0,00	
CI Leader II	4	6,2	79.239,01	0,21	7	10,9	166.303,98	0,44
Doelstelling 5b Phasing Out								
Westhoek-Middenkust	19	63,3	2.350.117,06	6,16	6	20,0	823.041,88	2,16
Totaal	204	54,0	15.795.494,97	41,41	36	9,0	7.750.665,82	20,32

Tabel 6.5

Geografische impact van de Europese projecten naar programma (vervolg)

	Lokale impact				Totaal			
	Aantal	%	EU-steun	% EU-steun	Aantal	% EU-steun	EU-steun	%
GAP WESTHOEK (EFRO)	39	90,7	10.970.999,38	28,8	43	11.315.988,20	100,0	
Doelstelling 5b	23	17,7	2.220.733,87	5,8	130	16.066.377,07	100,0	
CI Retex	21	72,4	322.518,00	0,9	29	1.905.246,00	100,0	
CI Interreg I					19	592.066,15	100,0	
CI Interreg II					46	1.413.848,53	100,0	
CI Interreg IIIA					20	2.348.184,16	100,0	
CI Leader II	53	82,8	391.750,60	1,0	64	637.293,59	100,0	
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	5	16,7	691.902,15	1,8	30	3.865.061,09	100,0	
Totaal	141	37,0	14.597.904,00	38,3	381	38.144.064,79	100,0	

Het CI Interregprogramma heeft het breedste toepassingsgebied terwijl CI Leader II een evenwichtige verdeling van de middelen in de verschillende toepassingsgebieden (zowel lokaal als de hele Westhoek) kende. De projecten die werden toegewezen aan een arrondissement zijn in grote mate gecontinueerd na afloop. Projecten met een ruimer toepassingsgebied worden minder vaak verdergezet.

De projecten die werden toegewezen aan een arrondissement zijn in grote mate gecontinueerd¹ na afloop. Projecten met een ruimer toepassingsgebied worden minder vaak verdergezet. Hieruit mogen we evenwel niet concluderen dat de schaal bepalend is voor de mate van continuïteit. Het succes op het vlak van continuïteit heeft op zich niets te maken met de locatie van de projecten, maar wel met het type van projecten (zie verder: categorische indeling). Het zijn immers eerder de infrastructurele dossiers - die een specifieke locatie hebben - die de nodige continuïteit hebben gekend. Begeleidingsdossiers waren per definitie gespreid over de hele Westhoek en hadden relatief minder continuïteit in de werking. Het was trouwens niet altijd de bedoeling dat begeleidingsdossiers een verderzetting konden garanderen. Een aantal begeleidingsdossiers werden opgezet in functie van een specifieke tijdelijke situatie, zoals bijvoorbeeld naar aanleiding van de openstelling van de grenzen (Westhoek1992-fonds) en het opvangen van de negatieve gevolgen van de sluiting van een aantal textiel- en confectiebedrijven in de Westhoek.

Wat het impactniveau van de projecten betreft zien we dat EOGFL-projecten eerder een lokale impact hebben en EFRO- en ESF-projecten vaak een subregionale impact. Dit heeft te maken met het opzetten van de projecten dat verschillend is. Hetzelfde geldt voor het CI Interregprogramma dat een bredere scope heeft en dus ook een ruimere impact tegenover CI Leader II en CI Retex die eerder lokaal van opzet waren.

¹ Deze continuïtering kon gebeuren door het blijven bestaan van de gefinancierde infrastructuur, met behoud van bestemming als waarvoor Europese steun werd gegeven (al dan niet beheerd door de oorspronkelijke promotor), het overnemen van het project in een volgend (Europees) project of in de reguliere activiteiten van de promotor, met de Westhoek als werkingsgebied of het overnemen van het project in een ruimere geografische context (provinciaal of zelfs Vlaams) al dan niet door dezelfde promotor en desnoods buiten de Westhoek.

Tabel 6.6
Kruistabel impactniveau naar continuïteit

	Subregionale impact			Bovenlokale impact			Lokale impact			Totaal		
	Aantal	EU-steun	% (continuïteit)	Aantal	EU-steun	% (continuïteit)	Aantal	EU-steun	% (continuïteit)	Aantal	EU-steun	%
Gecontinueerd	144	11.921.051,89	52,0	27	6.511.861,80	9,7	106	14.181.352,94	38,3	277	32.614.266,63	100,0
Niet gecontinueerd	27	1.512.085,19	47,4	5	1.148.470,59	8,8	25	376.736,81	43,9	57	3.037.292,59	100,0
Onbekend	33	2.362.357,89	70,2	4	90.333,42	8,5	10	39.814,25	21,3	47	2.492.505,56	100,0
Totaal			100,0			100,0			100,0	381	38.144.064,78	100,0

HOOFDSTUK 7: EVALUATIE VIA CATEGORISCHE VERDELING

In deze evaluatie op categorisch niveau wordt een verdeling gemaakt van het aantal projecten en van de toegewezen Europese middelen over de verschillende categorieën van projecten, en dit per structuurfonds, per programma en naar de mate waarin de projecten gecontinueerd zijn na afloop. Deze categorische indeling geeft in belangrijke mate aan wat de resultaatgebieden zijn van de diverse projecten. Uit de projectanalyse werd de volgende indeling afgeleid:

- bedrijfsondersteuning;
- economische samenwerking en netwerking;
- innovatie en O&O (onderzoek en ontwikkeling);
- economische promotie;
- bedrijfsonthaalinfrastructuur (bedrijventerreinen, bedrijvententra en doorgangsgebouwen);
- vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek (exclusief infrastructuur);
- opleidingsinfrastructuur;
- lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden plus onderzoek plattelandsontwikkeling;
- landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting;
- landbouwsamenwerking, begeleiding, bedrijfsondersteuning en landbouwpromotie;
- natuur en milieu: educatie, onderzoek en samenwerking;
- landbouw: agrobedrijfshuisvesting en watervoorziening;
- ruimtelijke ordening en verkeer en transport;
- watervoorziening;
- andere: consumentenbescherming, culturele samenwerking, ...

1. Categorische verdeling van de Europese projecten (per structuurfonds)

In deze evaluatie op categorisch niveau wordt vooreerst een verdeling gemaakt van het aantal projecten en van de toegewezen Europese middelen over de verschillende categorieën van projecten, en dit per structuurfonds (zie tabel 7.1).

Tabel 7.1

Verdeling projecten en EU-steun naar thema en structuurfonds

	EFRO			EOGFL			ESF			Totaal		
	Aantal	EU-steun	% EU-steun	Aantal	EU-steun	% EU-steun	Aantal	EU-steun	% EU-steun	Aantal	EU-steun	% EU-steun
A. Bedrijfsondersteuning	20	1.711.847,55	5,7	17	1.030.044,33	18,8			0,0	34	2.741.891,88	6,7
B. Economische samenwerking en netwerking	22	1.154.895,00	3,8			0,0			0,0	22	1.154.895,00	3,1
C. Innovatie en O&O (onderzoek en ontwikkeling)	6	954.407,24	3,2			0,0			0,0	4	954.407,24	1,6
D. Economische promotie	14	693.196,16	2,3			0,0			0,0	14	693.196,16	1,8
E. Bedrijfsomhaalinfrastructuur	39	12.356.430,35	40,8			0,0			0,0	39	12.356.430,35	33,0
F. Vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek (exclusief infrastructuur)	13	1.510.728,84	5,0	1	11.579,28	0,2	91	2.393.902,22	100,0	105	3.916.210,34	10,4
G. Opleidingsinfrastructuur	9	1.622.780,31	5,4			0,0			0,0	9	1.622.780,31	4,3
H. Lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden + onderzoek plattelandontwikkeling	17	162.156,15	0,5	24	259.389,58	4,7			0,0	41	421.545,73	1,1
I. Landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting	5	519.810,38	1,7	26	3.058.211,75	55,8			0,0	31	3.578.022,13	9,5
J. Landbouwsamenwerking, begeleiding, bedrijfsondersteuning en landbouwpromotie	3	110.835,53	0,4	10	691.998,69	12,6			0,0	13	802.834,22	2,0
K. Natuur en milieu: educatie, onderzoek en samenwerking	14	891.569,75	2,9			0,0			0,0	14	891.569,75	2,4
L. Landbouw: agrob企业huisvesting en watervoorziening			0,0	2	347.823,84	6,4			0,0	2	347.823,84	0,9
M. Ruimtelijke ordening en verkeer en transport	14	827.581,08	2,7	1	59.936,27	1,1			0,0	15	887.517,35	2,4
N. Watervoorziening	24	7.454.165,03	24,6			0,0			0,0	24	7.454.165,03	19,8
O. Andere: consumenten-bescherming en culturele samenwerking	8	303.637,56	1,0	1	17.137,87	0,3			0,0	9	320.775,43	0,9
Totaal	208	30.274.040,93	100,0	82	5.476.121,61	100,0	91	2.393.902,22	100,0	381	38.144.064,77	100,0

Hieruit kunnen we **globaal** vaststellen dat het grootste aantal projecten werd uitgevoerd binnen de categorie 'vorming, opleidingen en arbeidsmarktonderzoek'. Dit hoge aantal wordt in belangrijke mate verklaard door het feit dat dergelijke projecten worden gefinancierd vanuit het ESF. De ESF-reglementering keurt enkel projecten goed op jaarbasis. Opleidingsprogramma's die over diverse jaren lopen kunnen - in tegenstelling tot EFRO- en EOGFL-projecten - geen globaal administratief dossier verkrijgen, maar moeten dus per jaar een dossier voorleggen. Vandaar dat beter de Europese steun als maatstaf wordt genomen.

Het grootste deel van de Europese middelen werd toegewezen aan infrastructuurdossiers (bedrijfsomthaalinfrastructuur: 33% van de middelen, watervoorzieningsinfrastructuur: 20%), gevolgd door opleidingsprojecten (10%) en landbouwonderzoek, -demonstratie en -voorlichting (10%).

De categorieën 'bedrijfsondersteuning' (34), 'economische samenwerking en netwerking' (22) en 'lokale economische activiteiten' (41) kenden weliswaar veel projecten, maar wogen budgettair niet zo zwaar door.

Het **EFRO** zette budgettair vooral in op bedrijfsomthaalinfrastructuur (41% van de EFRO-middelen) en watervoorziening (25%).

Het **EOGFL** betoelaagde vooral landbouwonderzoek, -demonstratie en -voorlichting (56% van de EOGFL-middelen), bedrijfsondersteuning (19%), en landbouwsamenwerking en promotie (13%).

Het **ESF** werd (logischerwijze) enkel ingezet op opleiding, vorming en arbeidsmarkt-onderzoek.

2. Categorische verdeling van de Europese projecten (per programma)

In tabel 7.2 wordt de categorische verdeling weergegeven per programma. Om een thematische analyse in de loop van de tijd te kunnen uitvoeren, worden de programma's in de kolommen ook chronologisch weergegeven.

Het eerste programma, GAP Westhoek, is eerder beperkt qua thematische opzet, bijna de helft van de projecten (46,5%) wordt gerekend tot het thema watervoorziening. Een andere 40% van de projecten heeft te maken met bedrijfsomthaalinfrastructuur. De overige projecten worden thematisch ondergebracht in de categorieën bedrijfsondersteuning en economische promotie. Watervoorziening, wat in de eerste periode bijna de helft van de projecten omvat, komt nog slechts één keer terug, met name in het Doelstelling 5b-programma waar het slechts 3% van de totale projecten uitmaakt.

Het CI Interreg I-programma is chronologisch gezien de volgende in de rij. Het belangrijkste thema in dit programma is economische samenwerking en netwerking. Een thema dat ook in de andere Interregprogramma's nog voorkomt (CI Interreg II: 13% en CI Interreg IIIA: 35%). Dit zijn veelal projecten waarin samenwerking en netwerking met Noord-Franse bedrijven worden gestimuleerd en georganiseerd. Daarnaast is er ook 15% van de projecten die zich richt op vorming en opleiding, eveneens in vele gevallen gericht op het leren kennen van het Noord-Franse economisch handelen.

Tabel 7.2
Verdeling thema's naar programma

	GAP WESTHOEK (EFRO)				Doelstelling 5b				CI Retex				CI Interreg I			
	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Aantal	Eu-steun	%	Aantal
A. Bedrijfsondersteuning	4	384.801,04	9,3	5		948.763,56	3,8	4		270.736,00	13,8	1		8.223,68	5,3	
B. Economische samenwerking en netwerking	0		0,0	0			0,0	0				9		255.919,93	47,4	
C. Innovatie en O&O (onderzoek en ontwikkeling)	0		0,0	1		133.452,24	0,8	2		348.102,00	6,9	0			0,0	
D. Economische promotie	1	38.683,98	2,3	3		98.031,41	2,3	0			0,0	2		198.442,42	10,5	
E. Bedrijfsomhaalinfrastructuur	17	4.737.083,36	39,5	12		5.988.706,88	9,2	0			0,0	0			0,0	
F. Vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek (exclusief infrastructuur)	0		0,0	68		2.180.874,01	52,3	23		1.286.408,00	79,3	3		34.942,63	15,8	
G. Opleidingsinfrastructuur	0		0,0	4		931.964,19	3,1	0			0,0	0			0,0	
H. Lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden + onderzoek plattelandsontwikkeling	0		0,0	0			0,0	0			0,0	0			0,0	
I. Landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting	0		0,0	22		3.056.616,90	16,9	0			0,0	1		18.750,00	5,3	
J. Landbouwsamenwerking, begeleiding, bedrijfsondersteuning en landbouwpromotie	0		0,0	8		661.263,74	6,2	0			0,0	0			0,0	
K. Natuur en milieu: educatie, onderzoek en samenwerking	1	94.830,17	2,3	0			0,0	0			0,0	0			0,0	
L. Landbouw: agrobusinessinvesting en watervoorziening	0		0,0	2		347.823,84	1,5	0			0,0	0			0,0	
M. Ruimtelijke ordening en verkeer en transport	0		0,0	1		325.304,93	0,8	0			0,0	2		68.300,59	10,5	
N. Watervoorziening	20	6.060.589,66	46,5	4		1.393.575,37	3,1	0			0,0	0			0,0	
O. Andere: consumentenbescherming en culturele samenwerking	0		0,0	0			0,0	0			0,0	1		7.486,90	5,3	
Totaal	43	11.315.988,21	100,0	130		16.066.377,07	100,0	29		1.905.246,00	100,0	19		592.066,15	100,0	

Tabel 7.2
Verdeling thema's naar programma (vervolg)

	CI Interreg II			CI Interreg IIIA			CI Leader II			Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust			Totaal
	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	
A. Bedrijfsondersteuning	1	0,00	2,2	1	65.650,00	5,0	12	81.280,77	18,8	9	982.436,83	30,0	37
B. Economische samenwerking en netwerking	6	187.882,66	13,0	7	711.092,41	35,0	0		0,0	0		0,0	22
C. Innovatie en O&O (onderzoek en ontwikkeling)	0		0,0	0		0,0	0		0,0	3	472.853,00	10,0	6
D. Economische promotie	3	108.634,49	6,5	0		0,0	2	13.483,87	3,1	3	235.920,00	10,0	14
E. Bedrijfsinfrastructuur	0		0,0	1	160.000,00	5,0	0		0,0	9	1.470.640,12	30,0	39
F. Vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek (exclusief infrastructuur)	7	236.746,42	15,2	3	165.660,00	15,0	1	11.579,28	1,6	0		0,0	105
G. Opleidingsinfrastructuur	0		0,0	0		0,0	0		0,0	5	690.816,12	16,7	9
H. Lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden + onderzoek plattelandsonwikkeling	0		0,0	0		0,0	41	421.545,73	64,1	0		0,0	41
I. Landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting	1	8.428,38	2,2	3	492.632,00	15,0	4	1.594,85	6,2	0		0,0	31
J. Landbouwsamenwerking, begeleiding, bedrijfsondersteuning en landbouwpromotie	2	42.970,53	4,3	1	67.865,00	5,0	2	30.734,95	3,1	0		0,0	13
K. Natuur en milieu: educatie, onderzoek en samenwerking	11	456.009,58	23,9	2	340.730,00	10,0	0		0,0	0		0,0	14
L. Landbouw: agrob企业huisvesting en watervoorziening	0		0,0	0		0,0	0		0,0	0		0,0	2
M. Ruimtelijke ordening en verkeer en transport	8	77.025,81	17,4	2	344.554,75	10,0	1	59.936,27	1,6	1	12.395,00	3,3	15
N. Watervoorziening	0		0,0	0		0,0	0		0,0	0		0,0	24
O. Andere: consumentenbescherming en culturele samenwerking	7	296.150,66	15,2	0		0,0	1	17.137,87	1,6	0		0,0	9
Totaal	46	1.413.848,53	100,0	20	2.348.184,16	100,0	64	637.293,59	100,0	30	3.865.061,07	100,0	381

In het programma Doelstelling 5b gaat de helft van de middelen (52%) naar vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek. Ook landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting nemen een belangrijke plaats in (17%). In het algemeen nemen de projecten die thematisch onder landbouw geplaatst kunnen worden chronologisch gezien voor het eerst een belangrijke plaats in met bijna 25% van de totale middelen (zie kaart 3.1. op pagina 13).

Het CI Retexprogramma heeft een heel specifieke scope, bijna 80% van de projecten zijn vormings- en opleidingsprojecten. De andere 20% van de projecten wordt thematisch ingedeeld bij bedrijfsondersteuning en innovatie en O&O. Dit heeft te maken met de specifieke opzet van dit programma om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de herstructurering in de textiel- en confectiesector.

Het CI Interreg II-programma is vervolgens erg divers van thematiek. De gemeenschappelijke initiatieven worden intussen op verschillende vlakken genomen. We zien dezelfde diversiteit aan thema's ook terugkomen in het Interreg IIIA-programma waar ook weer de gemeenschappelijkheid als criterium primeert op thematische accenten in het programma.

Het CI Leader II-programma introduceert een nieuw thema, met name lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden plus onderzoek plattelandsontwikkeling, wat meteen goed is voor 64% van het gehele programma. Naast deze ondersteuning van erg lokale projecten komt ook de bedrijfsondersteuning in dit programma aan bod, bij bijna 20% van de projecten.

Het 5BPO-programma richt zich in hoofdzaak op bedrijfsondersteuning en bedrijfsomthaaLinfastructuur (samen 60%). Ook opleidingsinfrastructuur werd hier ontwikkeld (16,7%) wat voorheen enkel maar gebeurde in het 5b-programma.

Als we naar trends kijken, en dan focussen we ons in het bijzonder op drie grote programma's GAP Westhoek, 5B, en 5B Phasing Out, dan zien we dat in de beginfase van de Europese ondersteuning watervoorziening een belangrijk thema was waarvan het belang sterk afneemt over de jaren. Bedrijfsondersteuning wordt belangrijker wanneer we de drie grote programma's bekijken, in de beginperiode was hiervoor zo'n €385.000 voorzien, een bedrag dat later boven de €900.000 kwam. BedrijfsomthaaLinfastructuur wordt ook belangrijker, in het laatste programma was hiervoor bijna €1.5 mio beschikbaar wat meer is dan in beide voorgaande programma's tesamen. Ook economische promotie als thema is in de loop der jaren steeds belangrijker geworden en ook hier zien we een gelijkaardige evolutie qua beschikbaarheid van budget in vergelijking met bedrijfsomthaaLinfastructuur. Terwijl in de beginjaren de basisinfrastructuur dus sterk werd uitgebouwd, werd er later veel meer aandacht besteed aan de uitbouw en ondersteuning van nieuwe economische activiteiten.

3. Categorische verdeling van de Europese projecten, met verdeling naarmate van continuering van het project

Ook hier zal een onderscheid worden gemaakt in functie van de continuïteit die kon worden gegeven aan de projecten. Uit tabel 7.3 kunnen we in eerste instantie afleiden dat de infrastructuurprojecten bestendig zijn. Dit is natuurlijk niet te verwonderen omdat het meestal ging om het bouwklaar maken van terreinen en het bouwen van infrastructuur. Deze gebouwen worden na afloop van de subsidieperiode nog steeds gebruikt. Hetzelfde geldt ook voor watervoorziening, dat zijn ook projecten waarvan tot op de dag van vandaag de effecten gevoeld kunnen worden.

Vervolgens kijken we naar de categorieën van projecten die het minst gecontinueerd zijn en dan stellen we vast dat bijna 25% van de projecten binnen het thema lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden plus onderzoek plattelandsontwikkeling niet gecontinueerd zijn. Dit zijn immers de thema's met projecten die het meest vernieuwend willen werken en waar er dus een risico aan verbonden is.

23% van de projecten met als thema landbouwsamenwerking en -begeleiding, bedrijfsondersteuning en landbouwpromotie zijn evenmin gecontinueerd. In de categorie economische samenwerking en netwerking (soms eenmalige beurzen) heeft 23% van de projecten geen vervolg gekend en bij de bedrijfsondersteuning 22%. In de andere categorieën ligt het aandeel van projecten dat niet bestendig is geweest, lager dan 20%.

4. Besluit categorische verdeling

Het grootste deel van de Europese middelen werd toegewezen aan infrastructuurdossiers, opleidingsprojecten en landbouwonderzoek, -demonstratie en -voorlichting. Verder kunnen we vaststellen dat de thematische focus vaak samenhangt met de opzet van het programma, vinden we in het CI Retexprogramma voornamelijk opleidingsprojecten, en staat in het CI Leader II-programma het ontwikkelen van lokale economische activiteiten centraal. De CI Interregprogramma's zijn vaak breed van thematiek omdat de focus daar in eerste instantie ligt op de grensoverschrijdende samenwerking. Projecten die infrastructuur en watervoorziening betreffen worden het vaakst gecontinueerd na afloop, terwijl projecten binnen de thema's lokale economische activiteit ontwikkelen en uitbreiden¹ en onderzoek plattelandsontwikkeling het minst vaak gecontinueerd worden.

¹ Het gaat hier meestal om particuliere bedrijven die hun activiteit uitbreiden of heroriënteren, landbouwers die thuisverkoop beginnen, nieuwe producten of dieren toevoegen aan hun gamma, educatieve activiteiten combineren met hun reguliere werk, overschakelen naar bioproductie, enz.

Tabel 7.3

Categorische verdeling naarmate van continuïtering van het project

	Gecontinueerd			Niet gecontinueerd			Onbekend			Totaal		
	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%	Aantal	Eu-steun	%
A. Bedrijfsondersteuning	23	1.709.550,20	62,2	8	680.718,17	21,6	6	351.623,51	16,2	37	2.741.891,88	100,0
B. Economische samenwerking en netwerking	14	736.786,60	63,6	5	148.396,32	22,7	3	269.712,08	13,6	22	1.154.895,00	100,0
C. Innovatie en O&O (onderzoek en ontwikkeling)	5	903.085,24	83,3	1	51.322,00	16,7	0	0,00	0,0	6	954.407,24	100,0
D. Economische promotie	11	641.274,08	78,6	1	35.941,54	7,1	2	15.980,54	14,3	14	693.196,16	100,0
E. Bedrijfsinfrastructuur	39	12.356.430,35	100,0	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0	39	12.356.430,35	100,0
F. Vorming, opleiding en arbeidsmarktonderzoek (exclusief infrastructuur)	68	2.294.745,36	64,8	19	1.202.835,50	18,1	18	418.629,48	17,1	105	3.916.210,34	100,0
G. Opleidingsinfrastructuur	9	1.622.780,31	100,0	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0	9	1.622.780,31	100,0
H. Lokale economische activiteiten ontwikkelen en uitbreiden + onderzoek	27	300.736,49	65,9	10	80.994,99	24,4	4	39.814,25	9,8	41	421.545,73	100,0
I. Plattelandsontwikkeling	21	2.417.066,05	67,7	5	533.556,46	16,1	5	627.399,61	16,1	31	3.578.022,13	100,0
J. Landbouwonderzoek, demonstratie en voorlichting	10	644.362,07	76,9	3	158.472,15	23,1	0	0,00	0,0	13	802.834,22	100,0
K. Landbouwsamenwerking, begeleiding, bedrijfs ondersteuning en landbouw promotie	10	426.540,03	71,4	1	94.830,17	7,1	3	370.199,55	21,4	14	891.569,75	100,0
L. Natuur en milieu: educatie, onderzoek en samenwerking	2	347.823,84	100,0	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0	2	347.823,84	100,0
M. Landbouw: agrobusinessvesting en watervoorziening	11	705.941,60	73,3	2	12.395,00	13,3	2	169.180,75	13,3	15	887.517,35	100,0
N. Ruimtelijke ordening en verkeer en transport	24	7.454.165,03	100,0	0	0,00	0,0	0	0,00	0,0	24	7.454.165,03	100,0
O. Watervoorziening	3	52.979,36	33,3	2	37.830,28	22,2	4	229.965,79	44,4	9	320.775,43	100,0
O. Andere: consumentenbescherming en culturele samenwerking	277	72,7	72,7	57	15,0	15,0	47	12,3	12,3	381	38.144.064,76	100,0
Totaal												

HOOFDSTUK 8: EVALUATIE VAN DE VERDELING VAN DE PROJECTEN NAAR AARD VAN DE PROMOTOR

Gedurende de looptijd van de diverse Europese programma's konden diverse promotoren vanuit een verscheidenheid van sectoren intekenen op de Europese steunregeling. Voor de diverse structuurfondsen en (deel)programma's zal een analyse worden gemaakt in welke mate de overheden, het middenveld en de private sector een Europees dossier hebben kunnen uitvoeren.

Hiervoor werd de volgende afbakening voorzien:

- **overheid en overheidsinstellingen**, waaronder de verschillende overheidsniveaus begrepen worden (Vlaams, provincie, gemeente) en autonome provincie- of gemeentebedrijven en vzw's waarvan de raad van bestuur aangeduid wordt door de provincie of andere overheden (VDAB, POM, POVL, Westtoer, intercommunales, enz.);
- **bedrijven en particulieren**;
- **non-profit en middenveld**. Hieronder verstaan we alle andere vzw's en middenveldorganisaties.

1. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor (per structuurfonds)

Tabel 8.1 geeft een verdeling van het aantal projecten en de Europese middelen in functie van de aard van het promotorschap, met verfijning per structuurfonds.

Het grootste deel van de middelen (74%) wordt toegewezen aan overheden en overheidsinstellingen. Dit geldt vooral voor EFRO-projecten (77,5%) en EOGFL-projecten.

24% van de gebudgetteerde middelen vloeide naar projecten vanuit het middenveld en non-profitorganisaties en slechts 2% betrof projecten van bedrijven en particulieren.

ESF-projecten (7%) en EOGFL-projecten (5%) kenden relatief meer projecten die door bedrijven of particulieren werden ingediend.

2. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor (per programma)

Doen we eenzelfde analyse op niveau van de diverse programma's (zie tabel 8.2), dan zien we dat de meeste programma's de algemene trend volgen waarbij het gros van de projecten zich situeert bij promotoren uit het middenveld en de non-profitsector en de overheid. Dit geldt in het bijzonder voor de programma's CI Interreg I, CI Interreg II, CI Interreg III en Doelstelling 5BPO die niet met bedrijven en particulieren als promotor werken. Aan de andere kant zien we dat CI Leader II-projecten voor 85% uitgevoerd worden door bedrijven en particulieren.

Tabel 8.1

Verdeling aantal projecten en EU-steun naar structuurfonds en promotorschap

	Overheid en overheidsinstellingen			Non-profit- en middenveldorganisaties		
	Aantal	% (aantal)	EU-steun %	Aantal	% (aantal)	EU-steun %
EFRO	115	55,3	23.459.100,43	74	35,6	6.409.918,76
EOGFL	26	31,7	3.812.588,73	18	22,0	1.404.726,78
ESF	25	27,5	775.573,13	57	62,6	1.447.022,38
Totaal	166	43,6	28.047.262,29	149	39,1	9.261.667,92
						24,3

Tabel 8.1

Verdeling aantal projecten en EU-steun naar structuurfonds en promotorschap (vervolg)

	Bedrijven en particulieren			Totaal		
	Aantal	% (aantal)	EU-steun %	Aantal	% (aantal)	EU-steun %
EFRO	19	9,1	405.021,74	208	100,0	30.274.040,93
EOGFL	38	46,3	258.806,11	82	100,0	5.476.121,62
ESF	9	9,9	171.306,71	91	100,0	2.393.902,22
Totaal	66	17,3	835.134,56	381	100,0	38.144.064,77
						100,0

Tabel 8.2

Verdeling aantal projecten en EU-steun naar programma en promotorschap

	Overheid			Middenveld en non-profit			Bedrijven en particulieren			Totaal		
	Aantal	% (aantal)	EU-steun (EU-steun)	Aantal	% (aantal)	EU-steun (EU-steun)	Aantal	% (aantal)	EU-steun (EU-steun)	Aantal	% (aantal)	EU-steun (EU-steun)
GAP WESTHOEK (EFRO)	41	95,3	11.050.257,47	1	2,3	65.774,93	1	2,3	199.955,80	43,0	100,0	11.315.988,20
Doelstelling 5b	65	50,0	12.455.900,41	57	43,8	3.394.786,32	8	6,2	215.690,34	130,0	100,0	16.066.377,07
CI Retex	7	24,1	140.816,00	19	65,5	1.657.311,00	3	10,3	107.119,00	29,0	100,0	1.905.246,00
CI Interreg I	3	15,8	58.182,53	16	84,2	533.883,62	0	0,0	0,00	19,0	100,0	592.066,15
CI Interreg II	21	45,7	482.912,60	25	54,3	930.928,93	0	0,0	0,00	46,0	100,0	1.413.841,53
CI Interreg IIIA	5	25,0	609.178,75	15	75,0	1.739.005,41	0	0,0	0,00	20,0	100,0	2.348.184,16
CI Leader II	1	1,6	59.936,27	9	14,1	264.987,90	54	84,4	312.369,42	64,0	100,0	637.293,59
Doelstelling 5b Phasing Out	23	76,7	3.190.071,26	7	23,3	674.989,81	0	0,0	0,00	30,0	100,0	3.865.061,07
Westhoek-Middenkust	166	43,6	28.047.255,29	149	39,1	9.261.667,92	66	17,3	835.134,56	381	100,0	38.144.057,77
Totaal												

Zeker in de eerste programma's in de Westhoek was het volgens de Europese reglementering heel moeilijk om rechtstreekse steun te verlenen aan bedrijven. De meeste steun was onrechtstreekse steun en kon enkel via intermediairen (GOM of een terreinbeheerder) doorvloeien naar bedrijven. Via de studie- en management-begeleidingsfondsen (Westhoek 1992 en West 2000) van de GOM - West-Vlaanderen werd een globaal budget (bestaande uit Europese middelen en regionale cofinanciering) opgezet, waar bedrijven vervolgens een beroep konden op doen (mits de noodzakelijke privé-inbreng). Ook de subsidiëring van het bouwrijp maken van bedrijventerreinen in de Westhoek werd aanzien als onrechtstreekse steun aan bedrijven, aangezien de bedrijven deze gronden in principe goedkoper konden verwerven dan indien er geen Europese steun zou geweest zijn.

Pas in latere programma's Retex, 5b, maar vooral in Leader II konden de bedrijven in iets grotere mate een beroep doen op Europese steun. Deze steun werd meestal beperkt tot de bovengrens zoals voorzien in 'de minimalisregeling'. Over een periode van drie jaar mocht het bedrijf globaal maximaal 100.000 EUR subsidies hebben ontvangen, tenzij de subsidies als een bijzondere steunregeling vooraf werden aangemeld bij de Europese Commissie (cf. IWT-steun).

Bijlagetabel 5 heeft een verdere verfijning van deze analyse tot op het niveau van de subprogramma's.

3. Verdeling van de Europese projecten naar aard van promotor, met verdeling naar mate van continuering van het project

Het aandeel van projecten dat na afloop van de subsidies gecontinueerd wordt, ligt het laagst bij de bedrijven en particulieren. Slechts 62,5% wordt gecontinueerd tegenover 23% dat niet gecontinueerd wordt. De middelen die toegekend worden aan overheden worden na verloop van het programma het meest gecontinueerd. Dit geldt voor 90% van de overheidsprojecten tegenover 6% die niet gecontinueerd worden. Bij projecten die vanuit het middenveld worden opgezet, kent 72% een vervolg na afloop van de steun en 15% wordt niet gecontinueerd (tabel 8.3).

4. Besluit verdeling projecten naar aard van promotor

De grote meerderheid van de projecten werd uitgevoerd door overheden en overheidsinstellingen en organisaties uit het middenveld en de non-profitsector. Bedrijven en particulieren nemen slechts 2% van de bestede middelen voor hun rekening.

De grote meerderheid van de projecten wordt op één of andere manier na afloop gecontinueerd. Het aandeel van projecten vanuit bedrijven en particulieren dat gecontinueerd werd (62,5%) ligt echter een stuk lager dan het aandeel van projecten vanuit overheden en overheidsinstellingen (90%).

Verdeling projecten naar aard van de promotor en mate waarin ze gecontinueerd zijn na afloop

65

Zeker in de eerste programma's in de Westhoek was het volgens de Europese reglementering heel moeilijk om rechtstreekse steun te verlenen aan bedrijven. De meeste steun was onrechtstreekse steun en kon enkel via intermediairen (GOM of een terreinbeheerder) doorvloeien naar bedrijven. Pas in latere programma's Retex, 5b, maar vooral in Leader II konden de bedrijven in iets grotere mate een beroep doen op Europese steun. Deze steun werd meestal beperkt tot de bovengrens zoals voorzien in 'de minimisregeling'. Over een periode van drie jaar mocht het bedrijf globaal maximaal 100.000 EUR subsidies hebben ontvangen, tenzij de subsidie als een bijzondere steunregeling vooraf werd aangemeld bij de Europese Commissie (cf. IWT-steun).

Opmerkelijk is ook dat het aandeel van projecten dat na afloop van de subsidies gecontinueerd wordt, het laagst ligt bij de bedrijven en particulieren. Slechts 62,5% wordt gecontinueerd tegenover 23% dat niet gecontinueerd wordt. De middelen die toegekend worden aan overheden, worden na verloop van het programma het meest gecontinueerd. Dit geldt voor 90% van de overheidsprojecten tegenover 6% die niet gecontinueerd worden. Bij projecten die vanuit het middenveld worden opgezet, kent 72% een vervolg na afloop van de steun en 15% wordt niet gecontinueerd.

HOOFDSTUK 9: GLOBALE PROGRAMMA-INDICATOREN (RESULTAAT- EN IMPACT-INDICATOREN)

Naar aanleiding van de opmaak van de projectdatabank werd bij de verzameling van de projectinformatie vastgesteld dat het onmogelijk was om voor alle projecten bottom-up een analyse te doen van de effectieve projectresultaten. Het is pas tijdens de laatste programmeringsperiode dat er grote aandacht werd besteed aan de opmaak van een indicatorenset op projectniveau. Bijgevolg zijn we genoodzaakt om de resultatenmeting vooral op programmaniveau uit te voeren en dit gecombineerd met de impactmeting waarbij vooral de top-downbenadering wordt gevolgd.

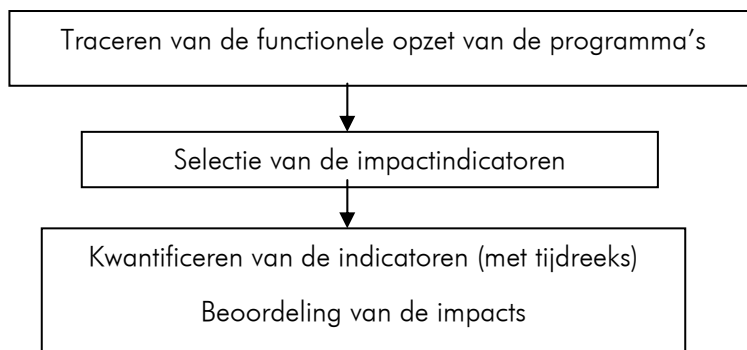
Bij de opmaak van het programmeringsdocument en naar aanleiding van de tussentijdse evaluaties werd voor de diverse programma's een set van indicatoren opgesteld, bestaande uit input-, output-, resultaat- en impactindicatoren. Zeker voor de programma's uit de voorbije programmaperiode is zo'n indicatorenset beschikbaar. Voor de oudere programma's is deze set eerder summier en meestal beperkt tot globale impactindicatoren.

Door het feit dat alle voornoemde programma's steun verstrekten aan de meeste sociaaleconomische ontwikkelingsinitiatieven in de Westhoek, mogen we via een top-downanalyse algemene impactindicatoren hanteren die een indicatie geven van de wijziging in de regionale economie van de Westhoek. Een nuancerende benadering is hierbij wel nodig, aangezien er geen sluitende evaluatiemethodiek bestaat die kan aangeven hoe de Westhoek zou zijn geëvolueerd zonder de diverse Europese programma's. Tevens moet ook aandacht worden besteed aan de ruimere (conjuncturele) context, waarbij factoren zullen worden besproken die buiten de invloedssfeer liggen van het programma en toch de impactindicatoren hebben beïnvloed.

De impact zal worden gemeten door de evolutie te beschrijven van de globale impactindicatoren (zie verder). Rekening houdend met het bestek van de opdracht werd geopteerd om enkel te werken met de indicatoren die uit het functionele opzet van de programma's kunnen worden afgeleid. Indicatoren die betrekking hebben op componenten voor de verdere economische vooruitzichten van de Westhoek (innovatie, leefbaarheid van de landbouwbedrijven, ...) werden niet teruggevonden in de programmadocumenten en worden bijgevolg dus niet opgenomen.

Figuur 9.1 geeft de basiskenmerken en fasering van de toegepaste methodiek weer. Hiervoor werd een beroep gedaan op eigen documentatie, programmeringsdocumenten, de gekwantificeerde indicatorenfiches beschikbaar bij de programmasecretariaten, sociaaleconomische statistieken die bij derden (primaire gegevensverstrekkers, dienst Economie van de provincie, ...) beschikbaar zijn en evaluatierapporten op programmaniveau.

Figuur 9.1
Evaluatieproces op het niveau van impactindicatoren

1. Traceren van het functionele opzet van de programma's

Hierna zullen we voor elk van de programma's het functionele opzet retraceren. Hierbij worden telkens vanuit de probleem- of situatieschets van de regio concrete doelstellingen uitgewerkt (zie ook hoofdstuk 4 'Evaluatie van de beleidscontext'), om in een volgende fase aan te vullen met de in het programma aangebrachte indicatoren (zie punt 2 van dit hoofdstuk).

1.1. Geïntegreerd Actieprogramma voor de Westhoek

Bij de motiveringsanalyse ter erkenning van het GAP Westhoek werden de volgende structurele kenmerken van het gebied afgelijnd:

- achtergebleven sociaaleconomische ontwikkeling;
- knelpunten inzake waterbevoorrading, distributie- en afvoerproblemen;
- ongeschikte verbindingen naar het gebied toe;
- laag welvaartspeil ten gevolge van het ontbreken van een adequate, economische onderbouw (laagste gemiddeld inkomen per inwoner van alle Belgische arrondissementen in 1986);
- sterk agrarisch karakter, maar met ontwikkelingsmogelijkheden;
- onvoldoende ontwikkeling van de industrie en een gebrek aan industriële traditie en in relatie hiermee het ontbreken van de noodzakelijke basis voor een toereikende tertiaire sector;
- ontbreken van werkgelegenheidskansen buiten de primaire sector, met als gevolg een belangrijke migratie, lange afstandspendel en een hoog werkloosheidspercentage;
- permanente onevenwichtigheid op de arbeidsmarkt tussen vraag en aanbod, met als gevolg een lage werkgelegenheidscoëfficiënt, structurele werkloosheid, ontbreken van een aangepaste werkgelegenheid voor vrouwen;
- laag opleidingsniveau van de beroepsbevolking in vergelijking met België in zijn geheel.

Hierop inspeland werden de volgende programmadoelstellingen van het GAP vooropgesteld: het **verhogen van het welvaartspeil en het welzijn van de bevolking** in het betrokken gebied, waarbij wordt gestreefd naar een sociaaleconomische structuur die zoveel mogelijk het eigen potentieel valoriseert op korte, middellange en lange termijn en dit op een samenhangende manier. De gezonde productiestructuur en de werkgelegenheid die hiervan het gevolg zijn, moeten het welvaartspeil doen stijgen. Ecologische en ruimtelijke elementen zullen in acht worden genomen.

Er werd gestreefd naar een werkgelegenheidssituatie waarin het **werkloosheidsaandeel** zal zijn **teruggebracht tot 5%** van de beroepsbevolking. Dit betekent dat het aantal werkzoekenden in 1991 moest worden teruggebracht tot 4.400 (= -4.100 ten opzichte van augustus 1988). Prognoses wezen uit dat de beroepsbevolking in de Westhoek tot 1991 met circa 4.800 personen, voornamelijk vrouwen, zou toenemen. **In totaal zouden dus 8.900 banen gecreëerd moeten worden.** Mits de ontwikkeling van de tuinbouw zou de werkgelegenheid in de **primaire sector** stabiel blijven. Verwacht werd dat de werkgelegenheid in de **tertiaire sector** tot 1991 met ongeveer **3.000** banen zou toenemen, wat betekent dat in de **secundaire sector** nog eens **5.900** banen moesten worden gecreëerd.

1.2. Doelstelling 5b-programma Westhoek-Middenkust

De 5b-erkenning vond zijn oorsprong vanuit het plattelandsgebeuren (erkenning van een deel van de Westhoek) en het visserijgebeuren (erkenning van de Middenkust). Aangezien de Middenkust geen deel uitmaakt van de geografische afbakening van deze evaluatieopdracht, laten we hier verder de nodige abstractie van specifieke doelstellingen en indicatoren die te maken hebben met het Middenkustgebeuren.

De probleemanalyse die als basis diende voor het 5b-programma vermeldt de volgende elementen:

- gebrekkige verkeerstechnische ontsluiting van de Westhoek;
- ontwikkeling van een industriële uitbouw van het gebied net over de Vlaams-Franse grens, waardoor inspanningen nodig zijn opdat de Westhoek geen te grote achterstand oploopt;
- in dit plattelandsgebied zijn de naoorlogse industrialisering en tertiairisering aan de Westhoek grotendeels voorbijgegaan;
- hoog aandeel van de primaire sector (in herstructurering) in de totale werkgelegenheid, waardoor de Westhoek een kwetsbare werkgelegenheidsstructuur heeft;
- geringe bereikbaarheid, zowel op het vlak van het aanbod van openbaar vervoer, nuts- en sociale voorzieningen en dienstverleningen, gebruiksgoederen, culturele en vrijetijdsmogelijkheden, onderwijsopleiding en vorming, ...
- lage industrialisatiegraad;
- lage werkgelegenheidscoëfficiënt (in de Westhoek 69,7 arbeidsplaatsen per 100 actieven), met als gevolg een hoge economische emigratie en pendelarbeid. Er wordt een permanent uitwijkingoverschot vastgesteld als gevolg van het tekort aan werkgelegenheidsmogelijkheden, wat op zijn beurt leidt tot aantasting van de ontwikkelingskansen van het gebied (uitwijking is selectief naar leeftijd en opleidingsniveau, wat resulteert in een uitholling van de actieve bevolking en een algemene veroudering van de leeftijdsopbouw);

- een laag algemeen welvaartsniveau (laag gemiddeld inkomen).

Een belangrijke hoeksteen van het programma was dan ook het versterken van de economische omgevingsfactoren en de verzorgingsstructuur.

Het Doelstelling 5b-programma had uiteindelijk vier basisdoelstellingen:

- behoud en versterken van de werkgelegenheid in de regio, met als doelstelling de creatie van 1.500 nieuwe arbeidsplaatsen en de verhoging van de industrialiserings- en tertiairiseringsgraad met als streefdoel op lange termijn het niveau van het Vlaamse Gewest te bereiken;
- het behoud van de werkgelegenheid in de land- en tuinbouw, met aandacht voor diversificatie;
- het verder uitbouwen van de toeristische sector in de Westhoek;
- het verhogen van de leefbaarheid van de plattelandskernen.

In tegenstelling tot het voorafgaande GAP voor de Westhoek, vertrok het Doelstelling 5b-programma van een meer integrale plattelandsontwikkelingsbenadering waarbij, naast de industriële ontwikkeling, de initiatieven op het vlak van opleiding en vorming en de verdere ontwikkeling van de toeristische sector, specifieke klemtonen worden gelegd op de ondersteuning van de landbouwstructuur vanuit het EOGFL en de verhoging van de leefbaarheid in de kleine kernen.

De hoofddoelstellingen van het 5b-programma werden als volgt beschreven: “bijdragen tot verhoging van welvaart en welzijn” door:

- voldoende kwalitatieve en kwantitatieve werkgelegenheid;
- kwalitatieve woon-, leef- en verblijfsomgeving.

Vervolgens vertaalde zich dit in vier prioriteiten:

- het versterken van de sociaaleconomische structuur van de subregio teneinde de werkgelegenheid in eigen streek te verhogen en het ondernemingsinitiatief en -klimaat te verbeteren;
- het versterken van rendabele en milieuconforme land- en tuinbouwproductie door het verbeteren van de landbouwstructuren en productiediversificatie;
- het versterken van de verzorgingsstructuur van het platteland teneinde de leefbaarheid van de kernen te verhogen;
- het versterken van de omgevingsfactoren op economisch, sociaal, cultureel, infrastructureel en ruimtelijk-ecologisch gebied en in onderwijs en huisvesting.

1.3. 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust

Zoals de naam het stelt, is het 5BPO-programma het ‘sluitstuk’ geweest van het 5b-programma. De Europese Commissie had op basis van de diverse erkenningscriteria vastgesteld dat de Westhoek, dankzij de doelmatige uitvoering van de voorgaande programma’s, niet meer in aanmerking kon komen voor een volwaardige erkenning als doelstellingsgebied. Voor dergelijke gebieden, die voorheen wel een doelstellings-erkenning hadden gehad, voorzag de Europese Commissie in een uitdoofregeling, waardoor het gebied in een volgende (verkorte) programmeringsperiode in beperkte mate nog een beroep kon doen op Europese middelen. Deze beperking was er in die mate dat enkel nog een beroep kon worden gedaan op EFRO-middelen en dit enkel voor de doelstellingen:

- versterken van het economisch weefsel (met inbegrip van opleidingsinfrastructuur);
- ondersteunen van de toeristische ontwikkelingen;
- verhogen van de leefbaarheid in de kleine plattelandskernen.

De hoofddoelstellingen van het 5BPO-programma bleven identiek als deze van het 5b-programma: “bijdragen tot verhoging van welvaart en welzijn” door:

- voldoende kwalitatieve en kwantitatieve werkgelegenheid;
- kwalitatieve woon-, leef- en verblijfsomgeving.

1.4. CI Retex Westhoek-Middenkust

Het Retexprogramma leunde sterk aan bij de basisdoelstellingen van het 5b-programma. Zoals voorheen gesteld, waren de uitgangspunten hier wel de reconversieproblematiek in de textiel- en confectiesector, met de daaruit voortvloeiende nood om de economische werkgelegenheidsstructuur van de Westhoek minder kwetsbaar te maken en dus te diversifiëren.

De doelstellingen waren hier tweeledig:

- ondersteunen van de levensvatbare/toekomstgerichte activiteiten in de textiel- en confectiesector;
- ondersteunen van de economische reconversie van de regio.

Deze tweede doelstelling lag volledig in lijn met de algemene doelstelling van het 5b-programma, met als gevolg dat projectvoorstellen die omwille van ontoereikende middelen niet meer betoelaagbaar waren, onder 5b doorvloeiden naar het Retex-programma.

1.5. CI Leader II Westhoek

Uit de probleemanalyse van het Leader II-programma leidden we volgende uitgangspunten af:

- lage werkgelegenheidscoëfficiënt, bijvoorbeeld door achteruitgang van de landbouwwerkgelegenheid (maar minder sterk dan in Vlaanderen) en een te lage creatie van nieuwe arbeidsplaatsen in de secundaire, tertiaire en quataire sector in de Westhoek, met als gevolg een zeer hoge pendelarbeid;
- ontoereikend economisch draagvlak en bereikbaarheidsprobleem, met als gevolg uitwijking uit arbeidsoverweging.

Leader II had als hoofddoelstelling: het versterken van de leefbaarheid van het plattelandsgebied, zowel van de sociaaleconomische sectoren (voornamelijk de land- en tuinbouwsector) als van de leefbaarheid van de dorpen in hun verzorgingsstructuur.

Dit diende te gebeuren in lijn van de volgende subdoelstellingen:

- economische activiteiten ontwikkelen die op lange termijn rendabel zijn via een strategie van kleinschaligheid, specialisatie en kwaliteitsproductie, waarbij het aantal bedrijven of zelfstandige activiteiten op kleinschalig lokaal of regionaal niveau moest verhogen en/of de rendabiliteit en de actieradius van de aanwezige bedrijven moest verruimen;
- verhogen van de voorzieningsgraad en dienstverlening in dorpen.

1.6. CI Interreg I

Bij lectuur van het Interreg I-programma, stellen we vast dat de algemene doelstellingen van Interreg I de volgende zijn:

- de grensregio's in de Europese Gemeenschap helpen bij het overwinnen van ontwikkelingsproblemen die te wijten zijn aan hun relatieve afzondering binnen de nationale economieën;
- netwerkontwikkeling: stimulansen geven aan gemeenschappelijke initiatieven aan weerszijden van de grens, met als finaliteit streven naar duurzame grensoverschrijdende samenwerking.

Dit vertaalde zich concreter in de volgende doelstellingen:

- oprichten en ontwikkelen van netwerken voor samenwerking over binnengrenzen heen;
- oprichten van gezamenlijke institutionele en administratieve structuren om de samenwerking te bevorderen en te steunen;
- de projecten moeten bijdragen tot de versterking van de economische structuur van de grensregio.

De strategische hoofdlijnen waren:

- steun aan economische ontwikkeling;
- opwaardering van het toeristisch patrimonium;
- milieubescherming;
- verbetering van het transport;
- promotie van educatieve en sociale acties;
- ondersteuning van lokale initiatieven.

1.7. CI Interreg II

De uitgangspunten van Interreg II waren tweeledig:

- de gebieden die gelegen zijn aan de binnengrenzen van de Europese Unie helpen om de specifieke problemen te overwinnen die voortvloeien uit hun relatieve afzondering binnen de nationale economieën en binnen de Europese Unie als geheel, en dit in het belang van de plaatselijke bevolking en met respect voor het ecologisch evenwicht. Deze specifieke problemen betroffen:
 - negatief migratiesaldo van West-Vlaanderen binnen Vlaanderen: een relatief grote groep mensen verplaatst zich van West-Vlaanderen naar meer centraal gelegen regio's, ook hoogwaardige arbeidskrachten,

- relatief laag niveau van investeringen in West-Vlaanderen, met name in de plattlandsgebieden en onder andere in de zone nabij de grens, tevens gekenmerkt door vergrijzing en ontgroening,
- stagnatieverschijnselen in meer traditionele secundaire bedrijfstakken;
- nood aan het geven van impulsen voor de totstandkoming en de ontwikkeling van samenwerkingsnetwerken over de binnengrenzen. Die netwerken moeten aansluiten op grotere communautaire netwerken, dit alles in het kader van de voltooiing van de binnenmarkt.

De hoofddoelstellingen van Interreg II waren concreet:

- het stimuleren van de economische ontwikkeling, met het oog op de creatie van bijkomende werkgelegenheid;
- het vergroten van de aantrekkingskracht van de grenszone door bijvoorbeeld de nadelen weg te werken die voortvloeien uit de aanwezigheid van een grens;
- het ontwikkelen van duurzame samenwerking.

Hierbij werd dus gestreefd naar een meer gestructureerde aanpak met aandacht voor de nodige continuïteit in de samenwerking.

1.8. CI Interreg IIIA

De globale doelstelling van Interreg IIIA werd in het programmeringsdocument als volgt omschreven: "het versterken van de economische en sociale cohesie binnen de Europese Unie, door de grensoverschrijdende, transnationale en interregionale samenwerking te stimuleren en door de evenwichtige ontwikkeling van het grondgebied te bevorderen".

Domeinen waarop initiatieven dienden genomen te worden, waren:

- plaatselijke dienstverlening;
- grensoverschrijdende economische ontwikkeling;
- grensoverschrijdende plaatselijke ontwikkeling;
- werkgelegenheid en menselijk potentieel;
- mobiliteit en toegankelijkheid;
- risicopreventie en valorisatie van het leefmilieu;
- toerisme, erfgoed en cultuur.

Dit resulteerde in twee strategische hoofdlijnen:

- bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevordering van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens. Hierbij is het de bedoeling om het verstoorde evenwicht te herstellen dat door de aanwezigheid van de grens wordt veroorzaakt in de betrekkingen tussen de burgers en de sociaaleconomische actoren. Deze strategische hoofdlijn slaat op een breed spectrum van openbare en particuliere actoren en verenigingen, in de domeinen die in aanmerking komen voor het programma. Drie doelstellingen werden hierbij nagestreefd:
 - verbeteren van de levenskwaliteit van de bevolking aan de grens door de (neven)effecten van de grenslijn weg te werken en bij te dragen tot een gemeenschappelijke grensoverschrijdende identiteit,
 - bevorderen van één grensoverschrijdende arbeidsmarkt en van sociale integratie,
 - bijdragen tot de toenadering van de economische actoren en verbeteren van het ondernemingsklimaat;

- bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden, met als doel de gemeenschappelijke strategieën en acties tot stand te brengen inzake duurzame gebiedsontwikkeling, om op die manier een echt grensoverschrijdend gebied te laten ontstaan. De belangrijkste inzet hierbij is het ontwikkelen van synergieën tussen leefmilieu, toerisme, cultuur en plattelandsontwikkeling. In dit perspectief worden vier doelstellingen nagestreefd:
 - ontwikkelen van een gezamenlijk beheer en behoud van landschap en milieu,
 - het toeristische en culturele potentieel van de grensstreek valoriseren,
 - plattelandsinitiatieven ondersteunen in een perspectief van duurzame ontwikkeling van de grensstreek,
 - bijdragen tot het structureren van de grensstreek.

2. Selectie van de resultaat- en impactindicatoren

Uit het hiervoor beschreven functioneel opzetten van de diverse programma's konden we de volgende indicatoren distilleren die al dan niet expliciet vermeld stonden in de programma's. Deze indicatoren - die in samenspraak met de begeleidende stuurgroep werden aangeduid - geven we in tabel 9.1 schematisch weer, waarbij wordt aangeduid met welke programma's deze indicatoren in relatie staan.

Tabel 9.1

Overzicht van de programma-indicatoren in relatie met de Europese programma's in de Westhoek (1997-2007)

Programma-indicatoren	GAP	CI Interreg I	Doelstelling 5b	CI Retex	CI Leader II	CI Interreg II	5b Phasing Out	Interreg IIIA
Werkgelegenheid naar geslacht en sectoren	X	X	X	X	X	X	X	X
▪ bezoldigde werkgelegenheid, naar sector	X	X	X	X	X	X	X	X
▪ zelfstandige werkgelegenheid, naar sector	x	X	X	X	X	X	X	X
▪ aantal bedrijven, naar sector	X	X	X	X	X	X	X	x
Werkgelegenheidsgraad	X		X	X			X	
Werkloosheidsgraad								
naar geslacht	X	X	X	X	X	X	X	X
Industrialiseringsgraad	X		X	X			X	
Tertiairiseringsgraad	X		X	X			X	
Gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner	X		X	X				
Totale bevolking	X	X	X	X	X	X	X	X
BBP per inwoner	X		X	X			X	
Werkzaamheidsgraad naar geslacht	X		X				X	
Migratiesaldo naar leeftijdsklasse	X	X	X	X	X	X	X	X
Arbeidspendel	X		X	X	X		X	
Leeftijdsstructuur en opvolging in de land- en tuinbouw	X		X		X		X	
Investerings	X	X	X	X	X	X	X	X
Aantal bedrijven die in de bedrijvencentra en doorgangsgebouwen hebben verbleven	X		X				X	
Aantal ha bedrijventerreinen	X		X				X	
Aantal bedrijven op deze bedrijventerreinen	X		X				X	

3. Kwantificering van de resultaat- en impactindicatoren, met beoordeling

Voor de kwantificering van de impactindicatoren werd voornamelijk een beroep gedaan op bestaande statistieken die werden aangeleverd door de dienst Economie van de provincie West-Vlaanderen of die rechtstreeks bij de primaire dataverstrekker werden opgevraagd. Voor de opgenomen resultaatindicatoren konden we een beroep doen op de gegevens die werden verstrekt door de POM - West-Vlaanderen en de wvi.

De jaartallen voor de opbouw van de tijdsreeksen werden gekozen in functie van de beschikbaarheid van de diverse statistieken.

3.1. Totale bevolking

West-Vlaanderen telde op 1 januari 2007 1.145.878 inwoners (zie tabel 9.2). Hiervan woonden 212.667 mensen in de Westhoek. Ieper is het grootste Westhoekarrondissement, met 104.798 inwoners. De arrondissementen Veurne en Diksmuide telden op 1 januari 2007 elk respectievelijk 59.299 en 48.570 inwoners.

Wanneer we de evolutie tussen 1989 en 2007 bekijken, zien we dat het aantal inwoners zowel in de Westhoekarrondissementen als in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest is gestegen. De Westhoek kreeg er 9.684 inwoners bij, West-Vlaanderen 46.494 en het Vlaamse Gewest 395.096. Procentueel gezien was de stijging in de Westhoek (+4,8%) iets groter dan de stijging in West-Vlaanderen (+4,2%). In het Vlaamse Gewest was de bevolkingstoename nog iets groter (+6,9%).

De bevolkingstoename tussen 1989 en 2007 was niet in alle arrondissementen uit de Westhoek even groot. Het arrondissement Veurne kende de grootste procentuele toename van de bevolking (+14%). In totaal waren er in dit arrondissement in 2007 7.285 mensen meer gevestigd dan in 1989. Het zijn vooral de drie kustgemeenten uit dit arrondissement die zorgden voor de sterke stijging. Het arrondissement Diksmuide kende een bevolkingstoename van 3,2% of 1.511 personen. In het arrondissement Ieper bleef het aantal inwoners tussen 1989 en 2007 ongeveer gelijk (+0,9%). In totaal kwamen er slechts 888 inwoners bij.

Tabel 9.2

Evolutie van de totale bevolking in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1989-2007

Gemeente	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Diksmuide	15.211	15.172	15.248	15.273	15.366	15.385	15.319
Houthulst	8.806	8.810	8.835	8.833	8.804	8.826	8.895
Koekelare	7.620	7.696	7.759	7.883	7.883	7.955	8.006
Kortemark	12.332	12.269	12.298	12.311	12.372	12.378	12.335
Lo-Reninge	3.090	3.111	3.128	3.142	3.171	3.160	3.197
Arrondissement Diksmuide	47.059	47.058	47.268	47.442	47.596	47.704	47.752
Heuvelland	8.560	8.530	8.521	8.457	8.467	8.517	8.498
Ieper	35.099	35.231	35.232	35.282	35.409	35.434	35.411
Langemark-Poelkapelle	7.214	7.254	7.380	7.381	7.440	7.474	7.478
Mesen	1.066	1.035	1.052	1.031	1.003	1.010	1.024
Poperinge	19.372	19.305	19.277	19.327	19.341	19.216	19.231
Vleteren	3.660	3.655	3.645	3.610	3.608	3.633	3.611
Wervik	18.013	17.932	17.980	17.924	17.936	17.914	17.900
Zonnebeke	10.926	10.964	10.979	11.030	11.083	11.133	11.219
Arrondissement Ieper	103.910	103.906	104.066	104.042	104.287	104.331	104.372
Alveringem	5.022	4.957	4.940	4.913	4.845	4.780	4.749
De Panne	9.552	9.615	9.718	9.786	9.809	9.907	9.963
Koksijde	16.894	17.397	17.821	18.180	18.685	18.880	18.983
Nieuwpoort	9.297	9.377	9.555	9.718	9.862	9.923	10.060
Veurne	11.249	11.253	11.173	11.228	11.307	11.357	11.483
Arrondissement Veurne	52.014	52.599	53.207	53.825	54.508	54.847	55.238
Westhoek	202.983	203.563	204.541	205.309	206.391	206.882	207.362
West-Vlaanderen	1.099.384	1.102.501	1.106.529	1.111.557	1.116.244	1.119.085	1.121.135
Vlaamse Gewest	5.722.344	5.739.736	5.767.856	5.794.857	5.824.628	5.847.022	5.866.106

Tabel 9.2

Evolutie van de totale bevolking in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1989-2007 (vervolg 1)

Gemeente	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Diksmuide	15.245	15.353	15.394	15.494	15.443	15.465	15.480
Houthulst	8.910	8.908	8.888	8.922	8.946	9.003	8.958
Koekelare	8.030	8.070	8.158	8.197	8.154	8.147	8.168
Kortemark	12.303	12.213	12.220	12.234	12.232	12.236	12.149
Lo-Reninge	3.181	3.164	3.181	3.211	3.217	3.231	3.281
Arrondissement Diksmuide	47.669	47.708	47.841	48.058	47.992	48.082	48.036
Heuvelland	8.449	8.468	8.435	8.424	8.399	8.363	8.332
Ieper	35.399	35.257	35.208	35.128	35.071	35.084	35.081
Langemark-Poelkapelle	7.524	7.577	7.567	7.639	7.656	7.602	7.624
Mesen	992	995	963	977	964	966	971
Poperinge	19.184	19.277	19.235	19.258	19.254	19.372	19.376
Vleteren	3.613	3.592	3.610	3.597	3.593	3.608	3.605
Wervik	17.831	17.841	17.804	17.859	17.796	17.744	17.617
Zonnebeke	11.350	11.382	11.415	11.475	11.545	11.581	11.562
Arrondissement Ieper	104.342	104.389	104.237	104.357	104.278	104.320	104.168
Alveringem	4.740	4.744	4.716	4.735	4.805	4.821	4.865
De Panne	9.958	9.975	9.859	9.760	9.722	9.880	9.877
Koksijde	19.215	19.395	19.482	19.618	19.729	19.952	20.230
Nieuwpoort	10.169	10.169	10.232	10.259	10.261	10.332	10.468
Veurne	11.519	11.607	11.693	11.764	11.854	11.766	11.794
Arrondissement Veurne	55.601	55.890	55.982	56.136	56.371	56.751	57.234
Westhoek	207.612	207.987	208.060	208.551	208.641	209.153	209.438
West-Vlaanderen	1.122.849	1.123.786	1.125.140	1.127.091	1.128.774	1.130.040	1.132.275
Vlaamse Gewest	5.880.357	5.898.824	5.912.382	5.926.838	5.940.251	5.952.552	5.972.781

Tabel 9.2

Evolutie van de totale bevolking in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1989-2007 (vervolg 2)

Gemeente	2003	2004	2005	2006	2007	Evolutie 1989-2007
Diksmuide	15.494	15.558	15.636	15.733	15.764	3,6
Houthulst	8.957	8.932	9.007	9.051	9.104	3,4
Koekelare	8.219	8.217	8.254	8.291	8.325	9,3
Kortemark	12.079	12.073	12.056	11.976	12.060	-2,2
Lo-Reninge	3.288	3.329	3.306	3.306	3.317	7,3
Arrondissement Diksmuide	48.037	48.109	48.259	48.357	48.570	3,2
Heuvelland	8.322	8.292	8.228	8.217	8.177	-4,5
Ieper	35.089	35.021	34.949	34.897	34.919	-0,5
Langemark-Poelkapelle	7.669	7.708	7.757	7.780	7.774	7,8
Mesen	971	971	976	988	983	-7,8
Poperinge	19.433	19.461	19.512	19.623	19.707	1,7
Vleteren	3.588	3.598	3.621	3.636	3.640	-0,5
Wervik	17.526	17.466	17.609	17.607	17.690	-1,8
Zonnebeke	11.570	11.513	11.620	11.758	11.908	9,0
Arrondissement Ieper	104.168	104.030	104.272	104.506	104.798	0,9
Alveringem	4.881	4.872	4.898	4.887	4.955	-1,3
De Panne	9.852	9.923	9.961	10.060	10.153	6,3
Koksijde	20.498	20.896	21.033	21.269	21.419	26,8
Nieuwpoort	10.595	10.649	10.856	10.855	10.940	17,7
Veurne	11.859	11.873	11.856	11.843	11.832	5,2
Arrondissement Veurne	57.685	58.213	58.604	58.914	59.299	14,0
Westhoek	209.890	210.352	211.135	211.777	212.667	4,8
West-Vlaanderen	1.133.931	1.135.802	1.138.503	1.141.866	1.145.878	4,2
Vlaamse Gewest	5.995.553	6.016.024	6.043.161	6.078.600	6.117.440	6,9

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, verwerking: WES.

Besluit: 212.667 van de op 1 januari 2007 in totaal 1.145.878 West-Vlamingen wonen in de Westhoek. Ieper is het grootste Westhoekarrondissement, gevolgd door Veurne en Diksmuide. Tussen 1989 en 2007 kende de Westhoek een iets grotere bevolkingstoename dan West-Vlaanderen. Het arrondissement Veurne kende - vooral dankzij haar drie kustgemeenten - de grootste stijging van het aantal inwoners.

3.2. Werkgelegenheid

3.2.1. Bezoldigde werkgelegenheid

Een van de belangrijkste doelstellingen van de Europese Westhoekprogramma's was het zorgen voor voldoende en kwalitatieve werkgelegenheid.

Zoals uit tabel 9.3 blijkt, steeg de bezoldigde werkgelegenheid tussen 1988 en 2006 in alle Westhoekarrondissementen. Ook in de provincie West-Vlaanderen en in het gehele Vlaamse Gewest is de bezoldigde werkgelegenheid tussen 1988 en 2006 gestegen.

De Westhoek kende procentueel gezien een sterkere stijging van de bezoldigde werkgelegenheid dan West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Het arrondissement Ieper kende de grootste stijging (+33,9%). In de arrondissementen Diksmuide en Veurne bedroeg de stijging respectievelijk 21,4% en 28,1%.

In absolute cijfers is de bezoldigde werkgelegenheid in de Westhoek tussen 1988 en 2006 gestegen met 13.977 bezoldigde arbeidsplaatsen, waarvan 8.185 in het arrondissement Ieper, 1.933 in het arrondissement Diksmuide en 3.859 in het arrondissement Veurne.

In 1988 zorgde de Westhoek voor 14,4% van de bezoldigde arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen (zie figuur 9.2). Dit aandeel is licht gestegen tot 15,3% in 2006. Het aandeel van bezoldigde arbeidsplaatsen in de Westhoek ten opzichte van het volledige Vlaamse Gewest is gelijk gebleven op 2,9%.

Tabel 9.4 geeft een overzicht van de bezoldigde werkgelegenheid naar sector.

De bezoldigde werkgelegenheid in de primaire sector in de Westhoek is de laatste 20 jaar met 28,1% gestegen. Tussen 1988 en 2002 kende deze sector in de Westhoek een groei van 234 arbeidsplaatsen, van 655 naar 889 jobs. Tussen 2002 en 2006 daalde het aantal jobs opnieuw naar 839. In West-Vlaanderen in het algemeen kan eveneens een stijging van de bezoldigde werkgelegenheid in de primaire sector vastgesteld worden, maar deze is iets lager dan in de Westhoek. In het Vlaamse Gewest is de bezoldigde werkgelegenheid tussen 1988 en 2006 meer dan verdubbeld (+106,5%). Vanaf juli 1994 worden Gelegenheidsarbeiders in de tuinbouwsector onder bepaalde voorwaarden onderworpen aan een beperkte verzekeringsplicht en worden ze opgenomen in de statistieken van de sociale zekerheid. Aangezien de tuinbouwsector in West-Vlaanderen niet zo sterk aanwezig is, heeft deze verzekeringsplicht niet zozeer een effect op het West-Vlaamse cijfer, maar wel op het Vlaamse cijfer (sterke aanwezigheid van de tuinbouw in de provincie Limburg).

Tabel 9.3

Evolutie van de totale bezoldigde werkgelegenheid in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1988-2006 (cijfers op 30 juni van elk jaar)¹

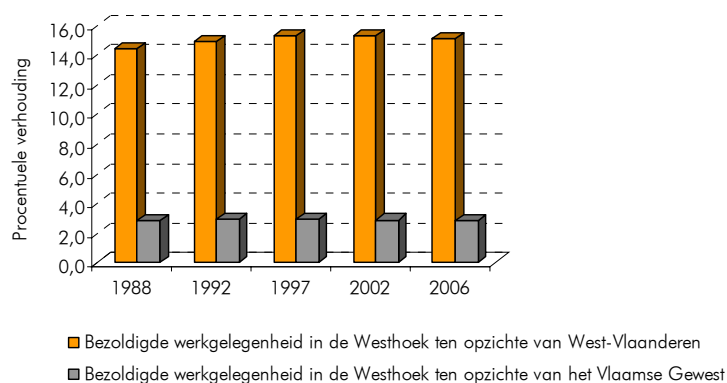
Gemeente	1988 (a)	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Diksmuide	3.427	3.914	3.850	4.229	4.297	
Houthulst	1.360	1.466	1.482	1.508	1.769	
Koekelare	835	1.013	999	1.108	1.210	
Kortemark	2.982	2.886	3.005	2.988	2.905	
Lo-Reninge	437	485	699	619	793	
Arrondissement Diksmuide	9.041	9.764	10.035	10.452	10.974	21,4
Heuvelland	1.191	1.225	1.478	1.414	1.530	
Ieper	12.445	14.118	14.974	15.962	17.761	
Langemark-Poelkapelle	1.154	1.330	1.501	1.958	2.041	
Mesen	60	64	58	67	74	
Poperinge	4.782	4.637	4.932	5.326	5.328	
Vleteren	341	402	387	422	406	
Wervik	2.852	3.147	3.246	3.056	2.907	
Zonnebeke	1.318	1.579	1.807	2.289	2.281	
Arrondissement Ieper	24.143	26.502	28.383	30.494	32.328	33,9
Alveringem	433	474	513	586	541	
De Panne	2.091	2.133	2.129	2.574	2.417	
Koksijde	3.819	4.154	4.158	4.366	4.867	
Nieuwpoort	2.655	2.881	3.081	3.264	3.561	
Veurne	4.742	5.340	5.643	5.952	6.213	
Arrondissement Veurne	13.740	14.982	15.524	16.742	17.599	28,1
Westhoek	46.924	51.248	53.942	57.688	60.901	29,8
West-Vlaanderen	326.069	344.877	353.031	377.977	396.860	21,7
Vlaamse Gewest	1.644.161	1.759.080	1.842.267	1.988.101	2.088.868	27,0

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

(a) Bijzonder Tijdelijk Kader, Derde Arbeidscircuit en stagiairs tewerkgesteld met een stagecontract door overheidsbedrijven die aan een saneringsplan zijn onderworpen.

Figuur 9.2

Aandeel van de Westhoek in de bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest (1988-2006)

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

¹ 2002: in Ieper en het arrondissement Ieper komt het totaal niet overeen met de som van de sectoren. Dit komt omdat de sector "slecht gedefinieerde activiteiten" (Nace-Bel 989) niet kon toegewezen worden aan één bepaalde sector. Voor West-Vlaanderen als geheel gaat het in 2002 om vijf inrichtingen met 107 tewerkgestelden.

1992: wijziging in de nomenclatuur (van Nace naar Nace-Bel).

Wat de bezoldigde werkgelegenheid in de secundaire sector betreft, wordt een onderscheid gemaakt tussen de industrie en de bouw. Wat de industrie betreft, is de bezoldigde werkgelegenheid in zowel de Westhoek (-1,6%), West-Vlaanderen (-14,7%) als in het Vlaamse Gewest (-18,4%) gedaald. Bekijken we de Westhoek meer in detail, dan kan enkel in het arrondissement Ieper een lichte stijging van de bezoldigde werkgelegenheid worden opgemerkt. In tegenstelling tot in de industrie, werden in de bouwsector de laatste 20 jaar wel meer jobs gecreëerd. De Westhoek kende een stijging van het aantal arbeidsplaatsen met 6,9%, van 4.096 naar 4.378. Enkel in het arrondissement Diksmuide daalde de bezoldigde werkgelegenheid lichtjes (-6,7%). Uit de tabel blijkt wel dat de stijging in de Westhoek veel beperkter is dan de stijging in West-Vlaanderen in het algemeen (+22,8%) en in het Vlaamse Gewest (+24,8%).

De tertiaire sector, bestaande uit handel en diensten, is de laatste 20 jaar sterk ontwikkeld. Zowel in de Westhoek, West-Vlaanderen als het Vlaamse Gewest is de bezoldigde werkgelegenheid met meer dan 40% gestegen. In de Westhoek werden procentueel gezien de meeste jobs bij gecreëerd in het arrondissement Diksmuide (+50,6%). Ieper en Veurne kenden tussen 1988 en 2006 respectievelijk een stijging van de bezoldigde werkgelegenheid van 49,6% en 39,8%.

Tabel 9.4

Evolutie van de totale bezoldigde werkgelegenheid naar sector, 1988-2006

	1988	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Primaire sector						
Arrondissement Diksmuide	140	183	163	201	247	76,4
Arrondissement Ieper	301	289	403	524	465	54,5
Arrondissement Veurne	214	235	149	164	127	-40,7
Westhoek	655	707	715	889	839	28,1
West-Vlaanderen	3.356	3.588	4.329	4.664	4.027	20,0
Vlaamse Gewest	10.330	11.720	26.048	25.316	21.328	106,5
Secundaire sector: industrie						
Arrondissement Diksmuide	2.743	2.541	2.359	2.111	2.143	-21,9
Arrondissement Ieper	7.873	8.381	8.144	8.487	8.652	9,9
Arrondissement Veurne	2.330	2.573	2.560	2.372	1.943	-16,6
Westhoek	12.946	13.495	13.063	12.970	12.738	-1,6
West-Vlaanderen	109.262	109.523	98.972	98.645	93.201	-14,7
Vlaamse Gewest	513.592	512.908	457.879	444.838	418.870	-18,4
Secundaire sector: bouw						
Arrondissement Diksmuide	1.203	1.201	1.177	1.069	1.122	-6,7
Arrondissement Ieper	2.092	2.267	2.150	2.158	2.263	8,2
Arrondissement Veurne	801	901	772	824	993	24,0
Westhoek	4.096	4.369	4.099	4.051	4.378	6,9
West-Vlaanderen	20.850	22.636	22.522	23.514	25.594	22,8
Vlaamse Gewest	98.665	114.568	112.803	118.116	123.164	24,8
Tertiaire sector: handel en diensten						
Arrondissement Diksmuide	4.955	5.839	6.336	7.071	7.462	50,6
Arrondissement Ieper	13.877	15.565	17.686	19.322	20.757	49,6
Arrondissement Veurne	10.395	11.273	12.043	13.382	14.530	39,8
Westhoek	29.227	32.677	36.065	39.775	42.749	46,3
West-Vlaanderen	192.601	209.130	227.208	251.047	274.038	42,3
Vlaamse Gewest	1.021.574	1.119.884	1.245.537	1.399.831	1.525.506	49,3

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Uit de programmadoelstellingen werd duidelijk dat vooral het vrouwelijke deel van de bevolking 20 jaar geleden een lage werkgelegenheid kende. Tabel 9.5 geeft de evolutie van de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid.

Tabel 9.5

Evolutie van de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid, 1988-2006 (cijfers op 30 juni van elk jaar)

Gemeente	1988 (a)	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Diksmuide	1.307	1.564	1.577	1.771	1.762	
Houthulst	612	671	743	845	947	
Koekelare	288	401	475	528	594	
Kortemark	1.153	1.153	1.176	1.245	1.298	
Lo-Reninge	136	198	293	291	413	
Arrondissement Diksmuide	3.496	3.987	4.264	4.680	5.014	43,4
Heuvelland	396	426	529	531	605	
Ieper	4.765	5.615	6.005	6.929	8.246	
Langemark-Poelkapelle	395	504	526	734	738	
Mesen	19	22	26	31	27	
Poperinge	2.360	2.190	2.319	2.578	2.602	
Vleteren	103	157	160	196	176	
Wervik	1.342	1.433	1.543	1.450	1.496	
Zonnebeke	432	584	684	868	874	
Arrondissement Ieper	9.812	10.931	11.792	13.317	14.764	50,5
Alveringem	138	171	194	246	234	
De Panne	976	1.000	1.025	1.235	1.299	
Koksijde	1.718	1.942	2.016	2.184	2.570	
Nieuwpoort	958	1.106	1.260	1.406	1.561	
Veurne	2.047	2.243	2.420	2.755	3.077	
Arrondissement Veurne	5.837	6.462	6.915	7.826	8.741	49,8
Westhoek	19.145	21.380	22.971	25.823	28.519	49,0
West-Vlaanderen	126.896	140.384	147.135	166.449	182.749	44,0
Vlaamse Gewest	616.749	693.074	752.241	859.954	943.765	53,0

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

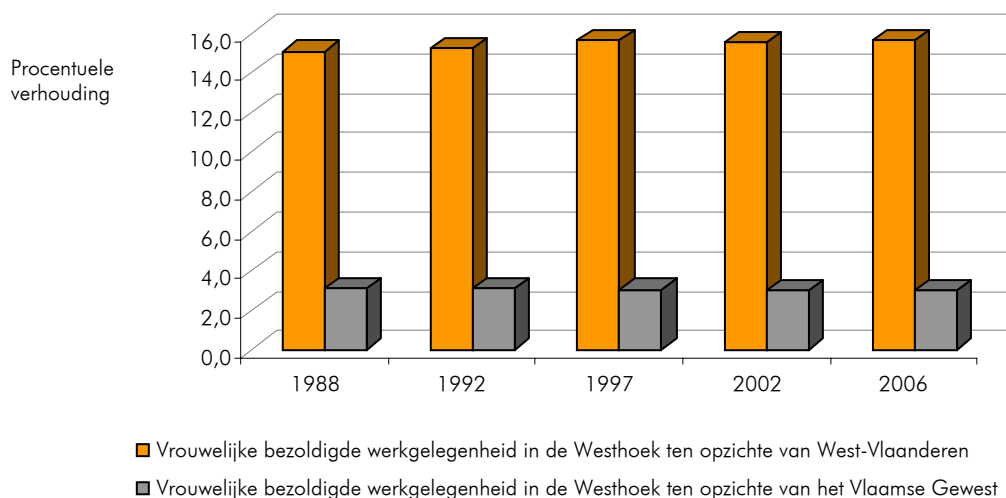
(a) Bijzonder Tijdelijk Kader, Derde Arbeidscircuit en stagiairs tewerkgesteld met een stagecontract door overheidsbedrijven die aan een saneringsplan zijn onderworpen.

De resultaten in de tabel tonen aan dat de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid de laatste 20 jaar sterk is toegenomen. In de drie Westhoekarrondissementen steeg deze werkgelegenheid met 43 tot zelfs 51%. Voor het arrondissement Diksmuide betekende dit een stijging van de vrouwelijke werkgelegenheid met 1.518 arbeidsplaatsen, voor het arrondissement Ieper met 4.952 arbeidsplaatsen en voor het arrondissement Veurne met 2.904 arbeidsplaatsen. Wel dient opgemerkt te worden dat dit een fenomeen was dat in heel Vlaanderen optrad. De stijging van de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid bedroeg in het totale Vlaamse Gewest zelfs 53%.

In 1988 zorgde de Westhoek voor 15,1% van de vrouwelijke bezoldigde arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen (zie figuur 9.3). Dit aandeel is licht gestegen tot 15,6% in 2006. Het aandeel van bezoldigde arbeidsplaatsen in de Westhoek ten opzichte van het volledige Vlaamse Gewest is iets gedaald (van 3,1% in 1988 tot 3,0% in 2006).

Figuur 9.3

Aandeel van de Westhoek in de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest (1988-2006)

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Besluit: de Westhoek kende tussen 1988 en 2006 een procentueel sterkere toename van de bezoldigde werkgelegenheid dan West-Vlaanderen. Van de 13.977 arbeidsplaatsen die er in deze periode in de Westhoek extra werden gecreëerd, werden er 9.374 ingenomen door vrouwen. De vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid in de Westhoek is de laatste 20 jaar dus sterk toegenomen, wat in verschillende programma's als doelstelling vooropstond.

Net als in de rest van (West-)Vlaanderen kende de Westhoek vooral een stijging van de bezoldigde tewerkstelling in de tertiaire sector. De industrie in de Westhoek is iets achteruitgegaan, maar veel minder dan in West-Vlaanderen of het Vlaamse Gewest. Bij de bouw is de groei in de Westhoek dan weer minder.

3.2.2. Zelfstandige werkgelegenheid¹

Zoals uit tabel 9.5 blijkt, is ook de zelfstandige werkgelegenheid gestegen.

De Westhoek kende tussen 1987 en 2006 wel een beperktere stijging van de zelfstandige werkgelegenheid (+18%) dan West-Vlaanderen in het algemeen (+21,7%) en dan het volledige Vlaamse Gewest (+40,3%). Enkel in het arrondissement Veurne (+35,5%) was de stijging groter dan in West-Vlaanderen in het algemeen.

¹ Indeling volgens beroepencodes (industrie exclusief en tertiaire sector inclusief vervoer, binnenschippers en sleepbootexploitanten). Onder de term 'zelfstandigen' worden de zelfstandigen en helpers gerekend, exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

2006, 2002, 1997 (cijfers op 31/12); 1992, 1987 (cijfers op 30/06).

Voor 1987: bestuurders van vennootschappen 301 tot en met 319 opgenomen onder industrie (terwijl de codes 317, 318 en 319 onder de tertiaire sector zijn opgenomen).

Tot en met 1992: hoofdberoep + helpers; vanaf 1997 (alle categorieën exclusief zelfstandigen in bijberoep).

Tabel 9.5
Zelfstandige werkgelegenheid, 1987-2006

Gemeente	1987	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1987-2006 (in %)
Diksmuide			1.701	1.642	1.846	
Houthulst			860	826	893	
Koekelare			748	735	857	
Kortemark			1.174	1.122	1.270	
Lo-Reninge			504	497	575	
Arrondissement Diksmuide	4.818	4.905	4.987	4.822	5.441	12,9
Heuvelland			987	933	1.073	
Ieper			2.875	2.693	2.967	
Langemark-Poelkapelle			789	794	879	
Mesen			44	56	72	
Poperinge			1.813	1.726	1.977	
Vleteren			459	411	488	
Wervik			1.175	1.128	1.270	
Zonnebeke			1.176	1.146	1.310	
Arrondissement Ieper	8.990	9.146	9.318	8.887	10.036	11,6
Alveringem			683	657	763	
De Panne			882	791	885	
Koksijde			1.784	1.881	2.293	
Nieuwpoort			930	894	1.084	
Veurne			1.036	1.031	1.214	
Arrondissement Veurne	4.603	4.855	5.315	5.254	6.239	35,5
Westhoek	18.411	18.906	19.620	18.963	21.716	18,0
West-Vlaanderen	84.994	89.194	94.859	93.380	103.465	21,7
Vlaamse Gewest	314.432	372.522	401.740	398.223	441.057	40,3

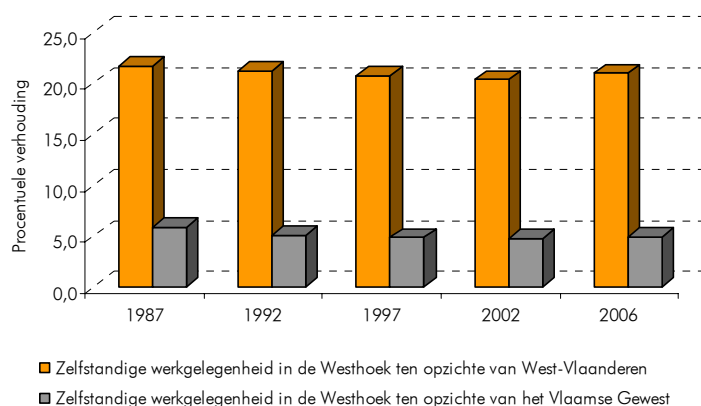
BRON: RSVZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

In absolute cijfers is de zelfstandige werkgelegenheid in de Westhoek tussen 1987 en 2006 gestegen met 3.305 zelfstandige arbeidsplaatsen, waarvan 1.046 in het arrondissement Ieper, 623 in het arrondissement Diksmuide en 1.636 in het arrondissement Veurne.

In 1987 zorgde de Westhoek voor 21,7% van de zelfstandige werkgelegenheid in West-Vlaanderen (zie figuur 9.4). Dit aandeel is licht gedaald tot 21% in 2006. Het aandeel van zelfstandige arbeidsplaatsen in de Westhoek ten opzichte van het volledige Vlaamse Gewest is zo goed als gelijk gebleven (van 2,9% in 1988 tot 2,8% in 2006).

Figuur 9.4

Aandeel van de Westhoek in de zelfstandige werkgelegenheid in West-Vlaanderen en in het Vlaamse Gewest (1987-2006)

BRON: RSVZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Tabel 9.6 geeft een overzicht van de zelfstandige werkgelegenheid naar sector.

Tabel 9.6

Evolutie van de totale zelfstandige werkgelegenheid naar sector, 1987-2006

	1987	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1987-2006 (in %)
Primaire sector						
Arrondissement Diksmuide	2.002	1.900	1.820	1.675	1.894	-5,4
Arrondissement Ieper	3.329	3.193	3.003	2.692	3.056	-8,2
Arrondissement Veurne	1.072	977	913	844	918	-14,4
Westhoek	6.403	6.070	5.736	5.211	5.868	-8,4
West-Vlaanderen	18.539	17.657	16.852	15.370	17.028	-8,2
Vlaamse Gewest	54.893	58.899	-	46.394	50.437	-8,1
Secundaire sector: industrie						
Arrondissement Diksmuide	519	547	-	701	912	75,7
Arrondissement Ieper	1.110	1.102	-	1.296	1.639	47,7
Arrondissement Veurne	589	614	-	912	1.188	101,7
Westhoek	2.218	2.263	-	2.909	3.739	68,6
West-Vlaanderen	13.497	13.722	-	15.645	18.919	40,2
Vlaamse Gewest	49.623	57.063	-	55.402	64.200	29,4
Secundaire sector: bouw						
Arrondissement Diksmuide	238	277	-	227	237	-0,4
Arrondissement Ieper	465	506	-	440	481	3,4
Arrondissement Veurne	227	231	-	178	194	-14,5
Westhoek	930	1.014	-	845	912	-1,9
West-Vlaanderen	5.077	5.478	-	4.902	5.196	2,3
Vlaamse Gewest	18.825	22.475	-	22.184	23.971	27,3
Tertiaire sector: handel en diensten						
Arrondissement Diksmuide	1.919	2.181	-	2.187	2.374	23,7
Arrondissement Ieper	3.833	4.345	-	4.420	4.832	26,1
Arrondissement Veurne	2.578	3.033	-	3.303	3.922	52,1
Westhoek	8.330	9.559	-	9.910	11.128	33,6
West-Vlaanderen	45.212	52.337	-	56.781	61.735	36,5
Vlaamse Gewest	181.385	234.085	-	272.826	300.870	65,9

BRON: RSVZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

De zelfstandige werkgelegenheid in de primaire sector in de Westhoek is de laatste 20 jaar licht gedaald (-8,4%). In 2002 telde de Westhoek 1.192 zelfstandigen minder dan in 1987. In 2006 steeg het aantal zelfstandigen opnieuw met 657 personen. Hetzelfde fenomeen wordt vastgesteld in West-Vlaanderen in het algemeen en in het Vlaamse Gewest.

Wat de zelfstandige werkgelegenheid in de secundaire sector betreft, wordt opnieuw een onderscheid gemaakt tussen de industrie en de bouw. De zelfstandige werkgelegenheid in de industrie is tussen 1987 en 2006 in zowel de Westhoek (+68,6%), West-Vlaanderen (+40,2%) als het Vlaamse Gewest (+29,4%) gestegen. Wanneer we de Westhoek meer in detail bekijken, merken we op dat de zelfstandige werkgelegenheid in de industrie in het arrondissement Veurne tussen 1987 en 2006 is verdubbeld (+101,7%), van 589 naar 1.188 zelfstandigen. Ook de arrondissementen Diksmuide (75,7%) en Ieper (47,7%) kenden in deze periode een sterke stijging van het aantal zelfstandigen. Het aantal zelfstandigen in de bouwsector is tussen 1987 en 2006 licht gedaald in de Westhoek (-1,9% of -18 zelfstandigen). Enkel in het arrondissement Ieper zijn er enkele zelfstandigen in de bouw bijgekomen (+3,4%), de arrondissementen Diksmuide en Veurne kenden een daling (respectievelijk -0,4% en -14,5%). In tegenstelling tot de Westhoek is het aantal zelfstandigen in de bouwsector in West-Vlaanderen wel licht toegenomen (+2,3% of +119 zelfstandigen). In het Vlaamse Gewest is het aantal zelfstandigen zelfs met 27,3% gestegen, van 18.825 naar 23.971 zelfstandigen.

Net zoals bij de bezoldigde werkgelegenheid, is ook de zelfstandige werkgelegenheid in de tertiaire sector, bestaande uit handel en diensten, de laatste 20 jaar sterk ontwikkeld. Zowel in de Westhoek, West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest is de bezoldigde werkgelegenheid met meer dan een derde gestegen. Het Vlaamse Gewest kende zelfs een stijging met meer dan 65%. In de Westhoek kwamen procentueel gezien de meeste zelfstandigen in de tertiaire sector bij in het arrondissement Veurne (+52,1% of +1.344 zelfstandigen). Diksmuide en Ieper kenden tussen 1987 en 2006 respectievelijk een stijging van de zelfstandige werkgelegenheid van 23,7% en 26,1%.

Cijfers over de vrouwelijke zelfstandige werkgelegenheid zijn niet tot op arrondissementeel niveau bijgehouden, waardoor een analyse naar geslacht niet mogelijk is op het niveau van de Westhoekarrondissementen.

Besluit: de zelfstandige werkgelegenheid kende de laatste 20 jaar een toename in de Westhoek, maar deze stijging was iets beperkter dan in West-Vlaanderen. Zowel de tertiaire sector als de industrie kenden een grote expansie, zowel in de Westhoek als in (West-)Vlaanderen.

3.2.3. Aantal bedrijven

Tabel 9.7 toont aan dat het aantal bedrijven met bezoldigd personeel tussen 1988 en 2006 in alle Westhoekarrondissementen is toegenomen met 18,1%. Ook West-Vlaanderen in het algemeen (+18%) en het Vlaamse Gewest (+22,3%) kenden een stijging van het aantal bedrijven.

Het aantal bedrijven in de Westhoek is in de periode 1988-2006 toegenomen met 18,1% of in totaal met 934 bedrijven. Het arrondissement Veurne kende procentueel gezien de kleinste toename (+11%). Dit stemt overeen met 205 extra bedrijven tussen 1988 en 2006. In de arrondissementen Diksmuide en Ieper bedroeg de stijging respectievelijk 21,7% en 22,2% (ofwel 231 en 498 extra bedrijven). Deze stijging is hoger dan in West-Vlaanderen in het algemeen (+18%).

Wanneer we het aantal bedrijven per sector onder de loep nemen (tabel 9.8), kan geconcludeerd worden dat de meeste bedrijven de voorbije 20 jaar zijn bijgekomen binnen de primaire sector en de tertiaire sector (handel en diensten).

Wat de primaire sector betreft, is het aantal bedrijven in de Westhoek tussen 1988 en 2006 gestegen met 56 (+22,2%). Vooral in het arrondissement Ieper zijn heel wat bedrijven bijgekomen (+61 bedrijven of +54,0%). Ook het arrondissement Diksmuide telde in 2006 meer bedrijven in de primaire sector dan in 1988 (+22 bedrijven of +31,9%). In het arrondissement Veurne is het aantal bedrijven in de primaire sector de laatste 20 jaar afgenomen (-27 bedrijven of -38,6%).

Tabel 9.7
Evolutie van het aantal bedrijven, 1988-2006

Gemeente	1988	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Diksmuide	412	428	456	506	497	
Houthulst	155	159	169	167	170	
Koekelare	139	169	179	194	198	
Kortemark	277	327	334	337	325	
Lo-Reninge	81	88	97	90	105	
Arrondissement Diksmuide	1.064	1.171	1.235	1.294	1.295	21,7
Heuvelland	165	175	192	201	229	
Ieper	878	933	1.018	1.092	1.126	
Langemark-Poelkapelle	116	142	139	163	157	
Mesen	20	20	21	18	22	
Poperinge	464	461	536	550	544	
Vleteren	83	86	81	94	87	
Wervik	328	350	353	343	330	
Zonnebeke	191	212	252	262	248	
Arrondissement Ieper	2.245	2.379	2.592	2.723	2.743	22,2
Alveringem	101	102	106	125	118	
De Panne	399	406	413	433	400	
Koksijde	562	620	635	648	640	
Nieuwpoort	390	402	415	412	424	
Veurne	406	452	467	499	481	
Arrondissement Veurne	1.858	1.982	2.036	2.117	2.063	11,0
Westhoek	5.167	5.532	5.863	6.134	6.101	18,1
West-Vlaanderen	29.070	30.943	32.698	33.765	34.311	18,0
Vlaamse Gewest	126.297	136.400	145.969	152.078	154.507	22,3

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Tabel 9.8
Evolutie van het aantal bedrijven naar sector, 1988-2006

	1988	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Primaire sector						
Arrondissement Diksmuide	69	66	69	76	91	31,9
Arrondissement Ieper	113	98	148	177	174	54,0
Arrondissement Veurne	70	63	55	62	43	-38,6
Westhoek	252	227	272	315	308	22,2
West-Vlaanderen	979	983	1.226	1.316	1.330	35,9
Vlaamse Gewest	3.133	3.270	4.954	5.022	4.909	56,7
Secundaire sector: industrie						
Arrondissement Diksmuide	157	179	167	166	159	1,3
Arrondissement Ieper	281	316	325	322	299	6,4
Arrondissement Veurne	158	164	157	159	141	-10,8
Westhoek	596	659	649	647	599	+0,5
West-Vlaanderen	4.322	4.508	4.359	4.116	3.813	-11,8
Vlaamse Gewest	16.942	17.626	16.762	14.358	14.242	-15,9
Secundaire sector: bouw						
Arrondissement Diksmuide	179	191	201	196	196	9,5
Arrondissement Ieper	279	306	306	309	314	12,5
Arrondissement Veurne	159	170	152	139	132	-17,0
Westhoek	617	667	659	644	642	4,1
West-Vlaanderen	3.395	3.677	3.753	3.814	3.659	7,8
Vlaamse Gewest	14.825	16.355	16.554	15.612	15.882	7,1
Tertiaire sector: handel en diensten						
Arrondissement Diksmuide	659	735	798	856	849	28,8
Arrondissement Ieper	1.572	1.659	1.813	1.914	1.955	24,4
Arrondissement Veurne	1.471	1.585	1.672	1.757	1.739	18,2
Westhoek	3.702	3.979	4.283	4.527	4.543	22,7
West-Vlaanderen	20.374	21.775	23.360	24.514	25.509	25,2
Vlaamse Gewest	91.397	99.149	107.699	117.086	119.474	30,7

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

In 1988 telde de Westhoek 3.702 bedrijven binnen de tertiaire sector. In 2006 waren dat er 4.543. Procentueel gezien betekent dit een toename met 22,7%. De stijging van het aantal bedrijven binnen de tertiaire sector in West-Vlaanderen in het algemeen en in het Vlaamse Gewest was iets groter, respectievelijk 25,2% en 30,7%. Binnen de Westhoek kende het arrondissement Diksmuide de grootste procentuele stijging van het aantal bedrijven (+28,8%). In vergelijking met 1988 telde dit arrondissement in 2006 190 bedrijven meer. De arrondissementen Ieper en Veurne kenden een stijging van het aantal bedrijven van respectievelijk 24,4% en 18,2%, oftewel 383 en 268 extra bedrijven.

Binnen de secundaire sector wordt opnieuw een onderscheid gemaakt tussen de industrie en de bouw. Het aantal bedrijven actief in de industrie is tussen 1988 en 2006 in zowel West-Vlaanderen in het algemeen als in het Vlaamse Gewest gedaald. In de Westhoek is het aantal bedrijven ongeveer gelijk gebleven (+0,5%). Binnen de verschillende Westhoekarrondissementen is het aantal bedrijven tussen 1988 en 2006 toegenomen in Diksmuide (+2 bedrijven of +1,3%) en Ieper (+18 bedrijven of +6,4%). In het arrondissement Veurne is het aantal bedrijven daarentegen gedaald met 17, ofwel met 10,8%. Het aantal bedrijven actief binnen de bouwsector is toegenomen in zowel de Westhoek (+25 bedrijven of +4,1%), West-Vlaanderen in het algemeen (+264 bedrijven of +7,8%) en in het Vlaamse Gewest (+1.057 bedrijven of +7,1%). Net als bij het aantal bedrijven binnen de industrie, kan opnieuw een stijging van het aantal bedrijven opgemerkt worden binnen de arrondissementen Diksmuide (+17 bedrijven of +9,5%) en Ieper (+35 bedrijven of +12,5%). In het arrondissement Veurne is het aantal bouwbedrijven tussen 1988 en 2006 gedaald (-27 bedrijven of -17%).

Besluit: het aantal bedrijven in de Westhoek is tussen 1988 en 2006 in iets sterkere mate toegenomen dan in West-Vlaanderen. Deze uitbreiding vond vooral plaats in de primaire en de tertiaire sector.

3.2.4. Werkgelegenheidsgraad

De werkgelegenheidsgraad wordt bepaald als de verhouding van het totale aantal jobs in een bepaald gebied, gedeeld door het aantal inwoners op arbeidsleeftijd (18-64 jaar) in dat gebied. Omwille van de consequentie en de beschikbaarheid van de gegevens wordt in tabel 9.9 rekening gehouden met inwoners tussen de 20 en 64 jaar.

Cijfers voor 1987 of 1988 zijn niet beschikbaar, net als gemeentelijke cijfers voor het jaar 1992.

Tabel 9.9
Werkgelegenheidsgraad, 1992-2006 (in %)

Gemeente	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1992-2006
Diksmuide		63,0	65,8	68,7	
Houthulst		46,6	46,5	50,6	
Koekelare		36,8	38,6	42,4	
Kortemark		58,5	57,7	58,4	
Lo-Reninge		72,1	65,0	76,6	
Arrondissement Diksmuide	52,9	54,8	55,4	58,6	10,8
Heuvelland		51,8	49,6	54,4	
Ieper		88,1	92,2	98,3	
Langemark-Poelkapelle		52,8	63,9	63,3	
Mesen		17,9	22,6	26,0	
Poperinge		61,1	63,7	65,0	
Vleteren		41,6	41,5	43,1	
Wervik		43,0	40,9	40,7	
Zonnebeke		45,5	51,8	51,5	
Arrondissement Ieper	59,2	63,0	65,9	68,4	15,7
Alveringem		46,2	47,0	46,7	
De Panne		52,6	61,0	55,5	
Koksijde		52,6	53,3	56,5	
Nieuwpoort		68,9	69,6	73,0	
Veurne		102,0	104,4	107,1	
Arrondissement Veurne	62,8	65,2	67,6	68,7	9,4
Westhoek	58,7	61,7	64,0	66,3	12,9
West-Vlaanderen	65,1	67,3	70,8	74,2	13,9
Vlaamse Gewest	60,1	51,6	66,3	68,8	14,4

BRON: RSZ, RSVZ, ECODATA en Rijksregister, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

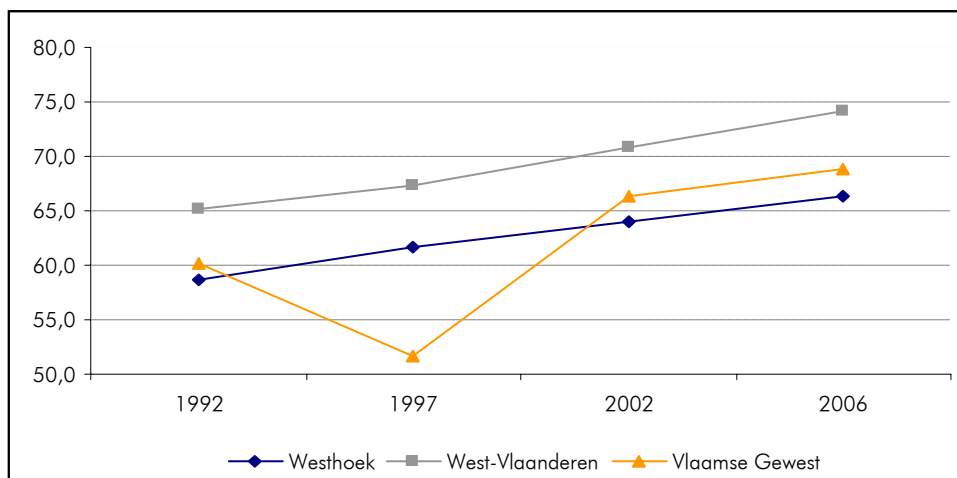
Zoals tabel 9.9 en figuur 9.5 aantonen, lag de werkgelegenheidsgraad in 2006 in de Westhoek (66,3%) iets lager dan de werkgelegenheidsgraad in West-Vlaanderen (74,2%) en het Vlaamse Gewest (68,8%). Dit is vooral te wijten aan de lage werkgelegenheidsgraad in het arrondissement Diksmuide (58,6%). In 1992 was deze situatie gelijklopend.

Tussen 1992 en 2006 is de werkgelegenheidsgraad in zowel de Westhoek, West-Vlaanderen in het algemeen als in het Vlaamse Gewest gestegen. Ook in de drie Westhoekarrondissementen afzonderlijk kan voor dezelfde periode een stijging van de werkgelegenheidsgraad waargenomen worden. De procentuele stijging in de Westhoek (+12,9%) als geheel was wel iets geringer dan in West-Vlaanderen (+13,9%) en het Vlaamse Gewest (+14,4%).

Figuur 9.5 geeft de werkgelegenheidsgraad in de Westhoek weer, ten opzichte van de werkgelegenheidsgraad in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Hieruit blijkt dat de relatieve positie van de Westhoek wat de werkgelegenheidsgraad betreft, licht is achteruitgegaan in vergelijking met West-Vlaanderen in het algemeen en het Vlaamse Gewest.

Figuur 9.5

Werkgelegenheidsgraad in de Westhoek ten opzichte van West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1992-2006 (in %)

BRON: RSZ, RSVZ, ECODATA en Rijksregister, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Wanneer we meer in detail kijken naar de vrouwelijke werkgelegenheidsgraad, dan zien we in tabel 9.10 dat deze ongeveer dezelfde trend volgt. Opnieuw is tussen 1992 en 2006 zowel in de Westhoek, West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest een stijging van de werkgelegenheidsgraad op te merken. In 2006 lag de werkgelegenheidsgraad in de Westhoek (60,1%) iets lager dan de werkgelegenheidsgraad in West-Vlaanderen (67%) en het Vlaamse Gewest (60,7%), met de laagste werkgelegenheidsgraad in het arrondissement Diksmuide (52,5%).

Tabel 9.10

Vrouwelijke werkgelegenheidsgraad, 1992-2006 (in %)

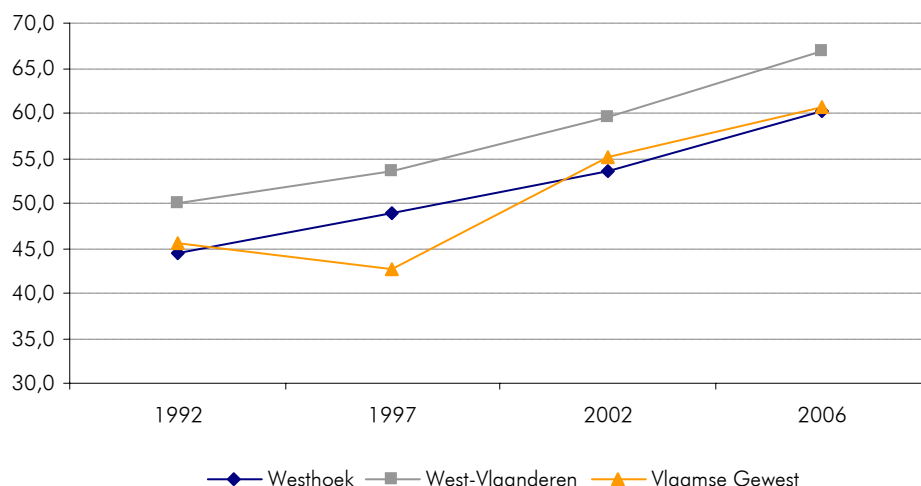
Gemeente	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1992-2006
Diksmuide		47,6	51,3	57,4	
Houthulst		39,9	44,4	51,0	
Koekelare		29,4	32,0	39,2	
Kortemark		41,9	45,0	51,4	
Lo-Reninge		52,8	51,2	73,5	
Arrondissement Diksmuide	37,7	41,9	45,1	52,5	39,4
Heuvelland		34,8	35,6	45,6	
Ieper		68,4	78,2	89,3	
Langemark-Poelkapelle		35,1	46,4	47,1	
Mesen		14,3	18,8	19,3	
Poperinge		53,2	57,9	62,0	
Vleteren		30,0	32,3	35,3	
Wervik		37,9	35,9	39,6	
Zonnebeke		32,6	38,0	40,6	
Arrondissement Ieper	45,0	49,7	55,1	61,4	36,5
Alveringem		28,4	33,6	40,7	
De Panne		46,3	54,0	55,1	
Koksijde		44,8	46,7	53,4	
Nieuwpoort		53,6	57,4	63,0	
Veurne		83,6	91,9	101,4	
Arrondissement Veurne	49,4	53,3	58,1	64,1	29,7
Westhoek	44,5	48,9	53,7	60,1	35,2
West-Vlaanderen	50,1	53,5	59,6	67,0	33,8
Vlaamse Gewest	45,5	42,7	55,2	60,7	33,3

BRON: RSZ, RSVZ, ECODATA en Rijksregister, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Figuur 9.6 toont aan dat de relatieve positie van de Westhoek wat de vrouwelijke werkgelegenheidsgraad betreft, ongeveer gelijk is gebleven in vergelijking met West-Vlaanderen in het algemeen en het Vlaamse Gewest.

Figuur 9.6

Vrouwelijke werkgelegenheidsgraad in de Westhoek ten opzichte van West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1992-2006 (in %)

BRON: RSZ, RSVZ, ECODATA en Rijksregister, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Besluit: de werkgelegenheidsgraad in de Westhoek is sinds 1992 met bijna 13% gestegen. Ze ligt wel nog iets lager dan de werkgelegenheidsgraad in West-Vlaanderen en Vlaanderen, die tussen 1992 en 2006 een vergelijkbare stijging van de werkgelegenheidsgraad kenden.

Wat de vrouwelijke werkgelegenheidsgraad in de Westhoek betreft, zien we een nog sterkere stijging, met maar liefst 35%. West-Vlaanderen kende ongeveer dezelfde evolutie, maar heeft al sinds 1992 een vrouwelijke werkgelegenheidsgraad die iets lager ligt dan in de Westhoek. In het Vlaamse Gewest ligt de vrouwelijke werkgelegenheidsgraad ongeveer op hetzelfde niveau als in de Westhoek.

3.2.5. Werkloosheidsgraad

De werkloosheidsgraad wordt bepaald als het aantal niet-werkende werkzoekenden op de totale beroepsbevolking in een bepaald gebied. Opnieuw omwille van de consequentie en de beschikbaarheid van de gegevens, wordt voor de beroepsbevolking rekening gehouden met personen tussen 20 en 64 jaar.

Tabel 9.11 geeft weer hoe de werkloosheidsgraad in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest evolueerde over de periode 1992-2006. Voor het jaar 1988 zijn enkel gegevens over de mannelijke werkloosheidsgraad beschikbaar. Uit de tabel leiden we af dat de totale werkloosheidsgraad in het algemeen is gedaald. Enkel in het arrondissement Veurne is die op hetzelfde niveau gebleven (na een stijging in 1997 en een daling rond 2002).

Tabel 9.11
Werkloosheidsgraad, 1992-2006 (in %)

Gemeente	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1992-2006
Diksmuide	5,1	6,0	5,7	4,5	
Houthulst	6,8	7,8	6,8	5,5	
Koekelare	6,1	6,6	5,9	4,9	
Kortemark	4,7	5,8	5,6	4,5	
Lo-Reninge	2,7	3,3	4,4	3,4	
Arrondissement Diksmuide	5,3	6,2	5,8	4,7	-12,2
Heuvelland	5,9	6,9	5,8	5,1	
Ieper	6,7	7,7	7,0	6,3	
Langemark-Poelkapelle	5,8	6,4	6,0	4,9	
Mesen	9,5	11,6	8,8	8,3	
Poperinge	6,6	7,1	6,7	5,5	
Vleteren	5,0	5,9	5,5	4,4	
Wervik	8,0	9,5	8,1	7,3	
Zonnebeke	5,6	5,8	4,8	4,5	
Arrondissement Ieper	6,6	7,5	6,7	5,9	-11,6
Alveringem	4,5	5,0	5,5	4,3	
De Panne	10,1	11,0	10,9	8,8	
Koksijde	6,0	7,0	7,1	6,6	
Nieuwpoort	7,0	8,4	7,4	7,3	
Veurne	4,8	5,3	5,6	4,8	
Arrondissement Veurne	6,5	7,5	7,4	6,5	-0,1
Westhoek	6,3	7,2	6,7	5,8	-8,4
West-Vlaanderen	6,0	7,4	6,7	5,8	-4,6
Vlaamse Gewest	7,2	8,5	7,6	6,6	-9,0

BRON: RVA, VDAB en ECODATA, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

De globale daling van de werkloosheidsgraad in de Westhoek (-8,4%) was groter dan in West-Vlaanderen als geheel (-4,6%) en iets geringer dan in het Vlaamse Gewest (-9%).

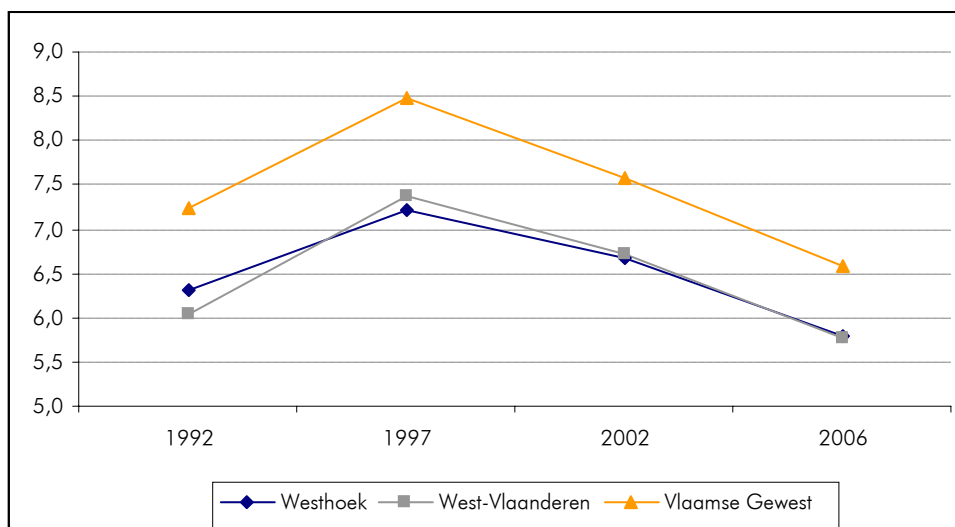
Wanneer we de werkloosheidsgraad in 2006 onder de loep nemen, dan kan opgemerkt worden dat deze in alle Westhoekarrondissementen en dus ook in de Westhoek in het algemeen lager was dan het gemiddelde in het Vlaamse Gewest, en op hetzelfde niveau lag als West-Vlaanderen als geheel. Het arrondissement Diksmuide kende de laagste werkloosheidsgraad (4,7%), het arrondissement Veurne de hoogste (6,5%).

De situatie in 1992 was bijna dezelfde: de werkloosheidsgraad in de Westhoek was lager dan gemiddeld in Vlaanderen, maar in 1992 wel iets hoger dan in West-Vlaanderen.

Wanneer we de werkloosheidsgraad in de Westhoek vergelijken met de werkloosheidsgraad in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, dan kan uit figuur 9.7 besloten worden dat de werkloosheidsgraad in de Westhoek systematisch onder deze van het Vlaamse Gewest blijft, en dat ze op een gelijke manier zijn geëvolueerd. De werkloosheidsgraden in de Westhoek en in West-Vlaanderen in het algemeen kennen ongeveer hetzelfde verloop.

Figuur 9.7

Werkloosheidsgraad in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1992-2006 (in %)

BRON: RVA, VDAB en ECODATA, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Wanneer we meer in detail kijken naar de werkloosheidsgraad van de vrouwelijke bevolking (zie tabel 9.12 en figuur 9.8), dan kunnen we besluiten dat de vrouwelijke werkloosheid in 2006 in de Westhoek zich ongeveer op hetzelfde niveau bevindt als in West-Vlaanderen als geheel. Ze ligt wel lager dan in het Vlaamse Gewest. In 1992 hadden we ongeveer dezelfde situatie.

Wel kunnen we opmerken dat de vrouwelijke werkloosheidsgraad procentueel minder sterk is gedaald in de Westhoek (lichte daling van 0,4%), dan in Vlaanderen (-14,0%) en West-Vlaanderen (-3,0%). In de arrondissementen Diksmuide (+1,4%) en zeker Veurne (+6,7%) werd er zelfs een stijging van de vrouwelijke werkloosheid vastgesteld ten opzichte van 1992. Het arrondissement Ieper kende een daling met 4,2%.

Besluit: de werkloosheidsgraad in de Westhoek is tussen 1992 en 2006 gedaald met 8,4%, waardoor ze op hetzelfde niveau als dat in West-Vlaanderen komt. De werkloosheidsgraad in het Vlaamse Gewest ligt iets hoger. Ook in 1992 was dit al zo.

De vrouwelijke werkloosheidsgraad in de Westhoek stond in 1992 en 2006 op hetzelfde niveau. Daar waar de werkloosheidsgraden van de Westhoek en West-Vlaanderen in 1992 nog gelijk waren, ligt deze van de Westhoek in 2006 iets hoger. Het Vlaamse Gewest wordt geconfronteerd met een hogere vrouwelijke werkloosheidsgraad dan in West-Vlaanderen en de Westhoek.

Tabel 9.12

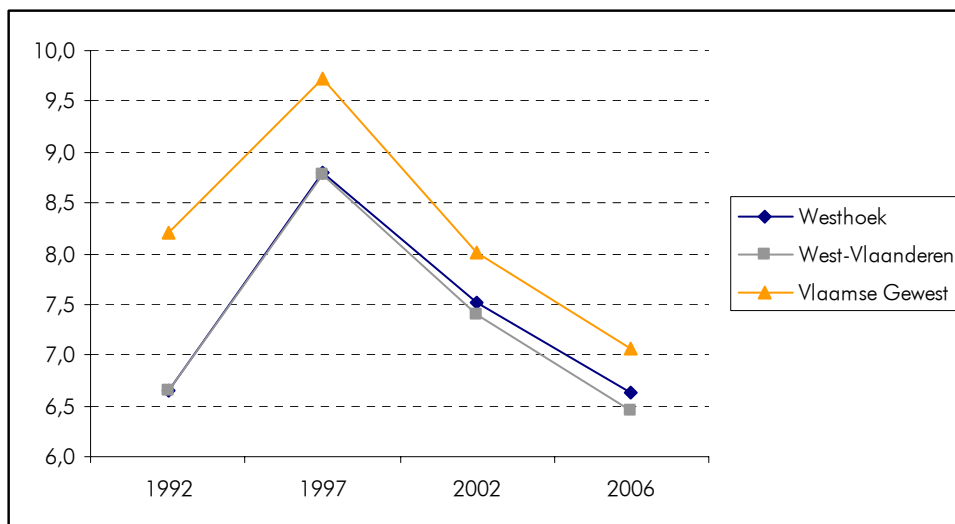
Vrouwelijke werkloosheidsgraad, 1992-2006 (in %)

Gemeente	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1992-2006
Diksmuide	4,7	6,6	6,0	4,9	
Houthulst	6,9	9,3	7,6	6,1	
Koekelare	5,9	7,9	7,0	6,3	
Kortemark	5,2	7,5	7,0	5,4	
Lo-Reninge	2,7	4,1	4,8	3,4	
Arrondissement Diksmuide	5,3	7,4	6,7	5,4	1,4
Heuvelland	7,2	8,7	6,4	6,2	
Ieper	7,8	10,3	8,1	7,3	
Langemark-Poelkapelle	6,2	8,8	7,3	5,8	
Mesen	11,0	16,1	11,9	10,2	
Poperinge	7,0	8,7	7,4	6,7	
Vleteren	4,6	6,7	5,9	5,1	
Wervik	8,8	11,7	9,5	9,0	
Zonnebeke	6,5	8,5	6,2	6,3	
Arrondissement Ieper	7,4	9,7	7,8	7,1	-4,2
Alveringem	3,3	5,3	5,5	4,5	
De Panne	9,6	11,7	10,7	8,8	
Koksijde	6,6	7,8	7,7	6,7	
Nieuwpoort	6,5	9,3	7,8	7,5	
Veurne	4,0	6,3	6,0	5,3	
Arrondissement Veurne	6,3	8,3	7,7	6,7	6,7
Westhoek	6,7	8,8	7,5	6,6	-0,4
West-Vlaanderen	6,7	8,8	7,4	6,5	-3,0
Vlaamse Gewest	8,2	9,7	8,0	7,1	-14,0

BRON: RVA, VDAB en ECODATA, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Figuur 9.8

Vrouwelijke werkloosheidsgraad in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1992-2006 (in %)

BRON: RVA, VDAB en ECODATA, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

3.3. Industrialiserings- en tertiairiseringsgraad

3.3.1. Industrialiseringsgraad

De industrialiseringsgraad wordt gedefinieerd als het aantal jobs in de industrie op het totale aantal jobs. Enkel de bezoldigde werkgelegenheid wordt in tabel 9.13 in rekening genomen.

Tussen 1988 en 2006 is de industrialiseringsgraad van alle Westhoekarrondissementen afgenomen. Ook West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest kenden de laatste 20 jaar een daling van de industrialiseringsgraad. Deze daling was globaal gezien zelfs groter dan in de Westhoek. Dit blijkt ook uit figuur 9.9. In 1988 kende de Westhoek met 27,6% nog de laagste industrialiseringsgraad. In West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest bedroegen de industrialiseringsgraden destijds respectievelijk 33,5% en 31,2%. In 2002 en 2006 lag de industrialiseringsgraad van Vlaanderen lager dan deze in de Westhoek. Net als in 1988 heeft West-Vlaanderen in 2006 nog steeds een hogere industrialiseringsgraad dan de Westhoek (23,4% ten opzichte van 21,6%). We zien wel dat de industrialiseringsgraad in de Westhoek de laatste 20 jaar opmerkelijk minder is gedaald in vergelijking met in de rest van (West-)Vlaanderen (-21,7%).

Binnen de Westhoek had het arrondissement Veurne in 2006 de laagste industrialiseringsgraad (11,1%). Het arrondissement Ieper had met 28% de hoogste industrialiseringsgraad. De industrialiseringsgraad van het arrondissement Diksmuide bedroeg 19,6%. Ook in 1988 had het arrondissement Veurne de laagste industrialiseringsgraad, gevolgd door Ieper en Diksmuide. Opmerkelijk is wel dat het arrondissement Ieper de voorbije 20 jaar veruit de kleinste daling (-14,2%) van de industrialiseringsgraad heeft gekend van alle Westhoekarrondissementen. De arrondissementen Diksmuide en Veurne kenden allebei een daling van ongeveer 35%.

De industrialiseringsgraad van de Westhoek zonder de drie kustgemeenten De Panne, Koksijde en Nieuwpoort ligt iets hoger dan wanneer ze er wel bijgerekend worden (namelijk op 25,2% in 2006). De industrialiseringsgraad is dan zelfs hoger dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. In 1988 en 1992 lag de industrialiseringsgraad van West-Vlaanderen nog hoger.

In vergelijking met in 1988, is de industrialiseringsgraad van de Westhoek exclusief kustgemeenten met 21,8% gedaald (idem als wanneer de kustgemeenten wel worden meegerekend).

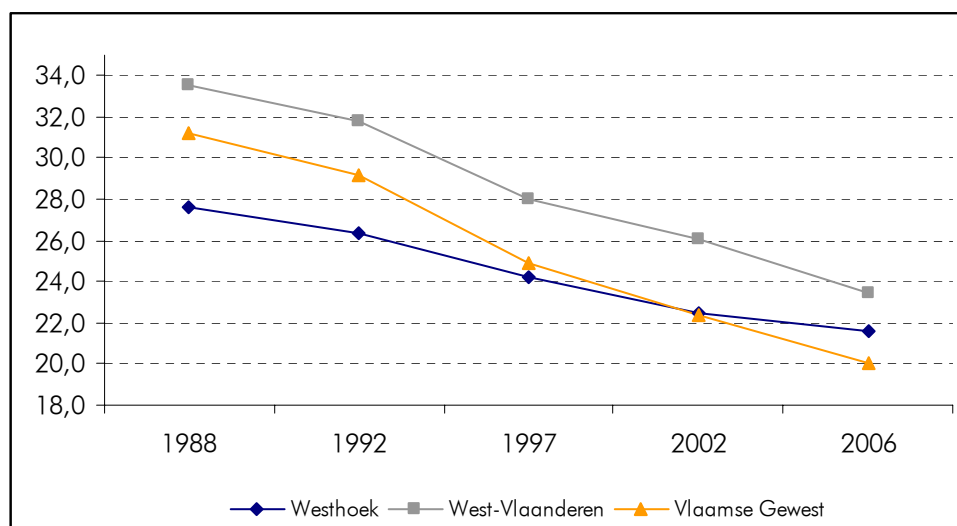
Tabel 9.13
Industrialiseringsgraad, 1988-2006

Gemeente	1988 (a)	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Diksmuide	29,9	26,0	22,2	13,9	15,2	
Houthulst	13,9	13,4	15,9	19,6	18,7	
Koekelare	7,7	6,3	9,9	8,8	8,1	
Kortemark	43,5	37,9	33,6	30,7	28,2	
Lo-Reninge	38,7	34,8	22,9	34,2	33,1	
Arrondissement Diksmuide	30,3	26,0	23,5	20,2	19,6	-35,3
Heuvelland	22,9	26,0	19,1	26,7	30,9	
Ieper	32,8	31,3	26,0	24,5	23,5	
Langemark-Poelkapelle	42,0	44,7	46,9	44,6	54,7	
Mesen	0,0	0,0	1,7	1,5	2,6	
Poperinge	28,9	23,4	24,1	25,7	26,2	
Vleteren	12,0	16,9	14,5	10,7	9,8	
Wervik	40,8	41,8	41,8	32,0	30,5	
Zonnebeke	33,4	36,7	36,2	40,8	41,8	
Arrondissement Ieper	32,6	31,6	28,7	27,8	28,0	-14,2
Alveringem	21,2	25,3	30,2	30,0	26,7	
De Panne	8,2	6,8	4,6	3,3	2,4	
Koksijde	3,8	3,9	3,8	3,5	2,8	
Nieuwpoort	9,9	12,4	11,2	9,4	8,7	
Veurne	35,0	33,5	31,9	27,8	20,8	
Arrondissement Veurne	17,0	17,2	16,5	14,2	11,1	-34,7
Westhoek	27,6	26,3	24,2	22,5	21,6	-21,7
Westhoek exclusief kustgemeenten	32,2	30,5	28,0	26,2	25,2	-21,8
West-Vlaanderen	33,5	31,8	28,0	26,1	23,4	-30,0
Vlaamse Gewest	31,2	29,2	24,9	22,4	20,0	-35,9

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

(a) Bijzonder Tijdelijk Kader, Derde Arbeidscircuit en stagiairs tewerkgesteld met een stagecontract door overheidsbedrijven die aan een saneringsplan zijn onderworpen.

Figuur 9.9
Industrialiseringsgraad in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1988-2006 (in %)

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Besluit: de Westhoek had in 2006 een industrialiseringsgraad van 21,6%. In 1988 was dit nog 27,6%, maar de daling was minder groot dan deze in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Hierdoor kende de Westhoek in 2006 een industrialiseringsgraad die iets hoger lag dan in het Vlaamse Gewest en iets lager dan in West-Vlaanderen.

3.3.2. Tertiairiseringsgraad

De tertiairiseringsgraad wordt gedefinieerd als het aantal jobs in handel en diensten op het totale aantal jobs.

Tabel 9.14 toont aan dat de tertiairiseringsgraad tussen 1988 en 2006 in alle Westhoekarrondissementen is gestegen. Dit was ook zo voor West-Vlaanderen in het algemeen en voor het Vlaamse Gewest. Zoals op figuur 9.10 te zien is, was de stijging in de Westhoek wel geringer dan de stijging in West-Vlaanderen en Vlaanderen.

De tertiairiseringsgraad van de Westhoek bedroeg in 2006 bijna 70%. Dit is ongeveer even hoog als de tertiairiseringsgraad van West-Vlaanderen, maar ligt iets lager dan de tertiairiseringsgraad van het Vlaamse Gewest. In 1988 had de Westhoek een tertiairiseringsgraad van 62,3%, wat iets hoger was dan de tertiairiseringsgraden in West-Vlaanderen in het algemeen (59,1%) en in het gehele Vlaamse Gewest (62,1%). We kunnen dus concluderen dat het belang van de tertiaire sector in het totale aantal jobs in de Westhoek iets achteruitgaat in vergelijking met het belang van de tertiaire sector in het totale aantal jobs in West-Vlaanderen en in Vlaanderen als geheel.

Binnen de Westhoek heeft vooral het arrondissement Veurne een hoge tertiairiseringsgraad (van 75,7% in 1988 tot 82,3% in 2006). Dit is vooral het gevolg van de hoge tertiairiseringsgraad in de kustgemeenten.

Wanneer de drie kustgemeenten buiten beschouwing worden gelaten, heeft de Westhoek een tertiairiseringsgraad van 65,4% (in 2006). Dit is iets lager dan wanneer ze wel in rekening worden gebracht. De evolutie tussen 1988 en 2006 is met 14,5% wel iets groter.

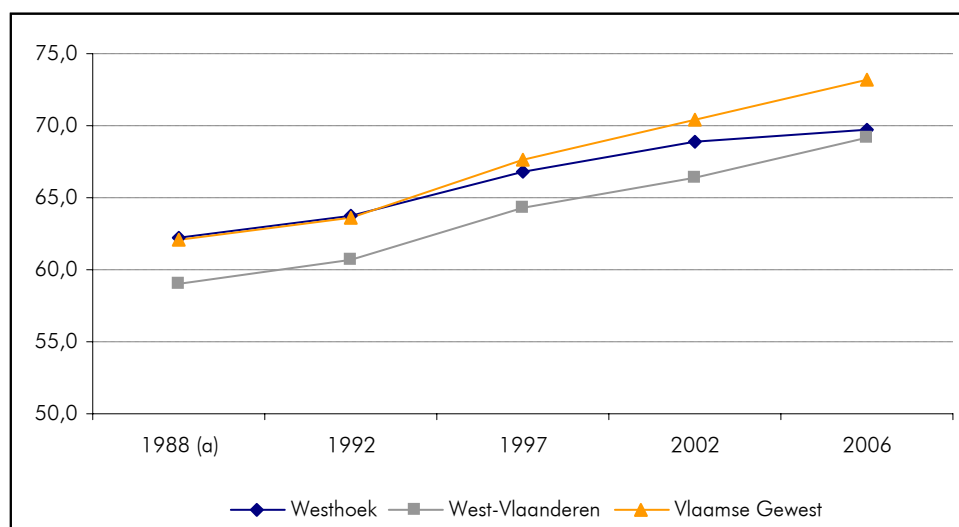
Tabel 9.14
Tertiairiseringsgraad, 1988-2006

Gemeente	1988 (a)	1992	1997	2002	2006	Evolutie 1988-2006 (in %)
Diksmuide	58,7	65,5	65,0	73,8	70,8	
Houthulst	64,3	65,6	69,6	69,0	70,5	
Koekelare	66,0	66,1	76,5	77,4	78,9	
Kortemark	44,2	48,0	52,6	57,8	62,3	
Lo-Reninge	45,5	53,6	65,4	52,7	52,9	
Arrondissement Diksmuide	54,8	59,8	63,1	67,7	68,2	24,4
Heuvelland	57,3	58,9	63,1	60,4	58,3	
Ieper	57,7	59,7	66,2	67,9	68,9	
Langemark-Poelkapelle	44,2	41,7	42,4	45,7	35,2	
Mesen	76,7	82,8	82,8	86,6	87,0	
Poperinge	64,5	69,7	67,8	67,1	66,3	
Vleteren	75,1	67,4	74,9	77,7	77,9	
Wervik	49,8	48,3	50,6	57,2	60,8	
Zonnebeke	53,4	49,3	49,0	44,9	44,8	
Arrondissement Ieper	57,5	58,7	62,3	63,4	63,6	10,6
Alveringem	64,4	61,0	58,5	58,4	60,3	
De Panne	87,6	86,3	91,8	92,0	91,4	
Koksijde	88,1	89,5	90,7	90,9	93,3	
Nieuwpoort	79,9	78,9	81,7	84,3	85,4	
Veurne	59,0	59,1	62,0	66,4	70,3	
Arrondissement Veurne	75,7	75,2	77,6	79,9	82,3	8,7
Westhoek	62,3	63,8	66,9	68,9	69,8	12,0
Westhoek exclusief kustgemeenten	57,1	59,0	62,4	64,6	65,4	14,5
West-Vlaanderen	59,1	60,6	64,4	66,4	69,2	17,1
Vlaamse Gewest	62,1	63,7	67,6	70,4	73,3	17,9

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

(a) Bijzonder Tijdelijk Kader, Derde Arbeidscircuit en stagiairs tewerkgesteld met een stagecontract door overheidsbedrijven die aan een saneringsplan zijn onderworpen.

Figuur 9.10
Tertiairiseringsgraad in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1988-2006
(in %)

BRON: RSZ, verwerking WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Besluit: de Westhoek en het Vlaamse Gewest hadden in 1988 ongeveer dezelfde tertiairiseringsgraad. In West-Vlaanderen lag deze iets lager. Tussen 1988 en 2006 werd zowel in de Westhoek, West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest een stijging opgetekend, maar de stijging in de Westhoek was minder sterk dan in de rest van Vlaanderen.

3.4. Welvaart

De analyse van de welvaart in de betrokken gebieden, gebeurt aan de hand van twee indicatoren: het bruto binnenlands product (BBP) per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner.

3.4.1. BBP per inwoner

Het BBP per inwoner is de belangrijkste maatstaf voor het meten van de economische welvaart in een land of een regio.

Het BBP wordt bepaald als:

Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen

plus productgebonden belastingen op productie en invoer

min productgebonden subsidies op productie en invoer

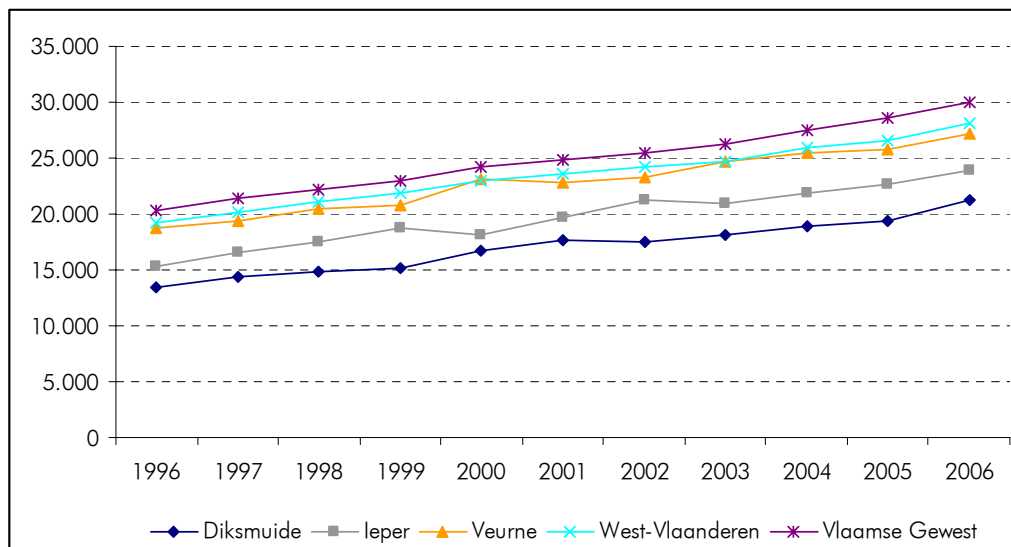
Het BBP per inwoner en de evolutie ervan tussen 1996 en 2006 worden weergegeven in tabel 9.15 en figuur 9.11. Hieruit blijkt duidelijk dat de drie Westhoekarrondissementen systematisch onder het gemiddelde BBP per inwoner in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest blijven. Doordat de gemiddelde jaarlijkse groei in de periode 1996-2006 voor alle gebieden ongeveer even groot was, werd de kloof tussen de Westhoekarrondissementen en West-Vlaanderen of het Vlaamse Gewest niet kleiner. Van alle Westhoekarrondissementen heeft Diksmuide het laagste BBP per inwoner (gemiddeld 21.181 euro per inwoner), gevolgd door Ieper (gemiddeld 23.943 euro per inwoner) en Veurne (gemiddeld 27.152 euro per inwoner).

Tabel 9.15
Evolutie van het BBP per inwoner, 1996-2006

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Diksmuide	13.420	14.319	14.834	15.167	16.716	17.637	17.561	18.085	18.963	19.427	21.181
Ieper	15.309	16.507	17.528	18.684	18.162	19.671	21.232	21.000	21.877	22.638	23.943
Veurne	18.719	19.431	20.428	20.811	23.201	22.873	23.223	24.699	25.481	25.811	27.152
West-Vlaanderen	19.219	20.098	21.024	21.945	23.019	23.614	24.197	24.724	25.878	26.596	28.081
Vlaamse Gewest	20.349	21.440	22.131	22.986	24.239	24.823	25.532	26.184	27.573	28.556	29.992

BRON: NBB, verwerking: WES.

Figuur 9.11
Evolutie van het BBP per inwoner ,1996-2006

BRON: NBB, verwerking: WES.

3.4.2. Gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner

Via het BBP wordt de geproduceerde welvaart van een regio bepaald. De welvaart van de inwoners uit deze regio's wordt in kaart gebracht door een blik te werpen op het beschikbaar inkomen per inwoner. In tabel 9.16 zien we dat het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner tussen 1987 en 2005 overal is gestegen. De Westhoek kende een grotere procentuele stijging van het gemiddeld belastbaar inkomen dan West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Dit heeft vooral te maken met de sterke procentuele stijging van het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in de arrondissementen Veurne en Diksmuide.

Ondanks de sterkere procentuele stijging van het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in de Westhoek, lag dit gemiddelde er in 2005 nog steeds lager dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest (zie figuur 9.12). Vooral de arrondissementen Diksmuide en Ieper hadden een laag gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner. De figuur toont wel duidelijk aan dat het verschil in gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner tussen de Westhoek enerzijds en West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest anderzijds de laatste 20 jaar steeds kleiner is geworden.

Tabel 9.16

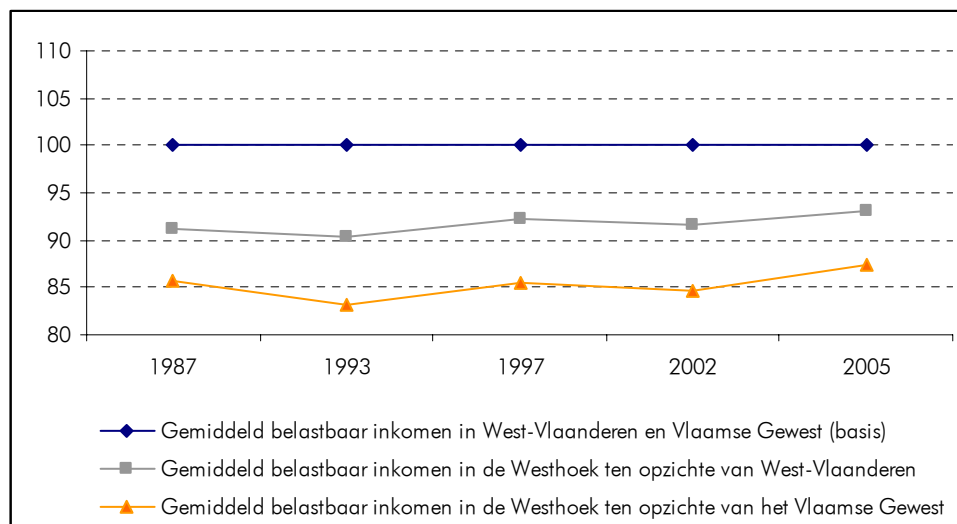
Gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner, inkomensjaar 1987-2005, in euro

Gemeente	1987	1993	1997	2002	2005	Evolutie 1987-2005 (in %)
Diksmuide	5.096,7	7.076,7	8.334,2	10.208,8	11.726,0	130,1
Houthulst	4.697,6	6.673,9	8.054,1	9.654,4	11.122,2	136,8
Koekelare	5.230,6	7.319,4	8.733,3	10.936,2	12.532,0	139,6
Kortemark	5.136,4	7.293,8	8.468,0	10.561,3	12.373,2	140,9
Lo-Reninge	4.355,5	6.055,8	7.414,5	8.845,6	10.378,6	138,3
Arrondissement Diksmuide	5.005,0	7.031,1	8.322,9	10.225,2	11.820,0	136,2
Heuvelland	4.945,5	6.312,6	7.692,1	9.265,7	11.108,1	124,6
Ieper	5.989,1	7.839,5	9.266,3	11.475,3	12.845,0	114,5
Langemark-Poelkapelle	5.138,8	6.797,5	8.173,0	10.101,5	11.824,6	130,1
Mesen	5.409,0	6.396,2	7.382,3	8.739,0	10.542,5	94,9
Poperinge	5.376,8	7.059,2	8.354,0	10.196,5	11.757,7	118,7
Vleteren	4.633,1	6.126,6	7.513,7	9.036,3	10.823,8	133,6
Wervik	5.949,4	7.898,8	9.179,5	11.137,4	12.576,7	111,4
Zonnebeke	5.240,5	7.138,7	8.567,2	10.371,8	12.384,0	136,3
Arrondissement Ieper	5.590,0	7.358,7	8.722,0	10.670,4	12.239,7	119,0
Alveringem	4.744,7	6.095,7	7.528,5	8.935,8	10.791,0	127,4
De Panne	5.820,5	7.724,7	8.728,3	10.693,8	12.574,2	116,0
Koksijde	7.325,3	9.968,0	11.856,7	15.066,2	17.063,0	132,9
Nieuwpoort	6.046,1	7.567,7	8.988,6	11.622,2	13.282,6	119,7
Veurne	5.468,5	7.596,3	8.703,5	10.580,4	12.358,0	126,0
Arrondissement Veurne	6.155,2	8.296,9	9.756,3	12.241,2	14.128,9	129,5
Westhoek	5.595,6	7.531,4	8.908,5	10.998,9	12.668,7	126,4
West-Vlaanderen	6.130,4	8.328,7	9.665,8	11.991,9	13.607,0	122,0
Vlaamse Gewest	6.537,0	9.053,2	10.426,4	13.001,7	14.483,4	121,6

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Financiële statistieken en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Figuur 9.12

Gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in de Westhoek, ten opzichte van dat in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1987-2005

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, Financiële statistieken.

Besluit: de welvaart in de Westhoek is lager dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Dit blijkt uit zowel het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner als uit het BBP per inwoner. Wanneer het het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner betreft, zien we wel dat de positie van de Westhoek verbetert ten opzichte van 20 jaar geleden.

3.5. Migratiesaldo

Tabel 9.17 en figuur 9.13 geven een overzicht van het migratiesaldo van de Westhoek opgedeeld in leeftijdscategorieën voor de periode 1991-2002.

Opmerkelijk is dat het migratiesaldo in de Westhoek bij de leeftijdscategorie 20- tot 34-jarigen negatief blijft tussen 1991 en 2002, wat betekent dat er meer personen uitgeweken zijn dan ingeweken. Het laagste migratiesaldo in deze leeftijdscategorie stellen we vast in 2001 (migratiesaldo = -400).

Uit de tabel blijkt ook dat de Westhoek tussen 1991 en 2002 veel 50-plussers aantrok. In 2002 trok de Westhoek 665 50-plussers meer aan dan dat er de Westhoek verlieten. Vooral het arrondissement Veurne, met de kustgemeenten De Panne, Koksijde en Nieuwpoort, kent in deze leeftijdscategorie een grote instroom.

In de leeftijdscategorie van 35- tot 45-jarigen bereikt het migratiesaldo zijn hoogtepunt in 2002 (migratiesaldo = 237), waardoor deze groep aan belang toeneemt in vergelijking met 1991.

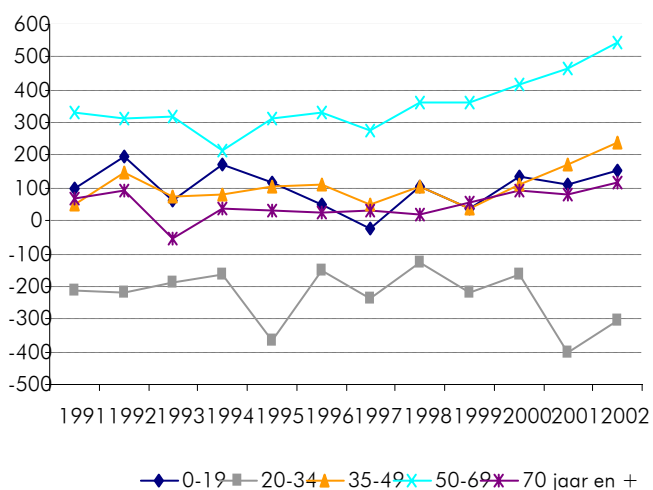
Wanneer we de migratiecijfers per 1.000 inwoners bekijken (tabel 9.18), dan zien we dat zowel het arrondissement Veurne als het arrondissement leper een grote uitstroom kennen van 20-34-jarigen. In 2002 weken bijna 10 op 1.000 inwoners tussen 20 en 34 jaar meer uit uit het arrondissement Veurne om elders te gaan wonen dan dat er inweken. Bij het arrondissement leper waren dit in 2002 zelfs iets meer dan 11 op 1.000 20-34-jarigen.

Tabel 9.17
Migratiesaldo in de Westhoek, naar leeftijdscategorieën, 1991-2002

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Arrondissement Diksmuide												
0-19 jaar	30	41	7	11	0	-21	63	62	-5	36	-46	49
20-34 jaar	-7	-77	-34	-32	-95	-30	-9	58	-8	12	-23	11
35-49 jaar	-15	-2	14	14	-16	36	36	7	-24	17	-3	28
50-69 jaar	-10	16	18	-9	14	38	6	19	3	16	13	-2
70 jaar en ouder	40	46	3	34	14	46	29	9	-4	21	21	18
Totaal	38	24	8	18	-83	69	125	155	-38	102	-38	104
Arrondissement Ieper												
0-19 jaar	-79	78	-5	68	46	69	-17	61	29	62	12	81
20-34 jaar	-239	-116	-154	-130	-152	-63	-122	-96	-121	-86	-217	-223
35-49 jaar	-39	27	-15	1	17	21	-8	22	4	-22	27	69
50-69 jaar	20	-15	43	-1	-4	-10	-4	47	-8	-8	15	57
70 jaar en ouder	-30	-22	-24	-15	-18	-44	-32	-3	-9	-12	-3	30
Totaal	-367	-48	-155	-77	-111	-27	-183	31	-105	-66	-166	14
Arrondissement Veurne												
0-19 jaar	74	75	62	92	73	1	-71	-17	14	35	147	25
20-34 jaar	33	-26	-1	-1	-117	-60	-107	-87	-88	-89	-160	-90
35-49 jaar	106	120	76	67	104	53	20	78	60	115	151	140
50-69 jaar	323	313	256	226	302	306	273	293	367	407	438	491
70 jaar en ouder	59	69	-31	19	38	22	36	14	68	83	63	71
Totaal	595	551	362	403	400	322	151	281	421	551	639	637
Westhoek												
0-19 jaar	25	194	64	171	119	49	-25	106	38	133	113	155
20-34 jaar	-213	-219	-189	-163	-364	-153	-238	-125	-217	-163	-400	-302
35-49 jaar	52	145	75	82	105	110	48	107	40	110	175	237
50-69 jaar	333	314	317	216	312	334	275	359	362	415	466	546
70 jaar en ouder	69	93	-52	38	34	24	33	20	55	92	81	119
Totaal	266	527	215	344	206	364	93	467	278	587	435	755

BRON: Rijksregister en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen; verwerking: WES.

Figuur 9.13
Migratiesaldo in de Westhoek, naar leeftijdscategorieën, 1991-2002

BRON: Rijksregister en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen, verwerking: WES.

Tabel 9.18

Migratiesaldo per 1.000 inwoners in de Westhoek, naar leeftijdscategorieën, 1991-2002

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Arrondissement Diksmuide												
0-19 jaar	2,5	3,4	0,6	0,9	0,0	-1,8	5,3	5,2	-0,4	3,1	-3,9	4,2
20-34 jaar	-0,6	-7,1	-3,2	-3,0	-9,1	-2,9	-0,9	6,0	-0,8	1,3	-2,5	1,2
35-49 jaar	-1,7	-0,2	1,6	1,5	-1,7	3,8	3,7	0,7	-2,4	1,7	-0,3	2,6
50-69 jaar	-0,9	1,5	1,7	-0,9	1,3	3,7	0,6	1,8	0,3	1,5	1,3	-0,2
70 jaar en ouder	8,2	9,2	0,6	6,3	2,5	8,1	5,0	1,5	-0,7	3,4	3,3	2,8
Arrondissement leper												
0-19 jaar	-2,9	2,9	-0,2	2,5	1,7	2,6	-0,6	2,3	1,1	2,4	0,5	3,2
20-34 jaar	-10,3	-5,0	-6,7	-5,7	-6,8	-2,9	-5,6	-4,5	-5,8	-4,2	-10,8	-11,3
35-49 jaar	-2,0	1,4	-0,7	0,0	0,8	1,0	-0,4	1,0	0,2	-1,0	1,2	3,1
50-69 jaar	0,9	-0,6	1,9	0,0	-0,2	-0,4	-0,2	2,1	-0,4	-0,4	0,7	2,5
70 jaar en ouder	-2,8	-2,0	-2,1	-1,3	-1,5	-3,6	-2,6	-0,2	-0,7	-0,9	-0,2	2,2
Arrondissement Veurne												
0-19 jaar	5,9	6,0	4,9	7,3	5,8	0,1	-5,6	-1,4	1,1	2,9	12,3	2,1
20-34 jaar	2,8	-2,2	-0,1	-0,1	-10,4	-5,5	-10,0	-8,4	-8,7	-9,0	-16,5	-9,5
35-49 jaar	10,8	11,9	7,3	6,3	9,7	4,8	1,8	7,0	5,3	10,1	13,1	11,9
50-69 jaar	33,1	32,0	26,1	22,8	30,2	30,3	26,8	28,6	34,9	37,9	39,8	43,2
70 jaar en ouder	9,6	10,9	-4,6	2,8	5,3	2,9	4,7	1,8	8,3	9,8	7,2	7,9
Westhoek												
0-19 jaar	0,5	3,8	1,2	3,3	2,3	1,0	-0,5	2,1	0,8	2,7	2,3	3,2
20-34 jaar	-4,6	-4,8	-4,2	-3,7	-8,3	-3,6	-5,6	-3,0	-5,3	-4,1	-10,2	-7,9
35-49 jaar	1,4	3,7	1,9	2,0	2,6	2,6	1,1	2,5	0,9	2,5	4,0	5,3
50-69 jaar	7,6	7,2	7,3	5,0	7,3	7,8	6,4	8,3	8,3	9,4	10,5	12,3
70 jaar en ouder	3,2	4,2	-2,2	1,6	1,4	0,9	1,3	0,8	2,0	3,3	2,8	4,0

BRON: Rijksregister en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen, verwerking: WES.

Besluit: de Westhoek kampt met een systematisch negatief migratiesaldo bij inwoners tussen 20 en 34 jaar. Dit betekent dat er meer inwoners uit deze leeftijdscategorie uitwijken dan dat er inwijken. Vooral de arrondissementen leper en Veurne kampen met dergelijke braindrain. De Westhoek trekt daarentegen heel wat 50-plussers aan. Vooral het arrondissement Veurne, met de kustgemeenten De Panne, Koksijde en Nieuwpoort, kent in deze leeftijdscategorie een grote instroom.

3.6. Pendel

3.6.1. Uitgaande pendel

Uit tabel 9.19 kunnen we besluiten dat de Westhoek in 2001 60.786 pendelaars telde. Hiervan werkten 54.013 personen in het binnenland, 523 mensen werkten in het buitenland. Van de pendelaars uit de Westhoek die in België werkten, werkten er 52.337 in het Vlaamse Gewest, 923 in het Brusselse Gewest en 753 in het Waalse Gewest.

Tabel 9.20 toont aan dat de meeste inwoners van de Westhoek die buiten de Westhoek gaan werken, in West-Vlaanderen blijven. In 2001 pendelden 12.352 mensen uit de Westhoek naar een niet-Westhoekarrondissement binnen de provincie West-Vlaanderen. Dit aantal is tussen 1991 en 2001 ongeveer gelijk gebleven (12.382 pendelaars in 1991). Toch pendelden in 2001 ook 1.351 mensen uit de Westhoek naar de provincie Brabant (Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Brussel), 1.176 gingen werken in Oost-Vlaanderen, 697 pendelden naar Henegouwen, 343 naar Antwerpen en nog enkele tientallen anderen werkten in de overige provincies in België.

Tabel 9.19

Uitgaande pendel vanuit de Westhoek, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Plaats van werkgelegenheid													
	Brusselse Gewest				Vlaamse Gewest				Waalse Gewest				Binnenland	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Diksmuide	90	55	5.480	3.804	12	10	5.582	3.869	24	17	365	466	5.971	4.352
Houthulst	21	21	3.120	2.182	7	8	3.148	2.211	9	2	140	269	3.297	2.482
Koekelare	53	28	2.769	2.082	10	4	2.832	2.114	16	12	140	272	2.988	2.398
Kortemark	58	46	4.453	3.197	8	4	4.519	3.247	14	9	257	341	4.790	3.597
Lo-Reninge	7	9	1.152	670	1	5	1.160	684	2	4	35	72	1.197	760
Arrondissement Diksmuide	229	159	16.974	11.935	38	31	17.241	12.125	65	44	937	1.420	18.243	13.589
Heuvelland	32	15	2.855	1.836	96	85	2.983	1.936	91	78	217	286	3.291	2.300
Ieper	168	114	12.552	9.473	99	121	12.819	9.708	112	59	749	1.062	13.680	10.829
Langemark-Poelkapelle	19	9	2.764	2.008	7	9	2.790	2.026	11	1	178	231	2.979	2.258
Mesen	9	4	264	179	61	29	334	212	27	17	23	43	384	272
Poperinge	89	62	6.754	5.050	21	28	6.864	5.140	81	49	492	561	7.437	5.750
Viefteren	21	12	1.325	821	6	3	1.352	836	7	1	33	103	1.392	940
Wervik	97	56	5.958	4.546	198	279	6.253	4.881	324	101	343	545	6.920	5.527
Zonnebeke	40	27	4.096	3.098	37	64	4.173	3.189	27	13	198	296	4.398	3.498
Arrondissement Ieper	475	299	36.568	27.011	525	618	37.568	27.928	680	319	2.233	3.127	40.481	31.374
Alveringem	17	7	1.570	1.042	1	3	1.588	1.052	20	6	159	139	1.767	1.197
De Panne	83	58	3.141	2.091	7	15	3.231	2.164	87	26	235	320	3.553	2.510
Koksijde	292	270	5.746	4.652	42	69	6.080	4.991	145	81	390	568	6.615	5.640
Nieuwpoort	87	83	2.896	2.365	7	10	2.990	2.458	50	22	387	327	3.427	2.807
Veurne	58	47	4.107	3.241	7	7	4.172	3.295	51	25	219	349	4.442	3.669
Arrondissement Veurne	537	465	17.460	13.391	64	104	18.061	13.960	353	160	1.390	1.703	19.804	15.823
Westhoek	1.241	923	71.002	52.337	627	753	72.870	54.013	1.098	523	4.560	6.250	78.528	60.786

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Tabel 9.20

Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar verschillende provincies in België, vergelijking 1991 en 2001

Gemeente	Provincie van tewerkstelling																							
	Antwerpen		Brabant		West-Vlaanderen		(exclusief Westhoek)		Oost-Vlaanderen		Henegouwen		Luik		Limburg		Luxemburg		Namen					
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001				
Diksmuide	36	16	117	92	984	955	75	74	8	6	4	2	7	6	0	0	0	0	1	0				
Houthulst	18	9	28	33	752	703	53	38	5	8	1	0	8	1	0	0	0	0	0	0				
Koekelare	25	12	61	49	1.140	1.122	52	54	4	2	5	1	1	0	0	0	0	0	0	0				
Kortemark	17	15	80	55	1.547	1.496	61	60	7	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Lo-Reninge	5	2	12	13	68	88	7	9	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Arrondissement Diksmuide	101	54	298	242	4.491	4.364	248	235	25	25	11	3	16	7	0	0	0	0	1	1				
Heuveland	11	11	42	23	178	212	23	38	95	84	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1				
Ieper	62	42	206	182	1.263	1.372	142	168	91	115	3	2	7	9	0	0	3	1	0	0				
Langemark-Poelkapelle	8	8	30	13	606	598	26	37	6	9	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0				
Mesen	1	0	10	6	32	33	7	2	61	29	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0				
Poperinge	25	17	105	89	461	484	66	90	19	27	0	0	6	7	1	1	1	0	0	0				
Vleteren	0	2	26	22	76	83	8	14	6	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Wervik	33	13	119	86	2.247	2.206	112	114	196	274	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1				
Zonnebeke	19	20	65	37	1.205	1.220	46	59	33	62	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0				
Arrondissement Ieper	159	113	603	458	6.068	6.208	430	522	507	603	4	3	20	24	1	2	4	3	3	3				
Alveringem	6	2	22	12	78	122	14	26	1	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0				
De Panne	21	14	106	81	242	163	37	53	4	8	0	1	7	8	0	2	0	3	0	3				
Koksijde	99	106	381	377	704	708	129	211	27	48	3	3	9	13	1	2	2	5	2	5				
Nieuwpoort	27	36	120	114	508	493	40	56	1	7	3	2	4	7	1	0	1	1	0	1				
Veurne	22	18	80	69	291	294	54	73	1	4	2	1	3	1	4	1	0	0	0	0				
Arrondissement Veurne	175	176	709	653	1.823	1.780	274	419	34	69	8	7	24	30	6	5	3	9	3	9				
Westhoek	435	343	1.610	1.353	12.382	12.352	952	1.176	566	697	23	13	60	61	7	7	7	13	7	13				

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

In totaal telde de Westhoek in 2001 16.015 mensen die de Westhoek verlieten om elders te gaan werken. In 1991 waren dit er ongeveer evenveel, namelijk 16.042.

Bijlagentabellen 5 tot en met 9 geven een meer gedetailleerd overzicht van waar de inwoners uit de Westhoek gaan werken.

3.6.2. Inkomende pendel

Tabel 9.21 leert ons dat de meeste mensen die in de Westhoek werken en die niet in de Westhoek wonen, afkomstig zijn uit de andere arrondissementen van de provincie West-Vlaanderen, wat logisch is. Opmerkelijk is dat, in vergelijking met 1991, er in 2001 heel wat meer West-Vlamingen in de Westhoek werken (van 5.610 naar 6.974 of -1.364 pendelaars). 419 mensen die in 2001 in de Westhoek werkten, kwamen uit Oost-Vlaanderen. Dat zijn er 111 meer dan in 1991. De totale inkomende pendel in de Westhoek in 2001 is in vergelijking met 1991 gestegen met 1.329 personen.

Besluit: het aantal pendelaars dat de Westhoek verlaat om te gaan werken, is in 1991 en 2001 ongeveer gelijk gebleven. De overgrote meerderheid pendelt naar een niet-Westhoekarrondissement binnen West-Vlaanderen.

Het aantal mensen dat niet in de Westhoek woont, maar er wel komt werken, bedroeg in 2001 7.970 personen. Dit zijn er 1.329 meer dan in 1991. Het zijn vooral West-Vlamingen die een job hebben in de Westhoek.

Tabel 9.21

Inkomende pendel in de Westhoek vanuit de verschillende Belgische provincies, vergelijking 1991 en 2001

Plaats van tewerkstelling	Provincie waar men woont																							
	Antwerpen		Brabant		West-Vlaanderen (exclusief Westhoek)		Oost-Vlaanderen		Henegouwen		Luik		Limburg		Luxemburg		Namen							
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001						
Diksmuide	3	8	3	2	437	564	23	29	7	8	0	0	0	0	3	0	1	0	2					
Houthulst	3	1	0	0	248	281	5	5	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0					
Koekelare	0	3	0	1	271	277	7	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0					
Kortemark	2	7	6	7	825	868	19	19	7	3	1	0	5	0	0	0	0	3	0					
Lo-Reninge	1	0	0	2	9	24	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Arrondissement Diksmuide	9	19	9	12	1.790	2.014	54	62	19	12	1	0	6	3	0	1	4	2	2					
Heuvelland	2	0	0	0	975	34	10	6	37	21	0	1	0	0	0	0	0	0	0					
Ieper	15	11	22	10	1	1.463	84	157	204	159	1	1	5	6	0	1	0	1	0					
Langemark-Poelkapelle	0	0	2	2	188	243	5	15	4	11	0	0	1	2	0	0	0	0	0					
Mesen	0	0	0	0	587	0	1	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Poperinge	7	2	3	6	303	248	16	14	20	15	1	0	1	1	0	0	0	0	0					
Vleteren	0	1	0	0	28	12	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Wervik	4	5	0	2	107	611	9	20	177	92	0	0	1	0	0	0	0	0	0					
Zonnebeke	2	0	1	3	14	389	10	17	14	50	0	0	0	1	0	0	0	0	0					
Arrondissement Ieper	30	19	28	23	2.203	3.000	137	229	462	351	2	2	8	10	0	1	0	1	1					
Alveringem	3	5	1	1	15	14	2	0	1	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0					
De Panne	0	4	4	7	133	143	18	12	4	4	0	0	0	1	0	0	0	1	0					
Koksijde	13	12	11	7	549	526	50	55	14	12	8	1	12	6	2	0	4	0	0					
Nieuwpoort	4	4	16	17	623	811	27	38	10	2	2	1	3	3	1	0	3	1	0					
Veurne	5	10	12	7	297	466	20	23	6	5	0	1	4	4	0	0	2	1	0					
Arrondissement Veurne	25	35	44	39	1.617	1.960	117	128	35	23	10	4	19	17	3	0	9	3	3					
Westhoek	64	73	81	74	5.610	6.974	308	419	516	386	13	6	33	30	3	2	13	6	6					

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

3.7. Landbouw

3.7.1. Oppervlakte cultuurgrond

Wanneer we de oppervlakte cultuurgrond in procent van de totale kadastrale oppervlakte bekijken, dan kan zoals te verwachten geconcludeerd worden dat er in de Westhoek, in verhouding tot de totale kadastrale oppervlakte, veel cultuurgrond te vinden is in vergelijking met in de volledige provincie West-Vlaanderen en in het Vlaamse Gewest (zie tabel 9.22). Meer dan 75% van de kadastrale oppervlakte in de Westhoek is cultuurgrond. In West-Vlaanderen schommelt dit percentage rond 67%, in het Vlaamse Gewest rond 46%.

Wanneer we de oppervlakte cultuurgrond in 2006-2007 vergelijken met de oppervlakte in 1986-1987, dan zien we dat deze oppervlakte amper is gewijzigd.

3.7.2. Aantal landbouwbedrijven

Wat het aantal landbouwbedrijven betreft, zien we in tabel 9.23 dat dit aantal tussen 1986-1987 en 2006-2007 zowel in de Westhoek als in de provincie West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest is gedaald. Daar waar de daling van het aantal landbouwbedrijven in de Westhoek en de provincie West-Vlaanderen ongeveer 40% bedroeg, bedroeg deze in het Vlaamse Gewest bijna 50%.

Wanneer we het aantal landbouwbedrijven met een bedrijfsleider van 50 jaar of ouder zonder vermoedelijke opvolger bekijken, kan geconcludeerd worden dat vooral in het arrondissement leper heel wat landbouwbedrijven in de toekomst zullen ophouden te bestaan (zie tabel 9.24). In 2007 waren er namelijk 505 landbouwbedrijven met een bedrijfsleider van 50 jaar of ouder zonder vermoedelijke opvolger. In heel de Westhoek waren dat er 913.

Tabel 9.22

Evolutie van de oppervlakte cultuurgrond in de Westhoek, West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1986-1987 - 2006-2007

Arrondissement	Aantal ha cultuurgrond				In procent van de totale kadastrale oppervlakte						Evolutie 1986-1987 - 2006-2007
	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	
Arrondissement Diksmuide	27.529,4	27.487,5	28.335,8	28.813,0	28.478,0	76,0	75,8	78,2	79,5	78,6	3,4
Arrondissement Ieper	43.773,8	43.310,5	43.958,4	43.891,1	42.785,5	79,6	78,8	80,0	79,9	77,8	-2,3
Arrondissement Veurne	20.197,5	19.818,9	20.571,2	20.389,3	20.050,7	73,4	72,0	74,7	74,1	72,9	-0,7
Westhoek	91.500,6	90.616,9	92.865,4	93.093,4	91.314,2	77,1	76,3	78,2	78,4	76,9	-0,2
West-Vlaanderen	211.255,3	208.301,4	214.023,9	215.142,6	210.002,6	67,2	66,2	68,1	68,4	66,8	-0,6
Vlaamse Gewest	614.424,0	601.913,2	627.959,2	635.520,5	623.670,0	45,4	44,5	46,4	47,0	46,1	1,5

BRON: FOD Economie, metelling, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen WES.

Tabel 9.23

Evolutie van het aantal landbouwbedrijven, tweetaarlijks gemiddelde per arrondissement, 1986-1987 - 2006-2007

Arrondissement	1986-1987				1991-1992				1996-1997				2001-2002				2006-2007				Evolutie 1986-1987 - 2006-2007 (in %)
	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	
Arrondissement Diksmuide	1.962	1.798	1.582	1.391	1.234	1.962	1.798	1.582	1.391	1.234	1.962	1.798	1.582	1.391	1.234	-37,1	-37,1	-37,1	-37,1	-37,1	-37,1
Arrondissement Ieper	3.279	2.940	2.552	2.254	2.026	3.279	2.940	2.552	2.254	2.026	3.279	2.940	2.552	2.254	2.026	-38,2	-38,2	-38,2	-38,2	-38,2	-38,2
Arrondissement Veurne	1.030	941	830	709	633	1.030	941	830	709	633	1.030	941	830	709	633	-38,5	-38,5	-38,5	-38,5	-38,5	-38,5
Westhoek	6.270	5.679	4.963	4.353	3.893	6.270	5.679	4.963	4.353	3.893	6.270	5.679	4.963	4.353	3.893	-37,9	-37,9	-37,9	-37,9	-37,9	-37,9
West-Vlaanderen	18.051	16.225	14.013	12.198	10.723	18.051	16.225	14.013	12.198	10.723	18.051	16.225	14.013	12.198	10.723	-40,6	-40,6	-40,6	-40,6	-40,6	-40,6
Vlaamse Gewest	63.852	54.749	45.295	38.586	32.628	63.852	54.749	45.295	38.586	32.628	63.852	54.749	45.295	38.586	32.628	-48,9	-48,9	-48,9	-48,9	-48,9	-48,9

BRON: FOD Economie, metelling, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Tabel 9.24**Aantal bedrijven met een bedrijfsleider van 50 jaar of ouder zonder vermoedelijke opvolger**

Arrondissement	1989	2007
Arrondissement Diksmuide	381	276
Arrondissement Ieper	759	505
Arrondissement Veurne	164	132
Westhoek	1.304	913
West-Vlaanderen	4.839	2.889
Vlaamse Gewest	nb	9.875

BRON: FOD Economie, metelling , verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

nb: niet beschikbaar.

3.7.3. Gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per landbouwbedrijf

Een daling van het aantal landbouwbedrijven en een quasi gelijk gebleven oppervlakte cultuurgrond leiden tot een stijging van de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per landbouwbedrijf. Dit blijkt ook uit tabel 9.25. De gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per landbouwbedrijf is de laatste 20 jaar in de Westhoek met ongeveer 60% gestegen. In het Vlaamse Gewest is de gemiddelde oppervlakte per landbouwbedrijf zelfs bijna verdubbeld.

Tabel 9.25**Gemiddeld aantal ha cultuurgrond per landbouwbedrijf, tweejaarlijks gemiddelde, 1986-1987 - 2006-2007**

Arrondissement	1986-1987	1991-1992	1996-1997	2001-2002	2006-2007	Evolutie 1986-1987- 2006-2007 (in %)
Arrondissement Diksmuide	14,0	15,3	17,9	20,7	23,1	64,4
Arrondissement Ieper	13,3	14,7	17,2	19,5	21,1	58,2
Arrondissement Veurne	19,6	21,1	24,8	28,8	31,7	61,5
Westhoek	14,6	16,0	18,7	21,4	23,5	60,8
West-Vlaanderen	11,7	12,8	15,3	17,6	19,6	67,3
Vlaamse Gewest	9,6	11,0	13,9	16,5	19,1	98,6

BRON: FOD Economie, metelling - Verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Besluit: tussen 1986-1987 en 2006-2007 is het aantal landbouwbedrijven in zowel de Westhoek, West-Vlaanderen als het Vlaamse Gewest gedaald. De oppervlakte cultuurgrond bleef gelijk. Dit leidde tot een stijging van de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per landbouwbedrijf. In de Westhoek nam deze oppervlakte de laatste 20 jaar met ongeveer 60% toe. In het Vlaamse Gewest is de gemiddelde oppervlakte per landbouwbedrijf zelfs bijna verdubbeld.

3.8. Investeringsen

Uit tabel 9.26 leiden we af dat de investeringen in vaste activa de voorbije tien jaar sterk zijn gestegen in de Westhoek. Daar waar de investeringen in 1997 860,5 miljoen euro bedroegen, was dit in 2005 1.493,3 miljoen euro. Zelfs wanneer het arrondissement Veurne - waar de kustgemeenten zorgden voor een sterke ontwikkeling van de vastgoedsector - niet in beschouwing wordt genomen, zijn de bruto-investeringen tussen 1997 en 2005 nog met 61% gestegen. Het arrondissement dat de grootste evolutie kende wat betreft de bruto-investeringen is Diksmuide, waar de investeringen de laatste tien jaar zijn verdubbeld.

Het feit dat meer wordt geïnvesteerd is een fenomeen dat zich in de volledige provincie West-Vlaanderen en ook in het Vlaamse Gewest voordoet. De stijging tussen 1997 en 2005 was er echter minder groot dan in de Westhoek.

Tabel 9.26

Bruto-investeringen in vaste activa, tegen lopende prijzen, in miljoen euro's

Arrondissement	1997	2002	2005	Evolutie 1997-2005 (in %)
Arrondissement Diksmuide	140,7	195,8	282,2	100,6
Arrondissement Ieper	353,6	431,2	516,3	46,0
Arrondissement Veurne	366,2	554,8	694,8	89,7
Westhoek	860,5	1.181,8	1.493,3	73,5
West-Vlaanderen	5.208,8	6.280,5	7.853,3	50,8
Vlaamse Gewest	26.705,7	31.246,7	38.446,1	44,0

BRON: Nationale Bank van België, verwerking dienst Economie, provincie West-Vlaanderen en WES.

Besluit: de Westhoek kende tussen 1997 en 2005 een sterke stijging van de investeringen in vaste activa. Ook in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest werd meer geïnvesteerd, maar de investeringsboom was minder groot dan in de Westhoek.

3.9. Bedrijvencentra en doorgangsgebouwen

De bedrijvencentra en doorgangsgebouwen werden eind jaren tachtig - begin jaren negentig gebouwd met Europese steun met het oog op het adequaat ter beschikking stellen van een bedrijfsinfrastructuur voor starters in de Westhoek. Er werd Europese steun verstrekt voor de bouw van de centra, maar ook om de werkingskosten tijdens de opstartperiode deels te financieren.

In de bedrijvencentra kunnen starters niet alleen budgetvriendelijke ruimtes huren, ze krijgen tevens begeleiding en kunnen een beroep doen op gemeenschappelijke diensten (zoals secretariaat, vergaderzalen, fax, telefooncentrale en later IT-infrastructuur, ...). Hierdoor kunnen de starters zich in deze fase van hun onderneming concentreren op de technische activiteiten van hun bedrijfsvoering. Eens deze startersfase doorlopen, kunnen ze ofwel een eigen bedrijfsruimte bouwen op een bedrijventerrein in de regio ofwel eerst nog ruimte huren in een doorgangsgebouw (dat evenwel geen gemeenschappelijke diensten aanbiedt) om nadien de stap te kunnen zetten naar een eigen bedrijfshuisvesting.

De snelheid waarmee deze fases worden doorlopen, zijn in belangrijke mate afhankelijk van de mate waarin de starter in staat is om een eigen vermogen te creëren. Normaliter kon een starter maximum vijf jaar verblijven in een bedrijvencentrum of doorganggebouw.

Deze bedrijfsomhaalinfrastructuur was evenwel niet alleen bestemd voor 'jonge' starters, maar ook voor grote (soms buitenlandse) ondernemingen die een nieuwe vestiging wensten op te richten in de Westhoek en tijdens de bouw en opstartfase van deze vestiging de bouwactiviteiten opvolgden vanuit het nabijgelegen bedrijvencentrum of de 'markt verkenden' vanuit het bedrijvencentrum.

3.9.1. Bedrijvencentra

Bedrijven kunnen in de Westhoek terecht in twee bedrijvencentra, in Veurne en in Ieper.

Tabellen 9.27 en 9.28 geven respectievelijk de bezettingsgraad en de verhuurbare vloeroppervlakte en het aantal kantoren en ateliers weer in deze bedrijvencentra.

Het bedrijvencentrum in Veurne is geopend in 1991 en vulde meteen een behoefte in. In de eerste twee jaren kende dit bedrijvencentrum een gemiddelde bezetting van circa 91%. Vanaf 1994 tot 1998 (met uitzondering van 1995) daalde de bezetting fors tot gemiddeld 55 à 60%. Deze lage bezetting viel samen met de neergaande conjunctuur. In de volgende jaren kon het bedrijvencentrum te Veurne (buiten enkele jaren met een beperkte frictieleegstand) een hoge bezetting realiseren.

Het bedrijvencentrum te Ieper (gerealiseerd nog vóór het NPCB) is in 1987 geopend. Pas in 1990 kon een hoge bezetting worden gerealiseerd. Weliswaar was er vanaf 1993 ook een terugval in de bezetting, maar deze was haast nooit zo laag als in Veurne. Blijkbaar had Ieper (met een groter wervingsgebied) minder problemen om bij laagconjunctuur toch nog voldoende starters te huisvesten.

Tabel 9.27

Bezettingsgraad in de bedrijvencentra van Veurne en Ieper, 1987-2007 (in %)

Jaartal	Bedrijvencentrum Veurne		Bedrijvencentrum Ieper	
	Burelen	Ateliers	Burelen	Ateliers
1987	-	-	0,1	0,1
1988	-	-	0,3	0,3
1989	-	-	42,0	85,0
1990	-	-	100,0	71,0
1991	90,0	90,0	100,0	85,0
1992	92,0	92,0	97,0	97,0
1993	75,0	62,0	83,0	37,0
1994	12,0	75,0	50,0	28,0
1995	100,0	100,0	75,0	57,0
1996	75,0	75,0	66,0	85,0
1997	50,0	62,0	91,0	42,0
1998	50,0	62,0	92,0	66,0
1999	100,0	100,0	57,0	67,0
2000	75,0	93,0	100,0	100,0
2001	100,0	100,0	86,0	83,0
2002	75,0	100,0	86,0	100,0
2003	100,0	62,5	100,0	100,0
2004	100,0	62,5	100,0	100,0
2005	75,0	100,0	92,0	100,0
2006	100,0	100,0	86,0	100,0
2007	100,0	100,0	77,0	83,3

BRON: bedrijvencentra Westhoek.

Tabel 9.28

Verhuurbare oppervlakte en aantal kantoren en ateliers in de bedrijvent centra van Veurne en Ieper, 2008

	Bedrijvent centrum Veurne		Bedrijvent centrum Ieper	
	Burelen	Ateliers	Burelen	Ateliers
Verhuurbare vloeroppervlakte (in m ²)	120	800	400	520
Aantal kantoren/ateliers	4	8	14	6

BRON: Bedrijvent centra Westhoek.

De werking en invulling van de bedrijvent centra in de Westhoek leunen nog altijd het best aan tegen de oorspronkelijke doelstelling: bedrijfsomthaalinfrastructuur voor jonge starters, met een evenwichtig aanbod van bureaus en ateliers.

Weliswaar is het wenselijk om naar de toekomst toe de maximale verblijfsduur te beperken tot drie jaar en een duidelijke selectie van starterhuurders door te voeren. Er is ook een grotere vraag naar meer en betere faciliteiten en een professionele begeleiding van de starters door de manager van het bedrijvent centrum, terwijl de huurprijs lager zou mogen zijn. Een 5BPO-dossier waarin aan specifieke doelgroepen een verlaagde huurprijs kon worden toegewezen, heeft bewezen dat dergelijke aanpak duidelijk beantwoordt aan een behoefte.

Besluit: de Westhoek beschikt over twee bedrijvent centra. Het bedrijvent centrum in Veurne telt acht ateliers en vier burelen en was in 2007 volledig bezet. Ook het bedrijvent centrum in Ieper, dat zes ateliers en veertien burelen telt, was in 2007 voor meer dan 75% bezet.

3.9.2. Doorgangsgebouwen

Tabellen 9.29 en 9.30 geven een overzicht van respectievelijk de bezettingsgraden en de verhuurbare oppervlakte in de doorgangsgebouwen van Ieper, Poperinge en Diksmuide.

Het doorgangsgebouw te Ieper (met EFRO-steun gebouwd nog vóór het NPCB) werd als eerste geopend en kende vanaf het tweede jaar een hoge bezetting. Enkel in 1999 en 2002 werd een bezetting genoteerd die lager was dan 70%. Het doorgangsgebouw in Ieper beschikt over drie ateliers en één bureel, op een totale verhuurbare oppervlakte van 2.215 m².

Het doorgangsgebouw te Poperinge werd gebouwd met EFRO-steun (GAP) en geopend in 1992. Ook daar was er een vlotte bezetting. Lage bezettingsjaren (lager dan 1970) waren 1992 en 1993 (opstart), 1996 en 2005-06. Het doorgangsgebouw in Poperinge telt vier ateliers, op een totale verhuurbare oppervlakte van 2.308 m².

Het doorgangsgebouw te Diksmuide is één jaar later geopend en kende tevens een hoge bezetting. Buiten de lage bezetting in 1996 en 1997, was er enkel nog een lagere bezetting in 2006, en zeker in 2007. Het doorgangsgebouw in Diksmuide is met twee ateliers op 1.047 m² het kleinste doorgangsgebouw in de Westhoek.

Tabel 9.29

Bezettingsgraad in de doorgangsgebouwen van Ieper, Poperinge en Diksmuide, 1988-2007
(in %)

Jaartal	Doorgangsgebouw Ieper	Doorgangsgebouw Poperinge	Doorgangsgebouw Diksmuide
1988	32,0	-	-
1989	74,0	-	-
1990	98,0	-	-
1991	100,0	-	-
1992	96,0	53,0	-
1993	92,0	57,5	100,0
1994	91,0	68,0	100,0
1995	100,0	67,0	94,0
1996	73,0	54,5	56,0
1997	99,0	79,5	49,5
1998	100,0	74,5	89,5
1999	29,0	76,0	100,0
2000	73,0	92,0	72,5
2001	72,0	72,0	96,0
2002	50,0	70,0	74,0
2003	75,0	98,0	82,0
2004	75,0	75,0	100,0
2005	75,0	57,0	100,0
2006	75,0	64,0	66,0
2007	75,0	97,0	8,0

BRON: POM West-Vlaanderen.

Tabel 9.30

Verhuurbare oppervlakte en aantal kantoren en ateliers in de doorgangsgebouwen van Ieper, Poperinge en Diksmuide, 2008

	Doorgangsgebouw Ieper		Doorgangsgebouw Poperinge		Doorgangsgebouw Diksmuide	
	Kantoren	Ateliers (+ kantoor)	Kantoren	Ateliers (+ kantoor)	Kantoren	Ateliers (+ kantoor)
Verhuurbare vloeroppervlakte (in m ²)	346	1.869	0	2.308	0	1.047
Aantal kantoren/ateliers	1	3	0	4	0	2

BRON: POM West-Vlaanderen.

Sinds de opstart van de doorgangsgebouwen stellen we wel vast dat er een evolutie werd waargenomen in de doelstellingen en invulling van deze gebouwen. In Diksmuide bijvoorbeeld, is het doorgangsgebouw geëvolueerd naar een invulling met voor de helft kleinere oppervlaktes en voor de andere helft naar een nieuwe bestemming dat volledig los staat van de oorspronkelijke doelstellingen (huisvesting van de stedelijke technische dienst).

Het doorgangsgebouw te Poperinge is deels bestemd voor KMO's en deels ook stapelplaats voor grote ondernemingen.

Globaal lijkt er - uitgezonderd te Ieper - vanuit de vraagzijde (starters) een tendens te bestaan voor kleinere modules. Een herstructurering van de doorgangsgebouwen dringt zich dus op.

Besluit: de verschillende doorgangsgebouwen in de Westhoek kenden, enkele jaren uitgezonderd, een vlotte bezetting. Het doorgangsgebouw in Ieper beschikt over drie ateliers en één bureel, op een totale verhuurbare oppervlakte van 2.215 m². Het doorgangsgebouw in Poperinge telt vier ateliers, op een totale verhuurbare oppervlakte van 2.308 m². Het doorgangsgebouw in Diksmuide is met twee ateliers op 1.047 m² het kleinste doorgangsgebouw in de Westhoek.

3.10. Bedrijventerreinen

Een belangrijke basis voor de uitbouw van een economisch weefsel in de Westhoek was de **ontwikkeling van bedrijventerreinen** (als professionele bedrijfslocaties). Dit gebeurde volgens het principe van gedeconcentreerde bundeling en in de laatste programmeringsperiode ook met groeiende aandacht voor duurzame kwaliteit op bedrijventerreinen.

Tabel 9.31 geeft weer hoeveel hectare bedrijventerreinen de Westhoek tot op heden telt en hoeveel bedrijven op deze terreinen gehuisvest zijn.

Tabel 9.31

Aantal hectare bedrijventerreinen in de Westhoek en aantal bedrijven op deze bedrijventerreinen, oktober 2008

Omschrijving	Oppervlakte (hectare)	Aantal bedrijven
Houthulst Melandedreef	22,6	30
Wervik Pontstraat	4,0	10
Wervik Geluwe Noord-West	4,3	7
Ieper Vlamertinge Hoge Akker	10,5	16
Ieper Business Park	3,6	6
Ieper Ieperleekanaal	231,3	210
Poperinge Sappenleen	44,6	77
Langemark-Poelkapelle	6,6	13
Kortemark Voshok	4,3	15
Koekelare Hovaerestraat	7,6	18
Lo-Reninge De Spie	12,4	9
Diksmuide Kaaskerke Zuid LO RO	18,1	33
Diksmuide Heernisse	79,8	74
Diksmuide Oude Barrière	1,1	2
Veurne zone I	127,0	94
Veurne zone II	11,4	36
Veurne Brugsesteenweg	9,5	9
Nieuwpoort Noordvaart	21,7	50
Wervik Menenstraat Geluwe	2,2	5
Totaal	622,6	714

BRON: wvi.

Besluit: mede dankzij de Europese programma's beschikt de Westhoek momenteel over heel wat bedrijventerreinen. In oktober 2008 waren 714 bedrijven gevestigd op in totaal 622,6 hectare bedrijventerreinen.

HOOFDSTUK 10: CONCLUSIES EN BELEIDSAANBEVELINGEN

Los van de onderzoeksbevindingen van onderhavig rapport, is het algemeen geweten dat West-Vlaanderen, maar ook specifiek de Westhoek, over de voorbije decennia heen is geëvolueerd van een gebied met een hoge structurele werkloosheid, gekenmerkt door hoge grensarbeid en seizoenarbeid, naar een gebied dat geconfronteerd wordt met een krapte op de arbeidsmarkt waarbij zelfs meer en meer over de landsgrenzen wordt gekeken om arbeidskrachten te rekruteren.

Een eenduidige meting van de specifieke meerwaarde hierin door de diverse Europese projecten die de voorbije 20 jaar werden opgestart en uitgevoerd in de Westhoek, is evenwel niet haalbaar en was ook niet de centrale onderzoeksvraag die onderwerp uitmaakte van deze opdracht. Dit betekent dat de concrete vraag “hoe zou de Westhoek zijn geëvolueerd zonder de Europese steun?” binnen dit rapport niet kan (ook niet via andere evaluatiemethodes) en zal beantwoord worden. Gezien het specifieke karakter van ieder gebied is het ook bijvoorbeeld niet relevant om te benchmarken met een ander landelijk gebied dat geen Europese steun heeft verkregen.

Het opzet van deze evaluatiestudie was wel om via diverse onderzoekssporen zowel een **kwantitatieve** als een **kwalitatieve** evaluatie uit te voeren van de volgende Europese programma's in de Westhoek (arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne):

- het Nationaal Programma van Communautair Belang (nadien opgenomen in het Geïntegreerd Actieprogramma) voor de Westhoek (1987-1993);
- Doelstelling 5b Westhoek (exclusief het Middenkustgedeelte) (1994-1999);
- 5b Phasing Out (exclusief het Middenkustgedeelte) (2000-2007);
- CI Interreg I, II en IIIA (1991-2006);
- CI Leader II (1998-1999);
- CI Retex (1995-1999).

In de voorgaande hoofdstukken werd via enerzijds een **bottom-upbenadering** (evaluatie van de **karakteristieken en financiering** van de diverse Europese **programma's en projecten**) en anderzijds een **top-downbenadering** (evaluatie op het niveau van sociaaleconomische **impactindicatoren**) een voornamelijk **kwantitatieve** evaluatie uitgevoerd van de diverse economische projecten (inclusief landbouwprojecten) in de Westhoek die in de periode 1987-2007 konden genieten van steun vanuit de drie Europese structuurfondsen (EFRO, ESF en EOGFL). De voornaamste conclusies worden in punt 1. van dit hoofdstuk herhaald.

Een ander gevolgd onderzoekspoor is eerder van **kwalitatieve** aard, waarbij diverse gesprekken werden gevoerd met bevoorrechte getuigen die input konden geven inzake de evolutie van de beleidscontext en de kwalitatieve invulling van de betrokken programma's. De resultaten van deze kwalitatieve evaluatie worden hierna in punt 2. van dit hoofdstuk opgenomen.

Tot slot worden in punt 3. van dit hoofdstuk **beleidsaanbevelingen** geformuleerd, die samen met input van de begeleidende stuurgroep, uit dit evaluatieproces konden worden gedistilleerd.

1. Conclusies uit de kwantitatieve evaluatie

In de voorgaande hoofdstukken werd via enerzijds een **bottom-upbenadering** (evaluatie van de karakteristieken van de diverse Europese programma's en projecten) en anderzijds via een **top-downbenadering** (evaluatie op het niveau van sociaaleconomische impactindicatoren) een voornamelijk kwantitatieve evaluatie uitgevoerd van de diverse economische projecten (inclusief landbouwprojecten) in de Westhoek die in de periode 1987-2007 konden genieten van steun vanuit de drie Europese structuurfondsen (EFRO, ESF en EOGFL).

1.1. Bottom-upbenadering: financiële kenmerken van de programma's

Sinds 1987 heeft het ruimere gebied 'Westhoek-Middenkust' 93,2 miljoen EUR Europese middelen ontvangen voor zowel economische, toeristische als leefbaarheidsdossiers, waarvan 41% van de middelen een **economische** finaliteit had in de **Westhoek**arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne. Vooral het 5b-programma (68,4%), het Retexprogramma (81,3%) en het 5BPO-programma (49,8%) hadden een grote economische finaliteit in de Westhoek.

381 **economische projecten** hebben uiteindelijk Europese steun (maar ook Vlaamse, provinciale en soms gemeentelijke cofinanciering) kunnen verkrijgen in de Westhoek. Deze projecten hadden gezamenlijk een **totale kostprijs** van bijna 135 miljoen EUR, waarop gemiddeld 28,3% **Europese steun** werd verleend uit de drie structuurfondsen voor een bedrag van circa 38,1 miljoen EUR.

Aangezien het aantal programma's in de Westhoek met een **geïntegreerde inzet** van de diverse structuurfondsen beperkt was tot 5b, Retex, Interreg I en Leader II, zien we geen evenwichtige verdeling van de Europese middelen over de diverse **structuurfondsen**. Zoals te verwachten, is het belangrijkste fonds het EFRO, dat in belangrijke mate wordt aangewend voor infrastructuurdossiers. Van de 381 projecten (38,1 miljoen EUR Europese middelen) zijn er 208 projecten of 55% (of 30,3 miljoen EUR of 79%) gefinancierd vanuit het EFRO. De analyse op projectniveau leert ons verder dat er 91 ESF-projecten werden betoelaagd (2,4 miljoen EUR aan Europese middelen) en 82 EOGFL-projecten (5,5 miljoen EUR).

Het grootste **programma** inzake Europese steun aan economische projecten was het **Doelstelling 5b-programma** (130 projecten waaraan meer dan 16 miljoen EUR Europese steun werd verleend). Dit is ook het enige programma geweest waar de drie structuurfondsen gezamenlijk zwaar werden ingezet in één geïntegreerd programma.

Het **Geïntegreerd Actieprogramma (GAP)** was inzake Europese steun aan de economie in de Westhoek het tweede grootste programma (11,3 miljoen EUR, toegewezen aan 43 projecten). Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat de individuele ESF-dossiers uit het GAP niet meer konden worden achterhaald, waardoor bij de analyse enkel kon worden gewerkt met de drie clusters van ESF-projecten (VDAB, ministerie van Onderwijs en derden). De facto kende het GAP dus meer projecten dan de 43 projecten.

Het '**overgangsprogramma**' **5BPO** kon enkel nog een beroep doen op EFRO-steun en telde nog 30 economische projecten voor een totaal bedrag van bijna 3,9 miljoen EUR aan Europese middelen.

Wat de **communautaire initiatieven** betreft, waren CI **Interreg II** (1,4 miljoen EUR) en zeker CI Interreg IIIA (ruim 2,3 miljoen EUR) de grootste programma's. Belangrijke vaststelling hierbij is het feit dat het hogere budget aan Europese middelen in Interreg IIIA in vergelijking met Interreg II werd verdeeld over ruim de helft minder projecten. De economische projecten kregen dus een grotere omvang. Een duidelijke professionalisering van het programma is hiervoor ook mee verantwoordelijk.

Het Europese budget voor het economische deel van de Interregprogramma's in de Westhoek is ook stelselmatig gestegen (van 592.000 EUR in Interreg I tot 2.348.000 EUR in Interreg IIIA). Alhoewel het Europese budget voor economie in Interreg IIIA was gestegen met bijna 900.000 EUR (ten opzichte van Interreg II), was de totale kostprijs van de projecten nauwelijks gestegen. Het Europese steunpercentage was dan ook gestegen van 28% naar 44%. In Interreg I lag dit steunpercentage nog hoger, namelijk 50%.

Het CI **Retex** telde 29 projecten in de economische sfeer én toewijsbaar aan de Westhoek, die globaal 1,9 miljoen EUR ontvingen.

Na Interreg I (592.000 EUR Europese middelen), was **Leader II** het programma met de minste middelen die werden toegewezen aan de economie in de Westhoek (637.000 EUR), maar had na het 5b-programma de meeste projecten. Leader II kenmerkte zich immers als een bottom-upprogramma dat veel kleinschalige projecten omvatte, meestal van particulieren.

1.2. Bottom-upbenadering: karakteristieken van de projecten

Op basis van de projectinformatie die werd verkregen vanuit de betrokken (voormalige) programmasecretariaten en aanvullende bevestigingen werd een **projectdatabank** opgesteld waarin diverse projectkarakteristieken werden opgenomen. Hierna volgen de belangrijkste conclusies, aangevuld met de nodige duiding en desgevallend nuancering.

Slechts 6% van de betrokken projecten heeft zijn **resultaten** in het geheel niet gehaald. Dit betekent dat 94% zijn resultaten minstens gedeeltelijk gehaald heeft. Meer specifiek stellen we vast dat drie op vier projecten hun nagestreefde doelstellingen volledig behaald hebben. Projecten die hun resultaten slechts gedeeltelijk halen, zijn meestal ESF-projecten (opleidingen). Dit heeft vooral te maken met het feit dat heel wat projecten in hun aanvraag de doelstellingen (aantal cursistenuren) hebben overschat en deze niet geheel hebben kunnen waarmaken en bijgevolg - als gevolg van de strenge ESF-reglementering - pro rata minder ESF-steun hebben ontvangen.

Globaal gezien kunnen we echter stellen dat de overgrote meerderheid van de projecten zijn vooropgestelde resultaten op een meer dan voldoende manier realiseert.

De helft van de projecten heeft een **toepassingsgebied** (lokalisatie van het project) dat de hele Westhoek omvat. Projecten die aan een arrondissement konden worden toegeschreven, spelen zich voornamelijk af in Leper en in mindere mate in Veurne en Diksmuide. In de regio Leper is er immers altijd al een grotere dynamiek en institutionele setting aanwezig geweest om economische projecten te genereren.

Het CI Interregprogramma heeft het breedste toepassingsgebied terwijl CI Leader II een evenwichtige verdeling van de middelen in de verschillende toepassingsgebieden (zowel lokaal als de hele Westhoek) kende.

De projecten die werden toegewezen aan een arrondissement zijn in grote mate gecontinueerd¹ na afloop. Projecten met een ruimer toepassingsgebied worden minder vaak verdergezet. Hieruit mogen we evenwel niet concluderen dat de schaal bepalend is voor de mate van continuïteit. Het succes op het vlak van continuïteit heeft op zich niet te maken met de locatie van de projecten, maar wel met het type van projecten (zie verder: categorische indeling). Het zijn immers eerder de infrastructurele dossiers - die een specifieke locatie hebben - die de nodige continuïteit hebben gekend. Begeleidingsdossiers waren per definitie gespreid over de hele Westhoek en hadden relatief minder continuïteit in de werking. Het was trouwens niet altijd de bedoeling dat begeleidingsdossiers een verderzetting konden garanderen. Een aantal begeleidingsdossiers werd opgezet in functie van een specifieke tijdelijke situatie, zoals bijvoorbeeld naar aanleiding van de openstelling van de grenzen (Westhoek 1992-fonds) en het opvangen van de negatieve gevolgen van de sluiting van een aantal textiel- en confectiebedrijven in de Westhoek.

Wat het **impactniveau** van de projecten betreft, zien we dat EOGFL-projecten eerder een lokale impact hebben en EFRO- en ESF-projecten vaak een subregionale impact, die heeft te maken met het opzet van de programma's en projecten dat verschillend is. Hetzelfde geldt voor het CI Interregprogramma dat een bredere scope heeft en dus ook een ruimere impact tegenover CI Leader II en CI Retex die eerder lokaal van opzet waren.

Bij een analyse van de **categorische indeling** van de projecten, stellen we vast dat het grootste deel van de Europese middelen werd toegewezen aan infrastructuurdossiers, opleidingsprojecten en landbouwonderzoek, -demonstratie en -voorlichting. Verder kunnen we vaststellen dat de thematische focus vaak samenhangt met de opzet van het programma, vinden we in het CI Retexprogramma voornamelijk opleidingsprojecten, en in het CI Leader II-programma het ontwikkelen van lokale economische activiteiten. De CI Interregprogramma's zijn vaak breed van thematiek omdat de focus daar in eerste instantie ligt op de grensoverschrijdende samenwerking.

Zoals reeds aangehaald, worden projecten die infrastructuur en watervoorziening betreffen, het vaakst gecontinueerd na afloop, terwijl projecten binnen de thema's "lokale economische activiteit ontwikkelen en uitbreiden" (het gaat hier meestal om particuliere bedrijven die hun activiteit uitbreiden of heroriënteren, landbouwers die thuisverkoop beginnen, nieuwe producten of dieren toevoegen aan hun gamma, educatieve activiteiten combineren met hun reguliere werk, overschakelen naar bio-productie, enz.) en "onderzoek plattelandsontwikkeling" het minst vaak gecontinueerd worden.

Een volgende analyse gebeurde op het vlak van de **aard van de promotor**. Bij deze analyse werd de volgende afbakening voorzien:

- overheid en overheidsinstellingen waaronder de verschillende overheidsniveaus begrepen worden (Vlaams, provincie, gemeente) en autonome provincie- of gemeentebedrijven en vzw's waarvan de raad van bestuur aangeduid wordt door de provincie of andere overheden (VDAB, POM, POVLT, Westtoer, intercommunales, enz.);

¹ Deze continuïtering kon gebeuren door het blijven bestaan van de gefinancierde infrastructuur, met behoud van bestemming als waarvoor Europese steun werd gegeven (al dan niet beheerd door de oorspronkelijke promotor), het overnemen van het project in een volgend (Europees) project of in de reguliere activiteiten van de promotor, met de Westhoek als werkingsgebied of het overnemen van het project in een ruimere geografische context (provinciaal of zelfs Vlaams) al dan niet door dezelfde promotor en desnoods buiten de Westhoek.

- bedrijven en particulieren;
- non-profit en middenveld; hieronder verstaan we alle andere vzw's en middenveldorganisaties.

De grote meerderheid van de projecten werd uitgevoerd door overheden en overheidsinstellingen (74%) en organisaties uit het middenveld en de non-profitsector (24%). Bedrijven en particulieren nemen slechts 2% van de bestede middelen voor hun rekening. Zeker in de eerste programma's in de Westhoek was het volgens de Europese reglementering heel moeilijk om rechtstreekse steun te verlenen aan bedrijven. De meeste steun was onrechtstreekse steun en kon enkel via intermediären (GOM of een terreinbeheerder) doervloeien naar bedrijven. Pas in latere programma's Retex, 5b, maar vooral in Leader II konden de bedrijven in iets grotere mate een beroep doen op Europese steun. Deze steun werd meestal beperkt tot de bovengrens zoals voorzien in 'de minimisregeling'. Over een periode van drie jaar mocht het bedrijf globaal maximaal 100.000 EUR subsidies hebben ontvangen, tenzij de subsidie als een bijzondere steunregeling vooraf werd aangemeld bij de Europese Commissie (cf. IWT-steun).

Opmerkelijk is ook dat het aandeel van projecten dat na afloop van de subsidies gecontinueerd wordt, het laagst ligt bij de bedrijven en particulieren. Slechts 62,5% wordt gecontinueerd tegenover 23% dat niet gecontinueerd wordt. De middelen die toegekend worden aan overheden worden na verloop van het programma het meest gecontinueerd. Dit geldt voor 90% van de overheidsprojecten tegenover 6% die niet gecontinueerd worden. Bij projecten die vanuit het middenveld worden opgezet, kent 72% een vervolg na afloop van de steun en 15% wordt niet gecontinueerd.

1.3. Top-downbenadering: evaluatie van de impactindicatoren

De Westhoek heeft globaal gezien op sociaaleconomisch vlak een belangrijke evolutie doorlopen. Het proces van industrialisering en tertiaïrisering werd in dit plattelandsgebied op gang gebracht en verder uitgewerkt rekening houdend met het geëigende plattelandskarakter van de Westhoek. Ondanks de vastgestelde inhaalbeweging heeft de Westhoek evenwel een aantal specifieke sociaaleconomische karakteristieken behouden, waardoor een 'gap' blijft bestaan met andere gebieden in West-Vlaanderen en Vlaanderen. Een deel van deze eigenschappen heeft te maken met het landelijke karakter van de regio (lage bevolkingsdichtheid, groot landbouwareaal, open landschap, de afwezigheid van een grootstad met bijhorende uitgebouwde centrumfuncties, ...).

Welke impact de Europese steun precies had op de ontwikkeling van de Westhoek is moeilijk te bepalen. Niemand kan namelijk zeggen of de Westhoek zonder de Europese steun op dezelfde manier zou geëvolueerd zijn. Wat we wel kunnen doen, is de situatie van 20 jaar geleden vergelijken met de huidige situatie en deze evolutie vergelijken met de West-Vlaamse en Vlaamse trend, en dit voor de **belangrijkste sociaaleconomische impactindicatoren** die werden gedistilleerd uit het **functionele opzet van de betrokken Europese programma's**.

1.3.1. Bezoldigde en zelfstandige werkgelegenheid

Eén van de belangrijkste doelstellingen van de Europese Westhoekprogramma's was het zorgen voor een **"voldoende en kwalitatief bezoldigde en zelfstandige werkgelegenheid"**. Wat het kwantitatieve aspect van de werkgelegenheid betreft kan een onderscheid gemaakt worden in de evolutie van de bezoldigde en zelfstandige werkgelegenheid ¹.

Wat de **bezoldigde werkgelegenheid** betreft, kende de Westhoek procentueel gezien tussen 1988 en 2006 een sterkere toename dan West-Vlaanderen. In totaal kwamen er in deze periode in de Westhoek 13.977 arbeidsplaatsen bij. 9.374 van deze arbeidsplaatsen werden ingenomen door vrouwen, wat erop wijst dat de vrouwelijke bezoldigde werkgelegenheid in de Westhoek de laatste 20 jaar sterk is toegenomen. Een toename van het aantal werkende vrouwen werd in verschillende programma's als doelstelling vooropgesteld.

Ook de **zelfstandige werkgelegenheid** is de laatste 20 jaar gestegen in de Westhoek. In totaal kwamen er tussen 1987 en 2006 3.305 zelfstandige arbeidsplaatsen bij. Wel dient opgemerkt te worden dat de stijging van de zelfstandige werkgelegenheid in de Westhoek (+18%) iets beperkter was dan in West-Vlaanderen (+22%).

Zowel wat de bezoldigde als de zelfstandige werkgelegenheid betreft, kende vooral de tertiaire sector een sterke expansie in de Westhoek. West-Vlaanderen kende dezelfde evolutie. Zowel wat de werkgelegenheid als het aantal bedrijven betreft, zien we dat deze sector sterk uitgebreid is.

1.3.2. Werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad

Bij de motivatie en aanzet van diverse programma's werd vastgesteld dat er een structureel **onevenwicht** was **op de arbeidsmarkt tussen vraag en aanbod**, dat zich weerspiegelde in een **lage werkgelegenheidsgraad**, gecombineerd met een **hoge structurele werkloosheid**.

Een analyse van de tijdsreeksen toont aan dat de **werkgelegenheidsgraad** sinds 1992 sterk is gestegen in de Westhoek (+12,9%). Ze ligt wel nog iets lager dan de werkgelegenheidsgraad in West-Vlaanderen en Vlaanderen, die tussen 1992 en 2006 een vergelijkbare stijging van de werkgelegenheidsgraad kenden. De vrouwelijke werkgelegenheidsgraad in de Westhoek kende een nog sterkere stijging met maar liefst 35,2%. West-Vlaanderen kende ongeveer dezelfde evolutie, maar heeft al sinds 1992 een vrouwelijke werkgelegenheidsgraad die iets hoger ligt dan in de Westhoek. In het Vlaamse Gewest ligt de vrouwelijke werkgelegenheidsgraad ongeveer op hetzelfde niveau als in de Westhoek.

¹ Het kwalitatieve luik van de werkgelegenheid werd in de diverse programmeringsdocumenten nooit via indicatoren benaderd. De beschikbare tewerkstellingsstatistieken brengen (buiten de verdeling naar sector en geslacht) geen informatie aan omtrent dit kwalitatieve luik. Een gedetailleerd onderzoek hieromtrent valt evenwel buiten het bestek van deze evaluatieopdracht.

Wat de **werkloosheidsgraad** in de Westhoek betreft, zien we een daling van 8,4% tussen 1992 en 2006. In West-Vlaanderen bedroeg de daling gemiddeld slechts 4,6%. De werkloosheidsgraad in de Westhoek kwam hierdoor in 2006 op hetzelfde niveau als dat van West-Vlaanderen, namelijk op 5,8%. Het Vlaamse Gewest had gedurende de hele periode een werkloosheidsgraad die hoger lag dan deze in de Westhoek en West-Vlaanderen. De vrouwelijke werkloosheid in de Westhoek stond in 2006 op ongeveer hetzelfde niveau als in 1992, en ligt iets hoger dan in West-Vlaanderen en iets lager dan in het Vlaamse Gewest.

1.3.3. Land- en tuinbouwactiviteiten

Het was pas in het Doelstelling 5b-programma en in het Leader II-programma (en een deel via Interreg) dat voor het eerst (en het laatst) specifieke middelen waren voorzien voor de landbouw. Via diversificatie, onderzoek en sensibilisatie beoogde men **“het behoud van de werkgelegenheid in de land- en tuinbouwsector”**. Onder deze omschrijving moest de facto worden begrepen dat het de doelstelling was om de algemene trend van daling in de werkgelegenheid in de land- en tuinbouw zo veel als mogelijk te minimaliseren in de Westhoek. Wanneer we de bezoldigde werkgelegenheid in de primaire sector (land- en tuinbouw en visserij) bekijken, dan zien we dat deze tussen 1988 en 2006 met 28,1% is gestegen in de Westhoek. Het arrondissement Veurne kende wel een daling van meer dan 40% op dit vlak. Aangezien de visserijsector geen belangrijke rol speelt in de arrondissementen Diksmuide en Ieper, kan geconcludeerd worden dat de bezoldigde werkgelegenheid in de land- en tuinbouw hier is gestegen. Wat de zelfstandige werkgelegenheid in de primaire sector betreft, zien we een daling van 8,4% in de Westhoek. Wanneer de totale tewerkstelling (bezoldigde en zelfstandige) in de primaire sector bekeken wordt, dan zien we dat de tewerkstelling tussen 1988 en 2006 met 5% is gedaald. Het is echter mogelijk dat dit door een daling van de tewerkstelling in de visserijsector komt. Dit is niet uit de cijfers van dit onderzoek op te maken.

Tevens kan er geconcludeerd worden dat er in de Westhoek, in vergelijking met de totale kadastrale oppervlakte, veel cultuurgrond te vinden is. Meer dan 75% van de kadastrale oppervlakte in de Westhoek is cultuurgrond. Dit is veel meer dan in West-Vlaanderen in het algemeen en dan in het Vlaamse Gewest. De oppervlakte cultuurgrond is de laatste 20 jaar amper gewijzigd. Wat het aantal landbouwbedrijven betreft, zien we dat dit aantal tussen 1986 en 2006 zowel in de Westhoek als in de provincie West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest is gedaald. In de Westhoek was de daling wel iets minder groot dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Een daling van het aantal landbouwbedrijven en een gelijk gebleven oppervlakte cultuurgrond, betekent dat de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per landbouwbedrijf de laatste 20 jaar is gestegen. Dit fenomeen van schaalvergroting treffen we zowel in de Westhoek, in West-Vlaanderen als in het totale Vlaamse Gewest aan.

Naar aanleiding van een 5b-project werd de leefbaarheid van de diverse landbouwbedrijven in de Westhoek in kaart gebracht. Een actualisatie van deze studie ontbreekt op heden, waardoor een evaluatie op dit vlak niet mogelijk is.

1.3.4. Industriële en tertiaire werkgelegenheid

Bij de aanvang van de eerste programma's voor de Westhoek had dit plattelandsgebied slechts een **beperkt industriële onderbouw**. De eerste economische ontwikkelingsprogramma's hadden dan ook als strategische doelstelling het **industriële weefsel** van de Westhoek uit te bouwen, dat vervolgens als onderbouw moest dienen voor een **ontwikkeling van de tertiaire sector**.

Uit de cijfers van de bezoldigde en zelfstandige werkgelegenheid kunnen we afleiden dat in de periode 1988-2006 de **totale werkgelegenheid in de industrie** in de Westhoek is gestegen met circa 1.300 arbeidsplaatsen, zijnde een stijging met 8,7%, terwijl de procentuele evolutie in West-Vlaanderen als geheel (-8,7%) en in Vlaanderen (-14,3%) duidelijk negatief was. Dit is logisch aangezien het industrialiseringsproces in de Westhoek later is op gang gebracht.

Deze stijging van de industriële werkgelegenheid in de Westhoek was vooral het gevolg van de stijging in het arrondissement Ieper (+14,6%) en in beperktere mate in het arrondissement Veurne (+7,3%). In het arrondissement Diksmuide was er zelfs een daling (-6,3%).

De totale werkgelegenheid in de **handel en diensten** was in dezelfde periode fors gestegen met meer dan 16.000 arbeidsplaatsen (of een stijging met 43,5%). Elk arrondissement van de Westhoek kende een gevoelige stijging: Diksmuide (+43,1%), Ieper (+44,5%) en Veurne (+42,2%). Deze relatieve stijging in de Westhoek lag op hetzelfde niveau als in West-Vlaanderen, maar lager dan het Vlaamse Gewest (+51,8%).

Deze evoluties van de industriële en tertiaire werkgelegenheid (en de globale werkgelegenheid in alle sectoren) hebben de volgende impact gehad op de industrialiseringsgraad en tertiairiseringsgraad.

De Westhoek had in 2006 een **industrialiseringsgraad** van 21,6%. Dit betekent dat zich 21,6% van het totale aantal jobs in de industrie bevindt. In 1988 was dit nog 27,6%. Wel dient opgemerkt te worden dat de daling in de Westhoek minder groot was dan de daling in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest.

Wat de **tertiariseringsgraad** betreft, wordt in zowel de Westhoek (+12%), West-Vlaanderen (+17,1%) als in het Vlaamse Gewest (+17,9%) een stijging opgetekend. In 2006 waren de tertiairiseringsgraden in de Westhoek en West-Vlaanderen ongeveer even groot.

1.3.5. Pendelarbeid

Uit de verschillende programmadocumenten blijkt dat de Westhoek eind jaren 80 een zeer hoge **pendelarbeid** kende, met een belangrijk aandeel van de sociaal onverantwoorde lange afstandspendel. Door het creëren van meer werkgelegenheid in de Westhoek wou men de pendel drastisch inperken. In 1991 werkten 12.382 inwoners uit de Westhoek in een ander arrondissement in West-Vlaanderen. In 2001 waren dat er 12.351. Ook het aantal mensen uit de Westhoek dat in een andere Belgische provincie gaat werken, is ongeveer gelijk gebleven (gedaald van 3.654 in 1991 tot 3.650 in 2001). De aantrekkingskracht van de grootsteden blijft dus groot, ondanks de gecreëerde arbeidsplaatsen in de Westhoek.

Wat de inkomende pendel betreft, zien we wel een duidelijke stijging. Daar waar de inkomende pendel in 1991 nog 6.641 personen bedroeg, was deze in 2001 gestegen naar 7.970.

1.3.6. Uitwijkingsoverschot

Wat de **migratie** in de Westhoek betreft, zien we dat er een duidelijke uitstroom is van inwoners tussen 20 en 34 jaar. Het aantal 20- tot 34-jarigen dat zich sinds 1991 in de Westhoek kwam vestigen, was systematisch lager dan het aantal 20- tot 34-jarigen dat de Westhoek verliet. Het omgekeerde scenario zien we bij de 50-plussers. Vooral het arrondissement Veurne, met de kustgemeenten De Panne, Koksijde en Nieuwpoort, kent in deze leeftijdscategorie een grote instroom. Het probleem van braindrain werd tevens vastgesteld in het WES-onderzoek (2005) naar migratiemotieven van de jonge West-Vlamingen (met tevens resultaten voor de Westhoek) en het specifieke VKW-onderzoek voor de Westhoek (2008).

De belangrijkste uitwijkingsmotieven voor voormalige jonge Westhoekinwoners betreffen werkgerelateerde migratiemotieven (dichter bij werk wonen en dit meestal door hoger geschoolden, ...) en persoonlijke motieven (huwelijk, samenwonen, ...). Tevens werd er vastgesteld dat de "perceptie" ook een rol speelt: men stelt dat er een onvoldoende jobaanbod is in de regio en dit voor een aantal jobs die wel als knelpuntberoep worden gecatalogeerd.

1.3.7. Bedrijfsomthaalinfrastructuur en investeringen

Het uitgangspunt bij de Europese steunverlening aan de economische sector was niet gericht op directe subsidiëring van bedrijven, maar wel het creëren van de noodzakelijke (infrastructurele) randvoorwaarden, met het oog op het realiseren van economische investeringen.

Een belangrijke basis voor de uitbouw van een economisch weefsel in de Westhoek was hierbij de **ontwikkeling van bedrijventerreinen** (als professionele bedrijfslocaties). Dit gebeurde volgens het principe van gedeconcentreerde bundeling en in de laatste programmeringsperiode ook met groeiende aandacht voor duurzame kwaliteit op bedrijventerreinen. Mede dankzij de Europese programma's beschikt de Westhoek op heden over 622,6 ha bedrijventerreinen (netto), waarop 714 bedrijven zijn gevestigd.

Daarnaast werden met Europese steun bedrijvencentra en doorgangsgebouwen gebouwd. De Westhoek telt twee **bedrijvencentra voor starters**. Het bedrijvencentrum in Veurne opende haar deuren in 1991 en vulde meteen een behoefte in. Haar bezetting volgde ongeveer dezelfde beweging als de conjunctuur, en is de laatste jaren quasi volledig bezet. Het bedrijvencentrum in Ieper werd in 1987 geopend en kon sinds 1990 een hoge bezetting realiseren. In Ieper had men minder problemen om bij laagconjunctuur toch nog voldoende starters te huisvesten. Ook de verschillende **doorgangsgebouwen** (in Ieper, Poperinge en Diksmuide) kenden, enkele jaren uitgezonderd, een vlotte bezetting. De huidige aanpak en aanbod van diensten vanuit de bedrijvencentra zijn evenwel niet meer volledig conform de huidige vereisten teneinde het ondernemerschap bij starters verder doelgericht en gediversifieerd te kunnen ondersteunen.

De **investeringen in vaste activa** zijn de voorbije tien jaar sterk gestegen in de Westhoek. Daar waar de investeringen in 1997 860,5 miljoen euro bedroegen, was dit in 2005 1.493,3 miljoen euro. Ook in West-Vlaanderen in het algemeen en in het Vlaamse Gewest werd meer geïnvesteerd, maar de procentuele stijging tussen 1997 en 2005 was minder groot dan in de Westhoek. Teneinde invloed van de vastgoedinvesteringen aan de kust uit te zuiveren, kunnen we enkel een vergelijking tussen de diverse Westhoekarrondissementen maken (gemeentelijke gegevens zijn niet beschikbaar).

1.3.8. Welvaart

Een andere strategische doelstelling van de Europese programma's in de Westhoek betrof het **verhogen van de welvaart van de inwoners** van de Westhoek, met als voornaamste indicator het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner.

Was in 1987 het **gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner** in de Westhoek lager dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, dan was dit in 2005 nog altijd zo. Het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in de Westhoek bedroeg in 2005 12.668,7 euro, wat dus opmerkelijk lager is dan in West-Vlaanderen (13.607,0 euro) en in het Vlaamse Gewest (14.483,4 euro). Positief is wel dat het verschil tussen het gemiddeld belastbaar inkomen per inwoner in de Westhoek en dat in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest steeds minder groot wordt.

Ook uit een andere welvaartsindicator, het **BBP per inwoner**, blijkt dat de welvaart in de Westhoek lager ligt dan in de rest van West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest.

2. Kwalitatieve evaluatie

Vanzelfsprekend zijn niet alle evaluatieaspecten kwantitatief te benaderen. Een ander gevolgd onderzoekspoor is daarom eerder van **kwalitatieve** aard, waarbij diverse gesprekken werden gevoerd met bevoorrechte getuigen die input konden geven voor de analyse van de evolutie van de beleidscontext¹ en de kwalitatieve invulling van de betrokken programma's.

2.1. Gebiedsgerichte strategische planning: van top-down naar bottom-up

De diverse Europese programmeringsperioden hebben een aantal processen in gang gebracht die er vermoedelijk niet of trager gekomen waren indien deze Europese steun er niet zou geweest zijn.

¹ De evolutie van de beleidscontext wordt uitvoerig beschreven in hoofdstuk 4.

Vooreerst werd naar aanleiding van elke nieuwe programmeringsperiode de impuls gegeven om planmatig te denken hoe de streek op (middel)lange termijn zich zou moeten ontwikkelen. Dergelijke strategische planning met het oog op het creëren van een beleidskader voor de toewijzing van subsidies aan economische projecten moest meestal op korte termijn gebeuren, telkens voorafgegaan door een uitvoerige beschrijving van de sociaaleconomische situatie van de regio. Naarmate de tijd vorderde, werden de principes van draagvlakvorming effectief toegepast tijdens deze strategische planning. De strategische planning evolueerde van top-down naar (gedeeltelijk) bottom-up.

Op deze manier werd de Westhoek het eerste (West-)Vlaamse gebied waar gebiedsgericht een beleid werd gevoerd. Terwijl reeds vóór de aanvang van de Europese programma's op (deel)gebiedsniveau tussen de lokale besturen informeel overleg werd gepleegd, werd na verloop van de uitvoering van de steunprogramma's eerst een formeel overleg van de Westhoekburgemeesters (1994) georganiseerd, gevolgd door de oprichting van een streekhuis waar de gebiedsgerichte werking van de provincie voor de Westhoek gestalte kreeg, en waarin de meeste actoren die gebiedsgericht actief waren, hun plaats hadden. Hierbij denken we aan het streekplatform (nadien Resoc), de regiocoördinatoren voor toerisme en recreatie, de gebiedsgerichte werkers welzijn en landbouw, de 5b-projectmedewerkers van diverse landbouwprojecten, programma-secretariaat Leader II, en vanaf 5BPO ook het programmasecretariaat 5BPO. Al vlug werd de Westhoek het prototype van het gebiedsgericht werken in Vlaanderen.

Dit leidde ook tot een geïntegreerde benadering, waarbij bewust werd rekening gehouden met de interferenties en synergieën tussen diverse beleidsdomeinen, sectoren en de diverse programma's die op hetzelfde moment van kracht waren in de Westhoek. Deze geïntegreerde benadering kwam op kruissnelheid vanaf het 5b-programma.

2.2. Incubatieregio voor vernieuwende acties op het platteland

Naar aanleiding van deze evaluatieopdracht hebben we tevens mogen vaststellen dat de Europese steun aanleiding mocht geven tot innovatieve projecten die later zelfs overgenomen werden in andere regio's of programma's. Bijvoorbeeld het begeleidingsproject voor dorpswinkels in de Westhoek werd al vlug overgenomen in het Hageland. De resultaten van de studie inzake duurzame kwaliteit op bedrijventerreinen en inzake de haalbaarheid van een duurzaam terrein voor glastuinbouw werden op korte termijn tevens verspreid over de rest van West-Vlaanderen en Vlaanderen.

De Westhoek was tevens de 'broedplaats' van nieuwe initiatieven ter ondersteuning van het platteland, zoals bijvoorbeeld (niet-limitatieve) waterspaarbekkens (voor beregening voor de tuinbouwsector, later ook aangelegd in de rest van West-Vlaanderen), de promotie van hoeveproducten (gevolgd door gelijkaardige initiatieven in het Brugse Ommeland en de Leiestreek), intensieve bedrijfsbegeleiding voor bedrijven in problemen (later overgenomen in het Vlaamse project "boeren op een kruispunt") en het project duurzame melkveehouderij (werd vervolgens het voorbeeld van een provinciaal project).

2.3. Planningsprincipes die de tand des tijds hebben doorstaan

Een ander positief evaluatie-element is het feit dat een aantal planningsprincipes hun belang en relevantie hebben bewezen en doorheen de diverse programma's werden behouden, evenwel verrijkt met nieuwe concepten. Hierbij kunnen we verwijzen naar het principe van gedeconcentreerde bundeling. Sinds de eerste ontwikkelingsprogramma's voor de Westhoek werd dit principe toegepast, waarbij werd gesteld dat de economische reconversie (met daaraan gekoppeld de industriële ontwikkeling) noch ongebreideld kon gebeuren over de hele Westhoek gespreid, noch mocht worden geconcentreerd in een regionale kern. Hierbij werd geopteerd om een vijftal regionale kernen aan te duiden en zodoende de bundeling te deconcentreren volgens het draagvermogen van het platteland. Dit principe werd later tevens overgenomen in de provinciale structuurplanningsprincipes, maar ook in een latere fase verrijkt met diverse elementen van duurzame ontwikkeling (zie 5BPO-fase).

2.4. Opleidingen in de Westhoek: van experimenteren en diversifiëren naar specialiseren en rationaliseren

Ook specifiek op het vlak van opleiding en vorming kunnen we een aantal kwalitatieve evaluatieaspecten naar voren brengen.

Tijdens de GAP-periode werd er door de diverse opleidingsactoren voor het eerst kennisgemaakt met de werking van de structuurfondsen. Na een eerste experimentele fase heeft dit tijdens de daaropvolgende jaren geleid tot een aantal hoogwaardige opleidingen zoals bijvoorbeeld een lasopleiding en een opleiding logistiek, die uiteindelijk de ontwikkeling van professionele competentiecentra als finaliteit hadden. De PLC-technieken werden gecentraliseerd bij de lastechnieken tot een centre of excellence inzake metaalbewerking en automatisatie (te leper).

Tijdens het evaluatieproces werd tevens vastgesteld dat door de Europese steun een belangrijke achterstand van de Westhoek is ingehaald, zodat er bij opleidingsinstanties zoals VDAB en Syntra West (twee belangrijke ESF-promotoren) binnen het huidige Vlaamse beleidskader geen urgente vraag meer is naar een bijkomende opleidingsinfrastructuur of ESF-steun voor de organisatie van opleidingen.

Voorts werden een aantal opleidingen geïnitieerd in de Westhoek die bij de ontwikkeling van de opleiding innovatief waren voor zowel de Westhoek als voor Vlaanderen. We denken hierbij aan de horecaopleidingen, internet- en intranetopleidingen en distance learning (later overgenomen door Eduwest). Later zijn deze opleidingen "common business" geworden in Vlaanderen.

Door de Europese steun is er tevens in de streek ook een groeiende bewustwording ontstaan inzake opleidingsplannen bij bedrijven, wat zich vervolgens heeft verdergezet in het competentie management.

2.5. Kwalitatieve evaluatie-elementen bij de communautaire initiatieven

Heel specifiek voor het **Retexprogramma** kunnen we stellen dat dit CI hoofdzakelijk kan aanzien worden als een bijkomend budget voor de economische reconversie van de regio (zie tweede doelstelling van het programma). Zodra de 5b-middelen uitgeput waren, werden de projectvoorstellen doorgestuurd naar het Retexprogramma (zie bijvoorbeeld Bedrijfsfonds West2000 en het opleidingscentrum FLV-Campus, maar ook diverse opleidingsprojecten buiten de sectoren textiel en confectie).

De meeste van deze projecten hebben bijgedragen tot de algemene economische reconversie van de regio. Ook het opleidingscentrum FLV-Campus heeft diverse jaren een concrete invulling gehad, ook tijdelijk na het faillissement van de betrokken vzw (via de invulling door Syntra West).

Een deel van de overige Retexprojecten die tot doel hadden de levensvatbare activiteiten in de textiel- en de confectiesector te stimuleren, hebben gedeeltelijk hun doelstelling bereikt. Vooral de initiatieven die op sectorniveau of via intermediarissen werden georganiseerd, waren resultaatgevoelend. Diverse textielbedrijven die steun hebben verkregen, zijn daarentegen op heden niet meer actief.

Uit de evaluatierapporten van de **Interregprogramma's** leren we globaal voor deze programma's vooral dat inzake grensoverschrijdende samenwerking (wat voor de Westhoek als grensregio zeker relevant is) op het programmaniveau het gemeenschappelijke belang en de wederzijdse afhankelijkheid van beide grensregio's vooral lag in de aanwezigheid van Europese subsidies. Door de projectmatige oriëntering van de beleidsorganen van de eerste programma's werd het Interreggeld in eerste instantie een doel op zich.

De interacties met partners over de grens hadden vooral betrekking op het bespreken en selecteren van projecten en het toekennen van EG-middelen. De vaagheid van de selectiecriteria en de afwezigheid van grensoverschrijdende doelstellingen bracht met zich mee dat de politieke besluitvorming de facto neerkwam op een geven en nemen, waarbij de eigen prioriteiten van de betrokkenen centraal bleven staan (zie evaluatierapport HIVA).

Naarmate de grensoverschrijdende programmering vorderde, werd er wel een evolutie vastgesteld naar een meer gestructureerde aanpak en continuïteit in de grensoverschrijdende samenwerking (Interreg IIIA).

Specifiek op het vlak van economische grensoverschrijdende samenwerking wordt vastgesteld dat tijdens de eerste programma's de economische samenwerking niet zo succesvol was. Net zoals in andere programma's gold ook hier de minimisregel waardoor er weinig economische projecten vanuit het bedrijfsleven konden worden ingediend. Rechtstreekse steun aan bedrijven, particulieren en feitelijke verenigingen is binnen het Interregprogramma immers niet mogelijk. Bovendien was het partnerschap aan Waalse kant veel sterker en werd ondersteund door een financieel regulier beleid. Tot slot was er concurrentie tussen de diverse Europese programma's, waarbij de economische partners liever voor niet-grensoverschrijdende projecten kozen.

Werden de eerste projecten gekenmerkt door kleinschalige economische projecten, dan werd het derde Interregprogramma getypeerd door grensoverschrijdende netwerkprojecten. Er is een verschuiving waar te nemen van eerder projectmatige naar meer structurele samenwerking.

Het **Leader II-programma** had een heel specifiek uitgangspunt met een bottom up-benadering, waarbij werd gewerkt met een lokale groep. De meeste promotoren waren particulieren, die eind 2006-begin 2007 werden bevroegd (respons 75%). Uit deze evaluatie kunnen we - aanvullend op de evaluatie-elementen uit de vorige hoofdstukken - een aantal relevante conclusies overnemen. 80% van de promotoren vond dat het Leaderproject een belangrijke hefboom was voor hun bedrijf en 76% van de promotoren beoordeelde hun eigen project als een project met een meerwaarde op streekniveau. Voor bijna een derde van de projecten betekende het project een verhoging van de inkomsten van het bedrijf met circa 31%. Voor 21% genereerde het project een verhoging van de inkomsten die evenwel niet procentueel is uit te drukken. Ondanks de zware administratieve vereisten en de hoge eigen inbreng, zou 92% van de promotoren opnieuw deelnemen aan een Leaderprogramma. Twee derden van de promotoren heeft na de Leader II-periode nog investeringen uitgevoerd, zodat Leader als een hefboom kan aanzien worden voor volgende investeringen. 53% heeft na de Leader II-periode nog steun aangevraagd. Slechts 21% van de promotoren stelt dat ze afhankelijk zijn van steun om verder te blijven bestaan.

3. Beleidsaanbevelingen

Uit bovenstaande kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie-elementen kunnen we een aantal beleidsaanbevelingen distilleren voor het toekomstige sociaaleconomisch beleid in de Westhoek.

Deze beleidsaanbevelingen hebben betrekking op de volgende elementen:

- een geïntegreerd plattelandsprogramma uitwerken op maat van de Westhoek;
- de troeven van de nieuwe geografische positionering uitspelen;
- een eigentijds ruimtelijk-economisch beleid ontwikkelen;
- anticiperen op nieuwe evoluties in de land- en tuinbouw;
- toegankelijk(er) maken van een opleidingsaanbod dat afgestemd is op de vraag en noden van de regio.

3.1. Een geïntegreerd plattelandsprogramma uitwerken op maat van de Westhoek

Door het proces van economische reconversie in de Westhoek werd in de voorbije decennia een belangrijk deel van de structurele sociaaleconomische achterstand ingehaald, en dit grotendeels volgens de draagkracht van het landelijke gebied (cf. het ruimtelijk-economisch principe van gedeconcentreerde bundeling). Ondanks deze inhaalbeweging wijzen enkele indicatoren erop dat gezien het landelijke karakter van de Westhoek er een structurele 'gap' blijft met de rest van West-Vlaanderen en Vlaanderen.

Dit landelijke karakter hoeft evenwel op zich geen belemmering te zijn voor een geëigende ontwikkeling van de regio. Het is wenselijk dat de Westhoek zijn rurale karakteristieken kan behouden en dat het beleid hier structureel op inspeelt. Hierbij is er dus nood aan een **geïntegreerd plattelandsprogramma** op maat van de regio waarbij rekening wordt gehouden met de **(economische) dynamiek** die op heden wordt vastgesteld op het platteland.

Ook in een recent wvi-onderzoek¹ wordt gewezen op de omslag of transformatie die plattelandsgebieden ondergaan: een agrarisch gebied dat zodanig evolueert dat naast de productiefunctie ook de consumptiefunctie er bijkomt en waarbij wonen en toerisme ook als economische dragers naar voren worden geschoven. Deze transformatie vindt zijn oorsprong in een wijzigende dynamiek in de landbouw, de toenemende mobiliteit van personen, goederen en diensten, en de wijzigende perceptie waarbij het platteland steeds meer verbonden wordt met toerisme, recreatie, maar ook met een niet-landbouwgerelateerde economische dynamiek. De toenemende schaalvergroting in de land- en tuinbouw leidt tot de oprichting van steeds grotere agrarische gebouwen en van een aantal hoevesites en -gebouwen die hun agrarische functie verliezen. Ook de herlokalisatie van historisch gegroeide solitaire bedrijven (zij het in mindere mate dan in andere regio's in West-Vlaanderen) leidt tot een aanbod aan vrijgekomen gebouwen op het platteland. Dit alles leidt tot een verdere toename van niet-landbouwgebonden economische activiteiten op het platteland.

Deze transformatie op het platteland bevestigt dus de stelling dat de Westhoek nood heeft aan een gestructureerd en geïntegreerd plattelandsbeleid om dit **transformatieproces te sturen**, waardoor de positieve landelijke eigenschappen van de Westhoek (open en gedifferentieerd landschap, erfgoed, ...) kunnen behouden blijven. Hierbij mag een open debat tussen de diverse economische actoren niet worden vermeden. Naast voormelde transformatie moeten ook de braindrain uit de Westhoek, en de externe visie en perceptie die er op bestaat ten aanzien van de Westhoek, aan bod komen.

Belangrijk is ook dat dit plattelandsbeleid **niet** meer zoals in de vorige periodes **vanuit een (subsidiegerelateerde) projectmatige aanpak** moet worden geïnitieerd, maar wel vanuit de eigen gebiedsstructuren en streekroeping (missie). Ter uitvoering van de afgebakende strategie moeten de opgestarte projecten in de **nodige continuïteit** worden voorzien. Hierbij herhalen we nog eens de vaststelling dat de slaagkansen bij projecten ingediend door bedrijven relatief lager lagen dan bij projecten waarvan een overheid of het middenveld promotor was. Dit pleit om vanuit de overheid en het middenveld eerder faciliterende projecten te voorzien en dus rechtstreekse steun aan bedrijven te beperken tot deze die in functie zijn van concrete beleidsdoelstellingen en gefocust op de reële behoeften van de bedrijven.

3.2. De troeven van de nieuwe geografische positionering uitspelen

De perifere ligging van de Westhoek is al een tijdje omgebogen tot een troef door de ligging in een Euregionaal gebied omringd door economische clusters en poorten, zoals de havens van Oostende en Zeebrugge, de Eurometropool Kortrijk-Rijsel-Doornik en Calais en Duinkerke.

De ombuiging van een perifeer gebied naar een centraal Euregionaal gebied, zijnde een groene long tussen verstedelijkte gebieden, creëert zowel opportuniteiten als bedreigingen. Het is aan de Westhoek om in te spelen op deze opportuniteiten door de eigen troeven verder uit te werken, waarbij een aantal uitdagingen (zoals de gevolgen van de toenemende grensoverschrijdende migraties in grensgemeenten) op een grensoverschrijdende manier zullen moeten worden aangepakt.

¹ Economische dynamiek en ruimtelijke kwaliteit op het platteland, Anna Verhoeve en Niek De Roo, blz. 19, wvi, 2008.

Ook op het vlak van de logistiek dienen er zich kansen aan. Momenteel is de **TDL-sector** (Transport, Distributie en Logistiek) nog niet prominent aanwezig in de Westhoek. In het rapport ter voorbereiding van de opmaak van een provinciaal actieplan voor de logistieke sector in West-Vlaanderen (Logistieke Poort West-Vlaanderen) komt bijvoorbeeld Veurne niet sterk uit de inventaris van de logistieke sector in West-Vlaanderen (zie fase 1 van de studie Logistieke Poort West-Vlaanderen). Maar sinds het doortrekken van de E40 heeft Veurne een economisch groeiproces kunnen opstarten. Bovendien werd Veurne aantrekkelijk als stopplaats voor het baanverkeer wegens de specifieke positie van deze stad als grenslocatie.

Veurne beschikt dus over het potentieel om op termijn in een **logistiek ontwikkelingsschema** ingeschakeld te worden om zo uit te groeien tot een logistieke hotspot, onder de noemer 'runner-up'. De ligging van Veurne aan de E40 tussen de Benelux en Noord-Franse zeehavens en de nabijheid van de kanaaltunnel bieden mogelijkheden voor de uitbouw van logistieke activiteiten die gericht zijn op de Franse en Britse markten. Veurne leent zich ook voor de distributie van en naar de Atlantische Boog. De Atlantische Boog telt 30 regio's en strekt zich uit van Andalusië tot Schotland. De regio's die deel uitmaken van de Atlantische Boog zijn gelegen aan de westelijke periferie van de Europese Unie. Deze regio's hebben moeilijk toegang tot het centrum van Europa dat steeds meer naar het oosten schuift. Veurne kan zich daardoor ontwikkelen tot een draaischijf om deze regio's een betere toegang tot de consumentenmarkten te bieden. Daarenboven is er ruimte beschikbaar die mogelijks gereserveerd kan worden voor de uitbouw en het faciliteren van logistieke activiteiten en is er de mogelijkheid om ook een ontsluiting via het spoor te voorzien.

Deze nieuwe geografische constellatie impliceert ook dat een **plattelandsbeleid** voor de Westhoek niet alleen op het niveau van de Westhoek kan ontwikkeld worden. Er moet immers aandacht worden besteed aan de (netwerk)**relaties met de aangrenzende verstedelijkte gebieden**. De Westhoek moet dus met open ogen voor de ruimere omgeving in relatie gaan met de kustregio (en haar economische poorten), de regio Kortrijk en Noord-Frankrijk. Belangrijke hefboomprojecten zullen zich moeten situeren in samenwerking met deze regio's (bijvoorbeeld op het vlak van een beter openbaar vervoer), waarbij de werking van de Resoc's het noodzakelijke bindweefsel zou moeten zijn.

De nabijheid van Noord-Frankrijk (met een belangrijke pool aan inzetbare arbeidskrachten) kan bijvoorbeeld ook in de toekomst bijdragen tot het **wegwerken van de arbeidskrachte** in de regio. Daarnaast dient er verder te worden onderzocht hoe de potenties van een **grensoverschrijdende bezoekersregio** (Westhoek, Dunkerque, Hazebrouck-Flandre-Lys), kunnen worden versterkt op het vlak van detailhandel, cultuur, toerisme en recreatie.

Tevens leren we uit onderhavige evaluatie dat grensoverschrijdende ervaringsuitwisselingen niet noodzakelijk hoeven te gebeuren via grote netwerken om effectief te zijn, zolang ook overheden en sociale partners hierbij betrokken worden.

3.3. Een eigentijds ruimtelijk-economisch beleid ontwikkelen

Uit de evaluatie blijkt ook dat de economische structuur van de Westhoek nooit zal mogen en kunnen gebenchmarkt worden met de grote economische assen in Vlaanderen. Belangrijk voor de Westhoek is dat een sociaaleconomische en **ruimtelijk-economische visie** wordt ontwikkeld **op maat van het landelijke gebied** en waarbij creatief wordt omgegaan met het ruimtegebruik in functie van de economische dynamiek op het platteland, zodat het landelijke karakter een troef kan blijven voor het woonklimaat in de Westhoek en voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in de Westhoek.

Concreet betekent dit dat de **verouderde bedrijventerreinen** - ook al zijn deze in omvang beperkt - een nieuwe kwaliteitsvolle invulling moeten kunnen krijgen. **Nieuwe bedrijventerreinen** (zowel grote als kleine) moeten ontwikkeld worden mits strikte toepassing van de diverse principes inzake duurzame kwaliteit en het principe van gedeconteerde bundeling, waarbij wel aandacht moet worden besteed aan de fiscale gevolgen voor de landelijke gemeenten. De terreinbeheerder en -ontwikkelaar wvi dient samen met andere provinciale actoren (zoals de POM) er voor te zorgen dat deze principes op het terrein ook effectief op een eenduidige manier worden toegepast en waar nodig de knelpunten ter zake oplijsten.

In het kader van duurzame kwaliteit moet tevens in het bijzonder voor de **lokale bedrijventerreinen**, dewelke vanuit planologische vereisten palend aan de kernen dienen gelokaliseerd te worden, creatief worden nagedacht over alternatieven zoals onder meer bundeling van de behoefte van meerdere gemeenten, duurzame buffergebieden tussen de kern en het bedrijventerrein, een lokalisatie in functie van andere duurzame factoren (bijvoorbeeld duurzame mobiliteit, ...).

Ook moet verder worden nagegaan hoe en in welke mate bepaalde economische activiteiten een inpassing kunnen krijgen in bestaande **vrijgekomen infrastructurale voorzieningen** (landbouwgebouwen, leegstaande gebouwen van voormalige solitaire vestigingen, stationsgebouwen, ...). Met het oog op het behoud van de landschappelijke kwaliteiten van de Westhoek is het essentieel dat dit vernieuwde invullingskader gepaard gaat met een strikt handhavingsbeleid.

Voormelde **creatieve ruimtelijk-economische invullingen** mogen evenwel niet reeds in conceptfase gebruikt worden door de op heden vigerende regelgeving op ruimtelijk vlak. Ook hier moet de Westhoek de kans krijgen om als pilootgebied of proefgebied nieuwe concepten uit te werken.

Bijzondere aandacht moet worden besteed aan **de infrastructurale voorzieningen ten behoeve van de ontwikkeling van endogene activiteiten en heel in het bijzonder voor starters**. De onthaalinfrastructuur, zijnde de bedrijvententra, doorgangsbouwen en nieuwe binnenstedelijke concepten, moeten op maat van de regio en **vraaggestuurd** verder worden uitgewerkt.

Onderhavige evaluatie leerde ons dat de werking en invulling van de bestaande bedrijvententra in de Westhoek nog altijd het best aanleunen bij de oorspronkelijke doelstelling: bedrijfsonthaalinfrastructuur voor jonge starters, met een evenwichtig aanbod van bureaus en ateliers. Inzake startersonthaalinfrastructuur is er in de regio evenwel nood aan **differentiatie inzake aangeboden ruimte (hardware) en dienstverlening (software)**.

Met uitzondering van Veurne, is er vanuit de bestaande **klassieke bedrijventra** in de regionale kernen van de Westhoek geen echte vraag naar bijkomende ruimte. Wel is er behoefte aan betere faciliteiten en professionele begeleiding van de starters door het management van het bedrijventra, kennisinstellingen en hogescholen: het immateriële aanbod in de bedrijventra is dus ook belangrijk. Tevens zijn nauwe contacten nodig met de bestaande (lokale) beleidsorganen (waaronder de dienst lokale economie binnen de gemeenten) met het oog op het uitwisselen van actuele informatie omtrent vrije bedrijfsruimten (ateliers of kantoren) voor starters. Daarnaast dient de hoogte van de huurprijs te worden bewaakt. Een 5BPO-dossier waarin aan specifieke doelgroepen een verlaagde huurprijs kon worden toegewezen, heeft bewezen dat dergelijke aanpak duidelijk beantwoordt aan een behoefte.

Ook een herstructurering van de **doorgangsgebouwen** dringt zich op. Globaal lijkt er - uitgezonderd te leper - vanuit de vraagzijde (starters) een tendens te bestaan voor kleinere modules in doorgangsgebouwen.

Zoals gesteld moet er nodige **differentiatie** worden voorzien in de ontvangstinfrastuur, waarbij een **vraaggenererend aanbod** wordt uitgewerkt. Binnen deze visie dienen de bestaande bedrijventra en doorgangsgebouwen (huurregime) te worden aangevuld met stedelijke ondernemerscentra (voor binnenstedelijke activiteiten), bedrijfsverzamelgebouwen (koopregime), ..., met aandacht voor zowel een juist aanbod van ruimtes als voor de bijhorende diensten en professionele begeleiding.

Tot slot dient verder te worden onderzocht hoe moet worden omgegaan met de wens van diverse starters om hun activiteiten op te starten in een kleinere plattelandsgemeente. Bepaalde economische activiteiten zijn eerder van lokale betekenis en dienen zich niet per definitie te situeren in de klassieke bedrijventra of doorgangsgebouwen die momenteel gelegen zijn in de regionale kernen van de Westhoek (Veurne, Diksmuide, leper en Poperinge). Ook hier moet creatief worden onderzocht welke bestaande gebouwen (of eventueel nieuwe infrastructuur op bestaande lokale bedrijventerreinen) kunnen herbestemd worden tot een '**bedrijventra van lokaal belang**', waar modules kunnen worden verhuurd aan lokale starters.

Ook de lokale besturen zijn vragende partij om complementair met de bestaande regionale startersinfrastructuur een lokaal geprofileerd startersaanbod op maat van de gemeente uit te werken. Op het vlak van startersinfrastructuur dient er dus een fijnmazig netwerk te worden voorzien om ook op lokaal niveau het ondernemerschap te versterken. Het is evenwel vanuit ruimtelijk-economisch standpunt duidelijk dat niet elke gemeente in een dergelijk aanbod kan voorzien, zodat dit tevens in een bredere (fiscale) intergemeentelijke context moet worden bekeken.

Een andere ruimtelijke uitdaging betreft het zoeken naar **nieuwe concepten van duurzame ontwikkelingen in de plattelandskernen**, waarbij er een verwevenheid kan ontstaan van activiteiten in landelijke kernen (zie ICT, diensten en zorginstellingen, ...).

3.4. Anticiperen op nieuwe evoluties in de landbouw

De landbouw typeerde in het verleden reeds het open landschap in de Westhoek. Ook in de toekomst moet deze sector een troef blijven in de Westhoek. Een aantal nieuwe ontwikkelingen in de landbouw, zoals onder meer schaalvergroting (grotere veeteeltbedrijven, mestverwerkingsinstallaties, ...) dwingen evenwel het beleid om de te verwachten **transformaties in het agrarische gebied** te sturen en een nieuw landschap te concipiëren waarbij er een afgewogen differentiatie ontstaat in het landbouwgebied. Dergelijk ruimtelijk beleid moet rekening houden met de belangen van de andere economische dragers op het platteland (toerisme en recreatie, wonen).

Ook de verdere ontwikkeling van de **tuinbouw**, en heel specifiek de **glastuinbouw**, moet onder meer - naast het onderbouwd omgaan met de uitbreidingsvragen of ontwikkelingen op solitaire vestigingen - via nieuwe concepten kunnen worden gestuurd in de Westhoek. Een ongebreidelde groei van serrebedrijven in het landelijke gebied is uit den boze. Nieuwe concepten, die reeds door WES vzw werden onderzocht in het kader van 5BPO, dienen te worden voorzien in een clustering van bedrijven, waarbij zowel intern (tussen de serrebedrijven) als extern (met andere bedrijven) economische en milieutechnische dwarsverbanden kunnen gecreëerd worden en waarbij een doordachte inplanting in het landschap wordt voorzien. Deze agroclustering op welgekozen plaatsen zal het nieuwe moderne agrolandschap kenmerken.

Dat een herstructurering binnen de land- en tuinbouw onafwendbaar was, was duidelijk. Maar de diverse Europese land- en tuinbouwprojecten hebben ervoor gezorgd dat in de Westhoek een **proces van diversificatie, vernieuwing en verbreding** werd opgestart waardoor de werkgelegenheid in de land- en tuinbouw weliswaar niet werd behouden, maar toch in zekere mate werd veiliggesteld. Vraag is natuurlijk hoe de landbouw in de Westhoek zal evolueren, of de Westhoek - met diverse hefboomprojecten uit het verleden - bestand is tegen de diverse bedreigingen en in welke mate verder kan worden ingespeeld op de diverse opportuniteiten en trends (zoals bijvoorbeeld een bijdrage in de energieproductie, de tweesporengroei in de landbouw: lokale markten en wereldmarkten, ...). Het zal de taak zijn van onder meer het POVLT te Beitem en de gebiedsgerichte werking van de provincie (samen met landbouworganisaties) om de nodige acties of projecten uit te werken specifiek voor de Westhoek en hiertoe binnen de Vlaamse en Europese steunregelgeving voor de nodige fondsverwerving te zorgen. Initiatieven zoals bijvoorbeeld AVOWEST (naschoolse agrarische vorming) zijn hierbij essentieel om via de nodige vorming en opleiding de agrarische bedrijfsleiders toe te laten de nieuwe evoluties in land- en tuinbouwtechnieken en bedrijfsvoering op de voet te kunnen volgen. Bovendien dient te worden nagegaan hoe de landbouwsector kan worden versterkt door een al dan niet vergaande netwerking met andere sectoren binnen het agrocomplex.

3.5. Toegankelijk(er) maken van een opleidingsaanbod dat afgestemd is op de vraag en noden van de regio

Tijdens de voorbije programmeringsperiode werden met Europese middelen diverse opleidingen geïnitieerd of verder uitgewerkt in de Westhoek. Omwille van de Vlaamse betoelagingsregels en de (onder meer daaruit volgende) herstructureringen op provinciaal niveau, worden de opleidingen (van onder meer de VDAB en Syntra West) geconcentreerd op enkele plaatsen in West-Vlaanderen, waarbij talrijke opleidingen op heden buiten de Westhoek worden georganiseerd. De vestigingskeuze van deze opleidingen is wel grotendeels te motiveren vanuit de binding met betrokken cursisten-doelgroepen. Dit neemt evenwel niet weg dat in een relatief dun bevolkt gebied als de Westhoek (met sowieso een lagere rekruteringspotentie inzake cursisten) het van groot belang is dat er nood is aan een vlotte (geografische) **toegankelijkheid** van deze opleidingen teneinde de participatiemogelijkheden vanuit de Westhoek te vergroten.

Deze noodzakelijke verbetering van de opleidingsmobiliteit heeft niet alleen betrekking op de opleidingen georganiseerd door de VDAB, Syntra West en anderen, maar ook op de participatie van jongeren uit de Westhoek aan het **hoger onderwijs**. Uit een recent onderzoek van WES vzw is gebleken dat deze participatie voor de Westhoek nog heel laag is. Een belangrijk aandachtspunt is hier dus het aanbod inzake het hoger (beroeps)onderwijs (of de bereikbaarheid ervan), maar ook de vlotte afstemming van het aanbod van het hoger onderwijs op de noden van het bedrijfsleven.

Speciale aandacht dient ook te worden gegeven aan de inschakeling van de kansengroepen in al dan niet reguliere werkgelegenheid. De categorie '50-plussers' is in de Westhoek een specifieke kansengroep.

3.6. Tot slot: enkele aanbevelingen voor de toekomstige sociaaleconomische plannen

Naar aanleiding van deze evaluatie, maar ook vanuit andere onderzoeksrapporten, wordt er de nodige aandacht gevraagd ten aanzien van het fenomeen van de **braindrain**, waarbij werkgerelateerde uitwijking (vooral hoger opgeleiden) en uitwijking om persoonlijke redenen de hoofdoorzaken zijn. Ook deze uitdagingen moeten worden verwerkt in een plattelandsbeleid dat in relatie staat met de aangrenzende gebieden, aangezien de te nemen maatregelen heel ruim zijn, gaande van het aanbod inzake hoger onderwijs (in de regio of aangrenzend), het economische beleid, de aanwezigheid van 'sterke' bedrijven, een ruimtelijk beleid en de ontsluiting, tot het imago van de regio.

Reeds eerder in dit rapport werd gesteld dat de Europese steunprogramma's de nodige stimulators waren om gebiedsgericht te denken en met de nodige draagvlakvorming een programma op te maken met ruimtelijk-economische visievorming op streekniveau. Naar de toekomst dient er over gewaakt te worden dat dit gebiedsgericht strategisch denken ook na de Europese steunregeling verder wordt uitgewerkt, met het streven om **nieuwe sociaaleconomische en ruimtelijk-economische concepten voor een landelijk gebied** uit te werken in een geëigend plattelandsbeleid (zie ook aanbeveling 3.1.). Vanzelfsprekend is hiervoor een taak weggelegd voor Resoc Westhoek die - samen met andere organisaties en instanties - een dergelijke visie verder kan uitwerken (of hiertoe de opdracht kan geven), tevens kaderend binnen een West-Vlaams economisch beleidsplan. Het streekpact 2008-2013 en het beleidsplan economie van de provincie West-Vlaanderen vormen hiertoe het kader op korte termijn.

Aandacht voor **groeisectoren, kenniseconomie en innovatie** in een relatief landelijke economische omgeving zijn belangrijk in de uitwerking van de strategie. Een verdere **diversificatie van het economische weefsel** in de regio is gewenst, met aandacht voor zowel de endogene als exogene ontwikkeling van de industrie, samengaan met een deels autonome ontwikkeling van de tertiaire sector.

De gestage evolutie in de **ICT** biedt hierbij mogelijkheden aangezien een aantal negatieve vestigingsfactoren eigen aan een landelijk gebied hierdoor wegvallen. Voor bepaalde economische activiteiten (kenniseconomie, productontwikkeling, ...) is de geografische locatie immers soms ondergeschikt aan het product zelf, wat nieuwe opportuniteiten biedt voor een landelijk gebied, op voorwaarde natuurlijk dat de plaatselijke arbeidsmarkt voldoende geschoold personeel kan aanreiken (of zelfs aantrekken). Het debacle van L&H is niet het bewijs van het tegendeel. De Westhoek had op dat moment (jaren 90) getoond dat ze zowel ruimtelijk-economisch als bestuurlijk in staat was om een bedrijf te laten opgroeien en uitbloeien in de Westhoek. Het bedrijf L&H is gestart in het bedrijvencentrum en doorgangsgebouw te Ieper, om vervolgens een tijdelijke locatie te vinden op het terrein 'Ieperleekanaal' en finaal te 'eindigen' op de site FLV. Het verdwijnen van L&H en de diverse spin-offs zijn wel een bevestiging van het feit dat de overheid weliswaar voldoende kwantitatieve en kwalitatieve randvoorwaarden kan creëren, maar dat het succes of falen op bedrijfsniveau de resultante is van diverse factoren waarop een (subregionale) overheid geen of onvoldoende vat heeft. Het is aan de regio om een **voldoende evenwichtige economische structuur** te creëren waardoor dergelijke sociaaleconomische drama's op het vlak van werkgelegenheid kunnen worden opgevangen (wat tevens nodig was naar aanleiding van andere sluitingen van grotere of kleinere ondernemingen) en om de aanwezige economische infrastructuur op een vlotte en toekomstgerichte wijze te herbestemmen.

Op het vlak van streekeigen strategische planning is het tot slot aangewezen om blijvend de **economische kernindicatoren op te volgen** op niveau van de Westhoek via programmaoverstijgende indicatorensets, waardoor tevens relevante tijdsreeksen kunnen worden opgemaakt. Concreet voor de toekomstige (Europese) programma's is het wenselijk om een indicatorenset op programma- én projectniveau uit te werken, en periodisch te actualiseren. Via het 5BPO-programma werd hiertoe reeds een belangrijke aanzet gegeven.

LEESWIJZER

5BPO	5b Phasing Out
ADO	Adviesgroep Duurzame Ontwikkeling
ARC	Adviserend Regionaal Comité voor de Westhoek
BBP	Bruto Binnenlands Product
CI	Communautair Initiatief
EC	Europese Commissie
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EOGFL	Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw
ESF	Europees Sociaal Fonds
GAP	Geïntegreerd Actieprogramma
IR	Interreg
MCESC	Ministerieel Comité voor Economische en Sociale Coördinatie
NPCB	Nationaal Programma van Communautair Belang
O&O	Onderzoek en ontwikkeling

Bijlageboek

- Bijlagetabel 1: Verdeling aantal economische projecten, kostprijs, Europese steun per subprogramma (1987-2007)
- Bijlagetabel 2: Verdeling van het aantal projecten naar de mate waarin de vooropgestelde projectresultaten werden bereikt (per subprogramma)
- Bijlagetabel 3: Verdeling van de projecten in de mate dat ze continuïteit hebben gevonden na afloop van de EU-steun (per subprogramma)
- Bijlagetabel 4: Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per subprogramma)
- Bijlagetabel 5: Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar verschillende provincies in België, vergelijking 1991 en 2001
- Bijlagetabel 6: Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Brabant, vergelijking 1991 en 2001
- Bijlagetabel 7: Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie West-Vlaanderen, vergelijking 1991 en 2001
- Bijlagetabel 8: Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Oost-Vlaanderen, vergelijking 1991 en 2001
- Bijlagetabel 9: Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Henegouwen, vergelijking 1991 en 2001

Bijlagetabel 1

Verdeling aantal economische projecten, kostprijs, Europese steun per subprogramma (1987-2007)

Programma	Subprogramma	Aantal projecten	Totale Kostprijs	Europese steun	% Eu steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	Deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG (kapitaalfonds Westhoek)	1	749.834,25	199.955,80	0,5
	Deel NPCB Ontwikkeling van de industriële onderbouw	19	12.598.723,18	4.500.188,04	11,8
	Deel NPCB Optimalisering van de verkeerstechnische ontsluiting	1	189.660,34	94.830,17	0,2
	Deel NPCB Watervoorziening en afvalwaterzuivering	20	21.535.830,34	6.060.589,66	15,9
	Deel NPCB Opleiding, om- en bijscholing	2	1.233.101,03	460.424,54	1,2
Doelstelling 5b	Economisch weefsel	21	34.732.811,69	7.939.070,82	20,8
	Land- en tuinbouw	37	12.319.422,18	5.014.468,04	13,1
	Opleiding en vorming	72	10.557.453,20	3.112.838,20	8,2
CI Retex	Zwaartepunt textiel en confectie	20	3.035.596,42	535.951,00	1,4
	Economische reconversie	9	6.602.533,08	1.369.295,00	3,6
CI Interreg I	Steun aan economische ontwikkeling	9	734.301,38	376.625,76	1,0
	Verbetering van het transport	1	76.788,95	37.900,59	0,1
	Promotie van educatieve en sociale acties	3	166.701,06	71.706,73	0,2
	Ondersteuning van lokale initiatieven	6	216.991,69	105.833,07	0,3
CI Interreg II	Krachtlijn 1 Ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur	6	242.863,22	79.658,25	0,2
	Krachtlijn 2 Economie, research en technologische ontwikkeling	15	1.249.067,15	457.815,93	1,2
	Krachtlijn 3 Leefmilieu en plattelandsontwikkeling	8	1.396.817,44	313.777,36	0,8
	Krachtlijn 5 Ontwikkeling van het menselijk potentieel	6	682.751,61	210.518,29	0,6
	Krachtlijn 6 Maatschappelijke integratie	11	1.477.474,81	352.078,70	0,9
CI Interreg IIIA	Krachtlijn 1 Bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevorderen van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens	12	2.615.891,23	1.372.585,21	3,6
	Krachtlijn 2 Bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden	8	2.667.924,95	975.598,95	2,6
CI Leader II	Maatregel 1.7.1	3	248.679,00	117.153,13	0,3
	Maatregel 1.7.2	60	2.763.432,95	503.002,59	1,3
	Maatregel 1.7.3	1	36.378,27	17.137,87	0,0
Doelstelling 5b Phasing Out					
Westhoek-Middenkust	Versterken van het economische weefsel	30	16.807.425,71	3.865.061,07	10,1
Totaal		381	134.938.455,14	38.144.064,77	100,0

Bijlagetabel 2

Verdeling van het aantal projecten naar de mate waarin de vooropgestelde projectresultaten werden bereikt (per subprogramma)

Programma	Subprogramma	Geheel		Gedeeltelijk		Niet		Totaal	
		Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	Deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG (kapitaalfonds Westhoek)	1	199.955,80					1	199.955,80
	Deel NPCB Ontwikkeling van de industriële onderbouw	18	4.421.691,84	1	78.496,20			19	4.500.188,04
	Deel NPCB Optimalisering van de verkeerstechnische ontsluiting	1	94.830,17					1	94.830,17
	Deel NPCB Watervoorziening en afvalwaterzuivering	17	4.635.772,09	3	1.424.817,57			20	6.060.589,66
	Deel NPCB Opleiding, om- en bijscholing	2	460.424,54					2	460.424,54
Doelstelling 5b	Economisch weefsel	21	7.939.070,82					21	7.939.070,82
	Land- en tuinbouw	30	4.003.028,49	7	1.011.439,55			37	5.014.468,04
	Opleiding en vorming	31	1.568.232,32	40	1.544.605,88	1	0	72	3.112.838,20
CI Retex	Zwaartepunt textiel en confectie	13	530.835,00	2	5.116,00	5	0	20	535.951,00
	Economische reconversie	6	1.242.210,00	2	127.085,00	1	0	9	1.369.295,00
CI Interreg I	Steun aan economische ontwikkeling	7	165.116,17	2	211.509,59			9	376.625,76
	Verbetering van het transport	1	37.900,59					1	37.900,59
	Promotie van educatieve en sociale acties	3	71.706,73					3	71.706,73
	Ondersteuning van lokale initiatieven	4	80.531,75	2	25.301,32			6	105.833,07
CI Interreg II	Krachtlijn 1 Ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur	4	79.658,25	1	0,00	1	0	6	79.658,25
	Krachtlijn 2 Economie, research en technologische ontwikkeling	13	457.815,93			2	0	15	457.815,93
	Krachtlijn 3 Leefmilieu en plattelandsontwikkeling	8	313.777,36					8	313.777,36
	Krachtlijn 5 Ontwikkeling van het menselijk potentieel	4	182.890,59	1	27.627,70	1	0	6	210.518,29
	Krachtlijn 6 Maatschappelijke integratie	11	352.078,70					11	352.078,70
CI Interreg IIIA	Krachtlijn 1 Bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevorderen van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens	6	866.320,00	5	506.265,21	1	0	12	1.372.585,21
	Krachtlijn 2 Bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden	8	975.598,95					8	975.598,95
CI Leader II	Maatregel 1.7.1	2	94.480,89	1	22.672,24			3	117.153,13
	Maatregel 1.7.2	48	496.310,83	3	6.691,76	9	0	60	503.002,59
	Maatregel 1.7.3	1	17.137,87					1	17.137,87
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek- Middenkust									
	Versterken van het economische weefsel	27	3.492.239,53	3	372.821,54			30	3.865.061,07
Totaal		287	32.779.615,21	73	5.364.449,56	21	0	381	38.144.064,77

Bijlagetabel 3

Verdeling van de projecten in de mate dat ze continuïteit hebben gevonden na afloop van de EU-steun (per subprogramma)

Programma	Subprogramma	Gecontinueerd		Niet gecontinueerd		Onbekend		Totaal	
		Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun	Aantal	EU-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	Deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG (kapitaalfonds Westhoek)					1	199.955,80	1	199.955,80
	Deel NPCB Ontwikkeling van de industriële onderbouw	18	4456982,93	1	43.205,11			19	4.500.188,04
	Deel NPCB Optimalisering van de verkeerstechnische ontsluiting			1	94.830,17			1	94.830,17
	Deel NPCB Watervoorziening en afvalwaterzuivering	20	6.060.589,66					20	6.060.589,66
	Deel NPCB Opleiding, om- en bijscholing	2	460424,5377					2	460.424,54
Doelstelling 5b	Economisch weefsel	21	7.939.070,82					21	7.939.070,82
	Land- en tuinbouw	27	3.520.405,54	8	1126114,896	2	367947,6104	37	5.014.468,04
	Opleiding en vorming	55	2.818.858,65	7	43.275,23	10	250.704,33	72	3.112.838,20
CI Retex	Zwaartepunt textiel en confectie	10	405.362,00	8	130.589,00	2	0,00	20	535.951,00
	Economische reconversie	4	263.871,00	3	1.103.541,00	2	1.883,00	9	1.369.295,00
CI Interreg I	Steun aan economische ontwikkeling	6	338.567,32	1	12.765,75	2	25.292,69	9	376.625,76
	Verbetering van het transport	1	37.900,59					1	37.900,59
	Promotie van educatieve en sociale acties	2	55.216,46	1	16.490,27			3	71.706,73
	Ondersteuning van lokale initiatieven	4	80531,75	2	25.301,32			6	105.833,07
CI Interreg II	Krachtlijn 1 Ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur	4	79.658,25	1	0,00	1	0,00	6	79.658,25
	Krachtlijn 2 Economie, research en technologische ontwikkeling	9	334.000,29	4	94.346,09	2	29.469,55	15	457.815,93
	Krachtlijn 3 Leefmilieu en plattelandsontwikkeling	8	313777,36					8	313.777,36
	Krachtlijn 5 Ontwikkeling van het menselijk potentieel	5	210518,29			1	0,00	6	210.518,29
	Krachtlijn 6 Maatschappelijke integratie	4	65612,65	1	30.343,38	6	256122,67	11	352.078,70
CI Interreg IIIA	Krachtlijn 1 Bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevorderen van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens	5	547.331,61	2	68.341,60	5	756.912,00	12	1.372.585,21
	Krachtlijn 2 Bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden	6	562863			2	412735,95	8	975.598,95
CI Leader II	Maatregel 1.7.1	3	117.153,13					3	117.153,13
	Maatregel 1.7.2	39	352.196,43	13	110991,91	8	39814,25	60	503.002,59
	Maatregel 1.7.3	1	17.137,87					1	17.137,87
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek- Middenkust									
	Versterken van het economische weefsel	23	3.576.236,49	4	137.156,87	3	151.667,71	30	3.865.061,07
Totaal		277	32.614.266,62	57	3.037.292,59	47	2.492.505,56	381	38.144.064,77

Bijlagetabel 4

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per subprogramma)

Programma	Subprogramma	Diksmuide		leper		Veurne	
		Aantal	Eu-steun	Aantal	Eu-steun	Aantal	Eu-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	Deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG (kapitaalfonds Westhoek)						
	Deel NPCB Ontwikkeling van de industriële onderbouw	2	412.204,35	9	2.413.431,16	4	1.451.023,30
	Deel NPCB Optimalisering van de verkeerstechnische ontsluiting			1	94.830,17		
	Deel NPCB Watervoorziening en afvalwaterzuivering	1	150.210,27	17	5.149.407,00		
	Deel NPCB Opleiding, om- en bijscholing			1	394.649,60	1	65.774,93
Doelstelling 5b	Economisch weefsel	3	1.645.214,62	10	4.484.699,33	2	513.298,06
	Land- en tuinbouw			6	505.572,47		
	Opleiding en vorming	1	20.272,22	17	352.156,98	7	880.754,90
CI Retex	Zwaartepunt textiel en confectie			5	50.603,00	1	99.990,00
	Economische reconversie			2	1.086.675,00		
CI Interreg I	Steun aan economische ontwikkeling					2	198.442,42
	Verbetering van het transport						
	Promotie van educatieve en sociale acties			1	9.140,21		
	Ondersteuning van lokale initiatieven			1	8.045,78		
CI Interreg II	Krachtlijn 1 Ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur					4	38.468,52
	Krachtlijn 2 Economie, research en technologische ontwikkeling						
	Krachtlijn 3 Leefmilieu en plattelandontwikkeling	1	151.937,81	5	84.132,52	1	72.990,36
	Krachtlijn 5 Ontwikkeling van het menselijk potentieel						
	Krachtlijn 6 Maatschappelijke integratie			3	217.276,74		
CI Interreg IIIA	Krachtlijn 1 Bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevorderen van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens						
	Krachtlijn 2 Bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden			1	169.180,75		
CI Leader II	Maatregel 1.7.1					1	45.371,03
	Maatregel 1.7.2	10	136.211,02	21	173.021,00	9	37.566,44
	Maatregel 1.7.3			1	17.137,87		
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	Versterken van het economische weefsel	4	800.707,17	7	1.035.457,73	3	327.074,21
Totaal		22	3.316.757,47	108	16.245.417,31	35	3.730.754,17

Bijlagetabel 4

Verdeling van het aantal projecten en het EU-budget naar toepassingsgebied van de middelen (per subprogramma) (vervolg)

Programma	Subprogramma	Westhoek		West-Vlaanderen		Totaal	
		Aantal	Eu-steun	Aantal	Eu-steun	Aantal	Eu-steun
GAP WESTHOEK (EFRO)	Deel budgetlijn 554 van de algemene begroting van de EG (kapitaalfonds Westhoek)	1	199.955,80			1	199.955,80
	Deel NPCB Ontwikkeling van de industriële onderbouw	4	223.529,22			19	4.500.188,04
	Deel NPCB Optimalisering van de verkeerstechnische ontsluiting					1	94.830,17
	Deel NPCB Watervoorziening en afvalwaterzuivering	2	760.972,39			20	6.060.589,66
	Deel NPCB Opleiding, om- en bijscholing					2	460.424,54
Doelstelling 5b	Economisch weefsel	6	1.295.858,81			21	7.939.070,82
	Land- en tuinbouw	31	4.508.895,57			37	5.014.468,04
	Opleiding en vorming	47	1.859.654,10			72	3.112.838,20
CI Retex	Zwaartepunt textiel en confectie	14	385.358,00			20	535.951,00
	Economische reconversie	7	282.620,00			9	1.369.295,00
CI Interreg I	Steun aan economische ontwikkeling	3	43.232,03	4	134.951,31	9	376.625,76
	Verbetering van het transport			1	37.900,59	1	37.900,59
	Promotie van educatieve en sociale acties	1	16.490,27	1	46.076,25	3	71.706,73
	Ondersteuning van lokale initiatieven	4	96.255,35	1	1.531,94	6	105.833,07
CI Interreg II	Krachtlijn 1 Ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur			2	41.189,73	6	79.658,25
	Krachtlijn 2 Economie, research en technologische ontwikkeling	6	179.102,96	9	278.712,97	15	457.815,93
	Krachtlijn 3 Leefmilieu en plattelandsontwikkeling	1	4.716,67			8	313.777,36
	Krachtlijn 5 Ontwikkeling van het menselijk potentieel	4	76.925,89	2	133.592,40	6	210.518,29
	Krachtlijn 6 Maatschappelijke integratie	4	80.952,42	4	53.849,54	11	352.078,70
CI Interreg IIIA	Krachtlijn 1 Bijdragen tot de toenadering van de bevolking en bevorderen van de ontwikkeling van de diensten aan beide zijden van de grens	12	1.372.585,21			12	1.372.585,21
	Krachtlijn 2 Bevorderen van duurzame ontwikkeling en gezamenlijke herwaardering van de grensgebieden	6	774.974,20	1	31.444,00	8	975.598,95
CI Leader II	Maatregel 1.7.1	2	71.782,10			3	117.153,13
	Maatregel 1.7.2	20	156.204,13			60	503.002,59
	Maatregel 1.7.3					1	17.137,87
Doelstelling 5b Phasing Out Westhoek-Middenkust	Versterken van het economische weefsel	16	1.701.821,96			30	3.865.061,07
Totaal		191	14.091.887,08	25	759.248,73	381	38.144.064,77

Bijlagetabel 5
Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar verschillende provincies in België, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Arrondisseminten binnen de provincie Antwerpen					
	Antwerpen		Mechelen		Turnhout	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Diksmuide	29	9	3	6	4	4
Houthulst	17	9	1	0		
Koekelare	23	11		0	2	2
Kortemark	11	10	5	3	1	1
Lo-Reninge	3	1	2	1		
Arrondissement Diksmuide	83	40	11	10	7	7
Heuvelland	11	7		2		
Ieper	50	35	10	5	2	2
Langemark-Poelkapelle	7	6		1	1	1
Mesen	1	0		0		
Poperinge	23	10	1	7	1	1
Vleteren		1		0		
Wervik	26	8	5	3	2	2
Zonnebeke	16	15	1	4	2	2
Arrondissement Ieper	134	82	17	22	8	8
Alveringem	5	2		0	1	1
De Panne	20	13	1	1		
Koksijde	86	87	8	11	5	5
Nieuwpoort	20	26	5	3	2	2
Veurne	18	12	3	5	1	1
Arrondissement Veurne	149	140	17	20	9	9
Westhoek	366	262	45	52	24	24

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Bijlagetabel 6
Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Brabant, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Arrondissementen binnen de provincie Brabant									
	Brussel-Hoofdstad		Halle-Vilvoorde				Leuven		Nivelles	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Diksmuide	90	55	15	23	12	13				1
Houthulst	21	21	3	7	3	5			1	0
Koekelare	53	28	5	12	2	8			1	1
Kortemark	58	46	11	7	11	2				0
Lo-Reninge	7	9	1	2	4	2				0
Arrondissement Diksmuide	229	159	35	51	32	30	2	2	2	2
Heuvelland	32	15	4	5	5	3			1	0
Ieper	168	114	19	36	17	29			2	3
Langemark-Poelkapelle	19	9	5	2	5	2			1	0
Mesen	9	4	1	2		0				0
Poperinge	89	62	10	12	6	15				0
Vleteren	21	12	3	4	2	6				0
Wervik	97	56	15	14	6	14			1	2
Zonnebeke	40	27	8	2	13	6			4	2
Arrondissement Ieper	475	299	65	77	54	75	9	7		
Alveringem	17	7	1	1	4	3				1
De Panne	83	58	14	15	6	7			3	1
Koksijde	292	270	61	64	19	32			9	11
Nieuwpoort	87	83	26	26	6	5			1	0
Veurne	58	47	14	9	8	12				1
Arrondissement Veurne	537	465	116	115	43	59	13	14		
Westhoek	1.241	923	216	243	129	164	24	23		

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Bijlagetabel 7

Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie West-Vlaanderen, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Arrondissementen binnen de provincie West-Vlaanderen																	
	Brugge		Diksmuide		Ieper		Kortrijk		Oostende		Roeselare		Tielt		Veurne			
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001		
Diksmuide	310	289	3.748	1.948	115	182	61	50	316	288	271	293	26	35	488	587		
Houthulst	116	101	1.943	997	244	307	52	64	56	42	509	468	19	28	96	115		
Koekelare	475	434	1.477	762	12	27	17	23	442	453	174	181	32	31	55	85		
Kortemark	518	474	2.658	1.469	55	75	42	57	127	123	806	748	54	94	93	73		
Lo-Reninge	19	22	813	255	128	155	13	17	11	13	21	32	4	4	126	157		
Arrondissement Diksmuide	1.438	1.320	10.639	5.431	554	746	185	211	952	919	1.781	1.722	135	192	858	1.017		
Heuvelland	21	21	15	16	2.605	1.532	86	87	6	3	61	91	4	10	13	18		
Ieper	129	128	157	181	10.736	7.511	601	673	35	38	474	483	24	50	149	125		
Langemark-Poelkapelle	70	59	130	128	1.967	1.203	92	100	5	15	424	402	15	22	15	28		
Mesen	5	4	1	0	219	140	19	13	1	0	10	16	0	0	2	2		
Poperinge	54	43	51	106	5.966	4.127	198	228	21	21	145	179	9	13	163	192		
Vleteren	16	8	74	80	1.066	556	29	34	6	2	23	36	2	3	96	76		
Wervik	40	45	51	20	3.477	2.154	1.865	1.757	15	14	317	350	41	40	17	10		
Zonnebeke	48	46	27	39	2.760	1.733	378	433	10	15	743	679	26	47	15	15		
Arrondissement Ieper	383	354	506	570	28.796	18.956	3.268	3.325	99	108	2.197	2.236	121	185	470	466		
Alveringem	22	37	63	84	142	168	17	30	18	30	13	20	8	5	1.261	635		
De Panne	82	64	46	54	39	32	22	22	106	59	28	15	4	3	2.729	1.745		
Koksijde	176	206	110	123	67	93	96	92	331	293	88	100	13	17	4.548	3.302		
Nieuwpoort	122	116	68	73	26	35	18	28	333	315	21	24	14	10	2.191	1.634		
Veurne	96	97	114	139	71	91	27	29	126	114	32	41	10	13	3.530	2.604		
Arrondissement Veurne	498	520	401	473	345	419	180	201	914	811	182	200	49	48	14.259	9.920		
Westhoek	2.319	2.194	11.546	6.474	29.695	20.121	3.633	3.737	1.965	1.838	4.160	4.158	305	425	15.587	11.403		

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Bijlagetabel 8

Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Oost-Vlaanderen, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Arrondissementen binnen de provincie Oost-Vlaanderen													
	Aalst				Dendermonde				Eeklo				Gent	
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Diksmuide	10	2	7	0	1	1	51	65	1	5	5	1		
Houthulst	20	3	4	1	0	0	28	25	1	5		4		
Koekelare	1	4	1	1	3	2	44	42	2	2	1	3		
Kortemark	2	0	1	2	3	3	54	48		2	1	5		
Lo-Reninge	3	0	1	0	1	1	4	7		0		1		
Arrondissement Diksmuide	36	9	13	4	7	7	181	187	4	14	7	14		
Heuvelland	1	8		0		0	14	28	5	1	3	1		
Ieper	4	5	9	3		1	113	138	9	8	7	13		
Langemark-Poelkapelle	3	2	1	1	2	1	16	30		1	4	2		
Mesen	1	0		0		0	4	2		0	2	0		
Poperinge	2	5	1	2		1	56	74	4	3	3	5		
Vleteren		0		1		0	8	12		1		0		
Wervik	5	4	1	3	1	1	88	92	12	10	5	4		
Zonnebeke	4	4	2	0	1	0	34	43	4	7	1	5		
Arrondissement Ieper	20	28	14	10	4	4	333	419	34	31	25	30		
Alveringem	1	1		2	2	0	9	19		3	2	1		
De Panne		5	6	5		1	25	38	4	2	2	2		
Koksijde	15	21	15	15	2	6	74	146	9	12	14	11		
Nieuwpoort	4	8	9	5	1	1	25	32	1	6		4		
Veurne	2	4	2	2		0	45	61	4	3	1	3		
Arrondissement Veurne	22	39	32	29	5	8	178	296	18	26	19	21		
Westhoek	78	76	59	43	16	19	692	902	56	71	51	65		

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

Bijlagetabel 9

Uitgaande pendel vanuit de Westhoek naar de verschillende arrondissementen binnen de provincie Henegouwen, vergelijking 1991 en 2001

Woonplaats	Arrondissementen binnen de provincie Henegouwen																	
	Ath		Charleroi		Bergen		Moeskroen		Zinnik		Thuin		Doornik					
	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001				
Diksmuide		0		2		1		1		3		2		0		0	1	2
Houthulst		0				1		1		0		3		5		0	1	2
Koekelare		0				0		0		1		1		1		0	2	1
Kortemark		1				0		1		0		5		3		0	1	0
Lo-Reninge		0				0		0		0		1		2		0	3	3
Arrondissement Diksmuide	0	1	2	2	3	2	1	13	13	1	0	1	0	5	8			
Heuvelland	1	0		1		0		0		87		80		0		0	4	4
Ieper		0				1		0		84		100		0		0	5	14
Langemark-Poelkapelle		0				0		0		6		9		0		0		0
Mesen		0				0		0		61		29		0		0		0
Poperinge		2				0		0		16		22		0		0	3	3
Vleteren		0				0		0		5		3		0		0	1	0
Wervik	1	0				0		2		182		260		0		0	11	13
Zonnebeke		0				0		0		31		55		1		1	2	5
Arrondissement Ieper	2	2	1	1	6	1	472	558	0	1	0	1	26	39				
Alveringem		0				0		0		1		2		0		0		0
De Panne	1	0		1		3		0		0		1		0		1		3
Koksijde		4		1		8		7		15		17		1		2	6	10
Nieuwpoort		1		1		2		2		2		2		0		0		0
Veurne		0				0		1		1		3		0		0		0
Arrondissement Veurne	1	5	3	13	5	10	17	25	1	0	1	3	6	13				
Westhoek	3	8	6	16	14	12	502	596	2	1	2	4	37	60				

BRON: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, algemene socio-economische enquêtes 1991 en 2001, verwerking: WES en dienst Economie, provincie West-Vlaanderen.

